PROPOSITIONES
Ex Universa Theologia
Positivo Dogmatico Polemico Critico
SCHOLASTICÆ

Juxta mentem Sacrarum Literarum, SS. Patrum, Conciliorum, ac Venerabilis Joannis Duns SCOTI Doctoris Subtilis & Mariani.

Ex Decreto VV. Definitorij Provicialis in Congregatione Radomscensi, Studiorum reformationi intenti, concinnatæ, publicæq; concertationi.

EXPOSITÆ
Mense Junio MDCCLXI.

VARSAVIÆ.

Typis S. R. M. & Reipublicæ in Collegio Regio *Scholarum Piarum.*

Non eſt grande mi Domnion, garire per angulos, & mendicorū tabernas, ac de mundo ferre ſententiam; Hic bene dixit, ille male: iſte ſcripturas novit, ille delirat: iſte loquax, iſte infantiſſimus eſt. Ut de omnibus judicet, cujus hoc judicio meruit? Contra quemlibet paſſim in trivijs ſtrepere, & congerere maledicta ſcurrarū eſt, & paratorum ad lites. Moveat manum, figat ſtylum, & commoveat ſe, & quid quid poteſt ſcriptis oſtendat, Magnus Hieronymus ad Domnionem.

PROPOSITIONES THEOLOGICÆ

DE PROLOGOMENIS.

I.

THeologiæ nomen a *Dionyſio Areopagita* acceptum, qui primus in ſuo (*a*) ut creditur libro Chriſti diſcipulos eo inſignivit honore: *Aderat & Petrus ſupremum decus, & antiquiſſimum Theologorum culmen*, ſapientiam ſcientiamque ſupernaturalem ex principijs revelatis, varias concluſiones tam de Deo, quam ijs quæ ad Deum quoquo modo ſpectant, certo deducentem ſignificat, a virtute Theologica fidei diſtinctam, ratum habemus cum *Auguſtino*, (*b*) *Hac* (Theologia) *fides ſaluberima gignitur, defenditur, roboratur, qua ſcientia non pollent fideles plurimi, quamvis polleant ipſa fide.*

II.

Una in ſe ac indiviſa manens Theologia, ex parte modi in *Poſitivam*

(*a*) de divin: Nomin: (*b*) de Trinit: l. 14. c. 1.

& *Scholasticam* sola accidentali methodo diversas dividitur. Prior alteri gravitate longe antestat, in rebus enim ad Religionem pertinentibus docente (*c*) *August: in primis authoritas tenenda est*; nihil tamen erat causæ cur Wicleff: Luther: Calvin: eorumque gregarij in *Scholasticam* quo ad substantiam toti Ecclesiæ absolute necessariam quo ad modum longe lateque utilissimam acriter debacharentur. Jllâ namque in gravibus de Religione quæstionibus disceptandis, celebres Ecclesiæ Patres usi sunt, ac commendarunt, præcipue August: (*d*) *disputationis* inquit *disciplina ad omnia genera quæstionum, quæ in literis sanctis sunt, penetranda & dissolvenda, plurimum valet, tantum ibi cavenda est, libido rixandi & puerilis quædam ostentatio decipiendi adversarium.*

III.

Coætaneum ferè Ecclesiæ Catholicæ usum *Scholasticæ* Theologiæ, compertum sit exemplis Christi (*e*) tum Pauli, (*f*) tum Hieronymi in Cathalogo Scriptorum Ecclesiasticorũ, dum Marci

(*c*) de Trinit: l. 9. c. 1, (*d*) de doctr. Xtian: l. 9. c. 1.
(*e*) Math: c. 19. & 22. (*f*) 1. ad Corinth: c. 12. & 15.

ei Evangel: temporibus, Alexandriæ Scholas Theologicas floruisse asserit, & in illis post Clementem, Origenem ejus discipulum Cathedram tenuisse notat, (g) Unde Methodica res divinas tractandi ratio semper extitit, per S. Joannem Damascenum apud Græcos circa annum Christi *LCCC.* apud Latinos per Petrum Lombardum anno æræ vulgaris *MCLX.* vulgo *Magistrum Sententiarum* explanata, a D.D. Thoma Angelico, Bonaventura Seraphico Doctoribus, ac Venerab: Joanne Duns Scoto Subtili, Marianoque Doctore, omnibus numeris absoluta. Jure meritoque Sanctissimus olim de Ordine nostro Papa *Sixtus* V. in Bulla D: Bonaventuram albo Ecclesiæ Doctorũ inserente, monet *Quanto igitur magis hæretici hanc munitissimam Theologiæ Scholasticæ arcem oppugnare & evertere conantur, tanto magis nos decet, hoc invictum fidei propugnaculum defendere, & hæreditatem Patrum nostrorum defendere ac tueri.*

IV.

Et quia cæterarum facultatum nobilitas petitur ab Objectis, quantam

(g) Epist. 64. ad Pammach: & Ocean:

tam in Theologia reperire est? dum *pro Objecto formali quod*, Deum sub ratione Deitatis contemplatur, *pro formali motivo* veracitatem Dei in revelando, quatenus per discursum Theologicum applicatur & innotescit. Jllius porro discursus, ex revelatis ac fide divina creditis eruta conclusio pure Theologica, vere & proprie dicta, inferioris certitudinis est, dogmate Catholico imperato, quod solum Articulum fidei proprie dictum, non autem liberum, aut toleratum, ultro profitemur. Quatenus vero conclusio ac quævis argumentatio Theologica maneat firmissima: *Decretum unicuique, sit* (erudite monet P. Mabillon de studijs Monasticis (*b*) *qui Scholasticæ utiliter operam dare, eamque cupit reddere tollerabiliorem, limine in ipso se ad Locos Theologicos instituat, quibus discat, ratione non admodum barbara Scholæ quæstiones exponere, futiles de medio tollere, nullamque opinionem veluti fidei caput intrudere de qua minime pronunciavit Ecclesia.* Tali certe pacto Theologia viæ, nullatenus subalternata Theologiæ Beatorum nos diriget in eum finem

(*b*) p. 2. c. 6.

nem quem respicit *Sic discendum in terris, quorum nobis scientia perseveret in Cælis*, cavet Hieronymus (i)

EX LOCIS THEOLOGICIS

De Verbo Dei Scripto, tum tradito.

V.

THeologicorum Argumentorum sedes primaria, *Epistola quædam Omnipotentis Dei ad suam creaturam scripta*, juxta Greg: M. (*k*) Sacra Scriptura, fidei morumque regula infallibilis, voluntatem divinam nobis expresse manifestans, tam certe existit, quam evidenter Libertini privato spiritui tanquam regulæ obsequentes tota via errant: comites itineris habentes eos, qui divinas scripturas undequaque planas & apertas se videre gloriantur, atque ita quemlibet fidelium interpretem illarum constituunt. Aliter visum summo Viro Augustino, (*l*) *Mira est eloquiorum tuorum Deus, mira profunditas, horror est intendere in eam.*

(*i*) Epist: ad Paulin: (*k*) l. 4. Epist: 44 (*l*) l. 12. Confes: c. 14.

VI.

Anomæi ex Epiphanio, (*m*) Erasmus Spinosa, auctoritati Sacrarum Literarum nimium detrahentes, plurima ab auctoribus hagiographis proprio marte inserta blateravêre: Catholicissimi viri Bellarminus: alijque graves Theologi, quanquam professi sint Scripturam esse plane Verbum Dei afflante Spiritu S. conscriptum, & ut tale ab Ecclesia nobis manifestatum, quo ad omnes res & sententias, nusquam quo ad singulas voculas inspiratum credidêre: Nos integram Scripturam quo ad minimos usque apices dictante Spiritu S. exaratam non dubitamus *Ecce dedi verba mea in ore tuo* (*n*)

VII.

Dividitur Scriptura Sacra, sensu Historico & Mystico, Allegorico & Tropologico resperſa; in Vetus & Novum Testamentum. Veteris Testamenti libri non Dei mali opera quod Manichæi, neque liber Jobi, Tobiæ, Estheris, ac Judith, nuda parabola, aut Pòëtarum commentum, quod Heterodoxi obganniunt, verum germana historia, infallibilis cum cæteris authoritatis.

Neque

(*m*) hæres. 27. (*n*) Jerem. 1.

Neque Novum Teſtamentum aliquam diſcrepantiam in ſe complectitur, temeraritatis propterea inſipientiæque notæ ſunt, quibus illud allatrant Gnoſtici Manichæi Celſus Spinoſa &c. Omnes itaque Sacræ Scripturæ libri LXXII. Canone Tridentino (*o*) comprehenſi divini ſunt, & ut tales ab omnibus recipiendi cum omnibus ſuis partibus, quorum aliqui *Proto-Canonici* alij *Deutero-Canonici* dicuntur, dividique ſolent in libros *Legales*, *Hiſtoricos*, *Sapientiales*

VIII.

Veteris Teſtamenti paginæ Hebraica lingua exceptæ, libris Danielis, Judith, Tobiæ, exceptis Chaldaice primitus exaratis (*p*) Præfationes eorundem loquuntur; Novi Teſtamenti, Græcè editi ab Apoſtolis, excepto Evangelio Mathæi, & Epiſtola ad Hæbreos, Syriaca lingua adornatis, cum eo tempore Hebraica non erat Judæis vernacula, uti refert Hieronymus. Damaſo Papæ (*q*) Prima verſio veterum codicum Sacrorum, fuit LXX. Interpretum maximæ olim auctoritatis in Eccleſia, ante ætatem Hieronymi. No-

vorum

(*o*) Seſ: 4. (*p*) D. Hieron: (*q*) Præfat: in Evang:

vorum, varia ac multiplex, ijs omnibus versionibus, sola Vulgata nostra communis anteponenda est, uti Autentica, in his quæ fidem ac mores respiciunt, ut adv rtunt Belarminus: & Canus (*r*) In reliquis, varijs mendis Ecclesiæ Authoritate emendandis o-pletam, ad oculum probat Frassenio, post Lucam Burgensem Alexander Natalis (*s*)

IX.

Supplicem Abgari Regis Edessæ Epistolam, ex Edessenæ Civitatis tabullario eruderatam, atque è Syriaco exemplari Græcè à se redditam exhibet Eusebius (*t*) Cæsariensis Episcopus, juxta versionem Christophorsoni his incipientem: *Abgarus Princeps Edessæ Jesu Servatori propitio &c.* cui respondens Servator scribebat: *Abgare beatus es &c.* alterutram harum literarum inter spurias & suppositias rejiciunt severiores Critici, Natalis Graveson &c. quas uti pro genuinis habemus, ita plurimis persuademur D. Paulum, & Senecam mutuas sibi literas dedisse.

X.

(*r*) de Locis Theolog: l. 2. c. 13. (*s*) Hist: Eccl: Sæc: 4. dissert: 39. (*t*) Hist Eccl: l. 1. c. 13.

X.

Alteram fidei noſtræ morumque regulam Traditiones Divinas, Divino-Apoſtolicas, doctrinam Sacris literis non comprehenſam exhibentes, veluti infallibilis veritatis oracula adſtruimus, de quarum numero præ alijs ſunt obſervatio Dominicæ, Antipaſchale jejunium, tribus primis ſæculis, ſumma Religione ſervatum, integro XL. dierum ſpatio, juxta auream Auguſt (u) regulam: *Quod univerſa tenet Eccleſia, nec Conſilijs inſtitutum, ſed ſemper retentum, non niſi Authoritate Apoſtolica traditum rectiſſime creditur.* Quadragſimale idcirco jejunium, cæteraſque ſtatas abſtinentiæ ab eſu carnium ferias, Papalem tyrannidem eſſe, pro mera calumnia Joannis Dallæi petulantis ingenij Calviniſtæ reputandum.

De Eccleſia Militante.

XI.

Militantis Eccleſiæ vocabulo intelligenda venit, vocatio populi Dei in unum, ſeu cætus vocatorum a Deo, ita ut illi ſolum convenire dicantur,

qui

(u) contra Donatiſt. l. 4. c. 24.

qui non proprio nutu accedunt, ſed vocatione divina, tanquam primo omnium beneficio præveniuntur, dicente Apoſtolo (w) *quos vocavit, hos & juſtificavit, quos juſtificavit, illos & glorificavit.* Cætui huic ſicut ſuperna liberalitate adſcripti ſumus, ita obſequentes ſubſcribimus, & ad minimum uſq; unquem adhærere gloriamur.

XII.

Dei *Eccleſia Militans* hominum tantummodo perfectorum haud quamquam dicenda eſt, ut jam olim *Pelagiani* referente *Auguſtino* (x) æſtimarunt ajentes: *vitam juſtorum in hoc ſæculo, nullum omino habere peccatum; & ex his Eccleſiam Chriſti, in hac mortalitate perfici:* quo in errore *Cathari* etiam & *Donatiſtæ* cæcutiêre, ſicuti & cæcutit modo *Lutherus* cum aſſeclis, non proſpicientes, Apoſtolos haud ſegregaſſe paleam & triticum in area, vaſa aurea & fictilia in domo.

XIII.

Contra *Novatianorum* ac *Confeſſioniſtarum* errores à Fidelium cætu graves peccatores excludentium, pro veritate

(w) de Jejun: & Quadrag: l. 2. (x) ad Rom: 1. de hæreſ:

ritate Catholica decertamus, teterrimis quantumvis ac publicis flagitijs quibuscunque credentes ab Ecclesiæ sinu non divelli; quin imo ali citius ac foveri Sacramentis sceleſtos omnes, veluti ægrotos morboque spirituali detentos, donec ab ægritudine Deo tandem suffragante solvantur. Jta *Paulus* (*y*) effatur se scribere ad Ecclesiam, quæ eſt Corinthi, in qua ipsi significatum fuerat, contentiones esse, & audiri inter eos fornicationem, talem qualem nec inter gentes, *ita ut uxorem fratris sui aliquis haberet.*

XIV.

Quamvis reprobos æterno Dei decreto ad tartara detrudendos sancitum sit, nihil tamen secius, dum nos inter peregrinantur contra ac *Wiclef: Huss,* & *Calvin;* errabundi sentiant, à consortio communi cum ijs, qui sunt prædeſtinatione donati non excluduntur. Tempus verum tamen messis adveniet, quo veluti à tritico expurgata zizania in fasciculos collecti tradentur *ad comburendum igni inextingvibili* (z)

XV

(y) 1. Corint: c. 1. (z) Math: c. 22.

XV.

Num inter fidelium cætum recensendi sunt ij, inquorum animis acris serpit hæresis, & in orthodoxam fidem penetralia cordis virus exurit, ita tamen ne foras erumpat lues, sed subtus cutem sopita delitescat, lis tanta apud Catholicos quoque, adhuc a Judice pendet: Si quis hac in re nostram cupiat mentem, ij sumus: qui huiscemodi hæreticos palliatos intra Ecclesiæ cætum comprehendi pro benigniori sententia decertamus: *Sic sunt in corpore Christi*, (verba *Augustini*) *ut humores mali*. (a)

XVI.

Qui etiam excommunicatione confixi sunt, non manifestæ hæresis contumacia, sed solum criminosorum facinorum causa, tametsi ab aliorum colloquio, ac Sacramentorum communicatione prohibeantur, ab Ecclesiæ tamen agro eradicati credendi non sunt: Etenim dum hujuscemodi plectuntur pæna à populo Dei non separantur, quod innuit *August*: (*b*) sed vel per degradationem, vel per excommunicatio-

tio-

(*a*) Tractat: 3. in Epist: Joan: (*b*) contra Donatist: c. 20.

tionem ad humiliorem pænitendo locũ rediguntur.

XVII.

Perperam vero *Jurius* recentior Calvinista, Magistri veterumque suorum errores recoquens publicos hæreticos veræ Christi Ecclesiæ agglomerat, ac salutem consecuturos pollicetur, in quacunque fuerint secta, aut sub quibuscunque Pastoribus, dum modo fundamentales Ecclesiæ Christianæ fidei Articulos profiteantur, omnium Catholicorum una vox est, cum *August:* nec hæreticus pertinet ad Ecclesiam. Hæreticos proinde nominatim ac publice denunciatos, excommunicatos, sicuti & Schismatieos à cætu fidelium spe salutis æternæ extra Ecclesiam consequendæ præcidimus: *Hoc* enim *agit nunc in Ecclesia excommunicatio* (judice August: (c) *quod agebat tunc* (in veteri Testamenti) *interfectio.*

XVIII.

Nitantur quantum velint sive Luther: sive Calvin: ut Catholici Argumenti robur declinant, in ipsos petitum ex successionis defectu, tum in do-

ctrina

(c) Q: in 39. Deuteron.

ctrina, tum in paſtoratu, ex induſtria docere, veram Chriſti Eccleſiam, tam denſis eſſe tenebris circumfuſam, ut videri oſtendique non poſſit, tanto enim apertæ ſunt ſcripturæ pro veræ Eccleſiæ viſibilitate demonſtranda, ut cæci penitus phraſi *Auguſtina* (d) dicendi ſint, *qui tam magnum montem non vident, qui contra lucernam in candelabro poſitam oculos claudunt.*

XIX.

In caſſum itidem laborant hæterodoxi commentitio illo ſyſtemmate, ſe ſe nimirum cætui alicui viſibili non ſucceſſiſſe, in cujus medio *Babylon*, ſeu Romana Eccleſia nonnunquam defecit, eſtque defectibilis, ſed tantum cætui hominum inviſibili, in quorum cordibus Deus veram fidem, veramque charitatem conſervaverit: Eccleſia ſiquidem Romana, ſive ſecundum partem inviſibilem & interiorem capiatur, ſive ſecundum viſibilem & externam, utroque Scripturæ ſuffragante Teſtamento, Apoſtolicis literis annuentibus, dictantibus Patribus, atque ipſa ratione Theologica ſuadente deficere

ſicut

(d) Tractat: 2. in Epiſt: Joan:

ſicut nunquam potuit, *ita non vincetur, non eradicabitur, non cedet quibuslibet tentationibus, donec veniat huius ſæculi finis*, His urgebat Donatiſtas univerſim deperditam, apud ſe tantum relictam Eccleſiã buccinantes Auguſtinus.

XX.

Viſibilitati ac indeffectibilitati genuinis Eccleſiæ Chriſti proprietatibus, adſtipulantur reliquæ, auctoritas in dirimendis controverſijs ad religionem ſpectantibus, infallibilitas citra ullũ erroris periculũ in cauſis fidei morumque de finiendis, quæ adeo Jlli præcipuæ ſunt, quod non ſola Scriptura, non privatus cujuſque ſpiritus non Princeps ſæcularis, (ut crocitant corvi mendaces novatores) ſed ipſa ſola Eccleſia Corpus videlicet Epiſcoporum ſuo Capiti Romano Pontifici adhærentium, eſt ſupremus & infallibilis Judex controverſiarum ſive ſpectetur intra, ſive extra Concilium, uti columna & firmamentum veritatis (e)

XXI.

Ne cum alijs porro quæ circum-

ducun-

(e) ad Timoth: c. 3.

ducuntur ſectis vera confundatur Ecclesia, *quum ſinguli Hæreticorum cætus ſe potiſſimum Chriſtianos* (advertit *Lactant:* (*f*) *& ſuam eſſe Eccleſiam Catholicam* putant, ex ſincera verbi Dei prædicatione, veritate doctrinæ, & Sacramentorum uſu, prout *Melanhton*, *Brentius* & *Calvin:* atque ex alijs notis *Luther:* Omnes horum notæ ſpuriæ ſunt, genuinæ ſoli Romanæ Eccleſiæ competentes, quas Conſtantinopolitanum I. declaravit: Unitas ſcilicet, Sanctitas, Catholicitas & Apoſtolicitas.

XXII.

Unitatem figuratè licet, ſubſtancialiter tamen depingit *Hieron:* (*g*) *Qui extra hanc domum Agnum commederit profanus eſt, Si quis in Arca Noe* (Eccleſia Dei) *non fuerit, peribit regnante diluvio.* Ejuſmodi unitatis, ſi centrum inquiratur, *ſedes* (ait Petrarcha (*h*) *antiqua & vera, propria & publice utilis, & univerſo expediens Roma eſt.* Sanctitatem vero commendant doctrina & profeſſio, Eccleſiæ fundatores Sancti, miracula, *tantæ potentiæ* (verba

(*f*) Divinar Inſtit: l. 4. (*g*) Epiſt: 57. (*h*) Rer: Senil: l 7. Epiſt: 1. (*i*) l. adver: Vigilant:

ba *Hieronymi* (*i*) ut etiam mentes duriſſimas edomarent, & ad fidem cogerent.

XXIII.

Quandonam vera Eccleſia cæperit vocari Catholica? num Apoſtolorum tempore? quod Apoſtoli ſuo Symbolo vocem *Catholicam* inſeruerint, an poſt eorum ætatem? ut ab hæreticis ſe Chriſtianos profitentibus opinante *Paciano* (*k*) alijſque Patribus ſecerneretur, ſub ancipiti hæremus: illud unū nobis procomperto eſt, Eccleſiā Romanā, merito Catholicitatis charactere notari, propter Univerſalitatē tum doctrinæ, tum communionis permanentis ac Succeſſivæ: Apoſtolicitatis autem ob auctoritatem, ſive miſſionem Miniſtrorum, illorumque ab Apoſtolis ad conſummationem ſæculi duraturam ſucceſſionem.

XXIV.

Theſaurus *Eccleſiæ Militantis*, ſunt bona illius ſpiritualia, merita, videlicet & ſatiſfactiones *Chriſti*, Jmmaculatæ Ejus *Matris*, & Sanctorum, a S. *Cypriano* relaxatio, ab alijs remiſſio,

(*k*) ad Sympon: Epiſt: 1.

condonatio, nunc poſt S. *Pacianum*(*k*) & *Gregor Papa* VIII Indulgentiæ nuncupatus. Jnexhauſtum theſaurum iſtũ expillare conati fuere, poſt *Montaniſtas* (ſtupenda in tanto viro cæcitate) *Tertulianus*, *Waldenſes*, *Wicleff*, *Luther*, invidiæ facibus ſuccenſus, alijque ejus gregarij. Inviolatus tamen manet in Eccleſia, cui Chriſtus poteſtatem fecit diſpenſandi Indulgentias, utpote fidelibus utiliſſimas ac ſalutares.

XXV.

Solus autem *Papa* ac Epiſcopi de jure ordinario & divino, vel de ſpeciali privilegio ſimplices Clerici (*l*) ſunt diſpenſatores Indulgentiarum, gravi de cauſa concedendarum; quarum ratio formalis eſt vera abſolutio, ſimul & ſolutio: effectus (ſi abſolute & irreſtricte concedantur) omnis pænæ temporalis, ſive injunctæ ſive injungendæ, in futuro quoque ſæculo luendæ remiſſio: ſubjectum proprium, omnes fideles vivi, habentes propoſitum efficax faciendi dignos fructus Pænitentiæ; Nam vita functis, a juriſdictione Eccleſiæ alienis, non per modum abſolu-

tionis

(*k*) Epiſt:3.contra Novation: (*l*) Lateranen: IV.Can.6

tionis juridicæ, ſed ſuffragij & impetrationis erogantur.

De Romano Pontifice.

XXVI.

MInisteriale ac viſibile interris caput *Eccleſiæ Chriſti* eſt Romanus Pontifex, non ſolum honoris & dignitatis, ſed etiam Juriſdictionis & Auctoritatis Privilegio inſignitus *Imperium Monarchicum* in univerſam Eccleſiam exercens, quem D. *Petri* Succeſſorem, inde contra Græcos *Schiſmaticos Waldenſes, Wicleff: Huſſ: Luther: Calvin:* omneſque eorum fautores deducimus, quod eodem munere, eodemque in loco, quo hic quondam eſt functus, ille quoque nunc fungatur. Nullimode namque dubitari poſſe adſerimus, quin ipſe D. *Petrus* fundata Antiochiæ Eccleſia, ſe Romam anno II. *Claudij* contulerit, ibique ſub *Nerone* glorioſiſſimam pro Chriſti nomine mortem oppetierit.

XXVII.

Tranſlato per *Conſtantinum* M. in Orientem Jmperio, poteſtas Romano-

Pontificia tranſlata non eſt, multo magis communis facta Conſtantinopolitano Præſuli, olim Heracleenſi Primati ſubjecto, reclamantibus Romanis Antiſtitibus *Damaſo* I. & *Gregorio* M. ſolutis Synodis *Conſtantinopolitana* I. & *Chalcedonenſi* Patriarchalem dignitatem adepto. Temerarie itaque *Photius* ſuperioritatem, aut ſaltem æqualitatem cum *Petri* ſede ambivit, in qua Univerſali poteſtate, non ab Apoſtolis, Concilijs, vel Electoribus, ſed à ſolo Deo conceſſa perfunguntur Pontifices.

XXVIII.

Quemadmodũ ſedes Romana communis eſt, omnibus Petri Succeſſoribus, ita quoque privilegium nuſquam defuturæ in ea fidei, confirmandi in ipſa omnes fideles; quô ita potiuntur ac potiti ſunt, ut nullus Pontificum ex Cathedra decreta ad fidem moreſque Univerſalem Eccleſiam ſpectantia pronuncians, vel alicui ſervo Dei Apothèóſim decernens in errorẽ inciderit, non modo quum iſthæc cum generali Concilio, verum etiam dum ſolus ſtatuit: Hanc ob hæreditariam Romanæ ſedi infalli-

nfallibilitatem, ut *Honorium* a *Monothelismo*, *Joannem* XXII. ab errore *Millenariorum*, ita & reliquos Romanos Pontifices errantiæ nota ab Hetorodoxis consperſos tueri, parati ſumus.

XXIX.

Sacerdos Magnus, *Princeps Epiſcoporum*, *Hæres Apoſtolorum*, *poteſtate Petrus*, *unctione Chriſtus* (ſcribit *Eugenio Bernardus* (m) ſummus Pontifex, poteſtate indirecta tamen, in temporalia Regum ac Principum potitur, de cujus plenitudine debet, illorum leges Religioni Chriſtianæ diſſonas, ſaluti animarum obnoxias reprobare, tum ipſos Reges exauctorare, dominium temporale in alios tranferre, ſubditos à juramento fidelitatis, ſi id bono Spirituali ſubditorũ ſit profuturũ ſolvere: quid quid ſecius doceant Catholiciſſimi hac in parte deſerendi Theologi.

De Conciliïs.

XXX.

SYnedrion ab Hæbreis, *Synodus* a Græcis, a nobis *Concilium* a conciliando

(m) l. 2. de Conſideras; c. 8.

liando vocatur, Præsulum Ecclesiæ congregatio, legitima auctoritate convocatorum, ad fidei controversias definiendas, fideliumque mores reformandos, alijsque de causis. Juris divini esse sacra Ecclesiæ Concilia sive Generalia, Nationalia sive Provincialia, verba *Christi* loquuntur, (*n*) ex illis eruit *Chalcedonensis* Synodus, (*o*) S. *Cælestinus*, (*p*) quod quanquam verissimum profiteamur, verumtamen Synodos, (si de Generalibus quaeratur) simpliciter & absolute *Eclesiæ Christi* necessarios, inficiamur

XXXI.

Quum autem Oecumenica Concilia congreganda, publica Christiani Orbis necessitas postulat, Pontificij muneris est ea convocare, convocatis per se, sive per suos Legatos præsidere: uti hactenus factum inficiabitur profecto nemo, qui vel leviter puros Ecclesiæ fastos percurrerit. Mentitur quippe *Brentius* qui *Constantinum*, *Magdeburgenses Centuriatores* qui *Eustachium*, *Caluinus* qui *Athanasium*, *Nicæno*

(*n*) Math: 18. (*o*) Epla ad Leonem. (*p*) ad Concil. Ephesin.

no præfuiſſe adſtruxerunt Concilio, quippe quod exploratum ſit, hanc ſuo nomine gerendam provinciam *Silveſtrum* Romanum Pontificem demandaſſe *Hoſio Cordubenſi*, *Vito*, & *Vincentio* Presbyteris, referatque *Euſebius Conſtantinum* ipſum, non niſi annuentibus Epiſcopis ſedere voluiſſe.

XXXII.

Sacris intereſſe Synodis, ac jus in ipſis ſuffragij deciſivi habere, omnibus doctis fidelibus indiſcriminatim, etiam laicis, quamvis Superioris ordinis & conditionis ullimode competit, prout comminiſcuntur *Luther* & *Calvin*: ſed quemadmodum ad generalia noſtri Regni Comitia, ſolis electis atque Proceribus patet acceſſus, ita & ad Concilia Oecumenica, ſoli Epiſcopi ſunt de jure vocandi, Cardinales ex conſvetudine, Abbates & Religioſorum Ordinum Generales ex privilegio; quorum decreta Summi Pontificis confirmatione munita divina & Sancta oracula ſunt; meritoque *Gregorius* M. dixerit, ſe *venerari prima quatuor Generalia Concilia, ſicuti quatuor Evangelia.* (q)

XXXIII.

(q) Epiſtolar: l. 1. Epiſt: 24.

XXXIII.

Nilum Thessalonicensem Archi-Episcopum XIV. Sæculo Ecclesiæ florentem (r) secuti docent: Concilium Generale præstare Papæ, aliter Heterodoxi, aliter Catholici Sapientia ac pietate insignes, à quibus longo passu abscedimus, nihil siquidem majoris roboris ex Conciliorum auctoritate mutuari Pontificiam, hanc: imo illi supereminere, pro virili defendere parati sumus. Quæquæ enim reprobarunt Romani Antistites, reprobata manent quæ congregata confirmarunt, nobis sacra & Oecumenica sunt: XVIII. usque numerata, VIII. Orientalia, II. videlicet *Nicæna*, IV. *Constantinopolitana*, *Ephesinum* I & I. *Chalcedonense*. Occidentalia vero X. nimirum V. *Lateranensia*, II. *Lugdunensia*, *Viennense* I. *Florentinum* I. ac novissimum *Tridentinum* I.

De Sanctis Ecclesiæ Patribus.
XXXIV.

TAm arcto inter se nexu colligantur SS. Patrum & Ecclesiæ auctoritas in fidei & religionis negotio, ut alte-

(r) duob. tractat: contr. Pap. Primat.

alterum ſine altero nec eſſe, nec cogitari poſſit. Tametſi enim in ijs quæ naturalı tantum lumine continentur, & circa pietatis diſpendium poſſunt à quolibet ignorari, non majoris ſit ponderis Patrum auctoritas, quam ratio ipſa, cui innititur, vel Philoſophorum ſecta, cui Sacramentum dixere, in illis tamen, quæ ad ſacrarum literarum expoſitionem, & fidei morumque doctrinam pertinent, pro certo habendum eſt: SS. Patres ſi unanimi ſuffragio in eandem convenerint Sententiam, firmum & inconcuſſum Theologo præbere Argumentum, ad fidei dogmata comprobanda, morumque regulas definiendas:

XXXV.

Unanimem illam Patrum conſenſionem certiſſimam fidei regulam, omnibus retro ſæculis agnovere Patres ipſi, agnovit Eccleſia, imo & agnoverunt ex Hæreticis plurimi, ut facile conſtare poteſt, ex defenſione Patrum quam ſuſcepit *Scrivenerus* Anglicanæ Eccleſiæ Theologus in *Apologia contra Dallæum*. Neque putandum eſt, indu-

biæ

biæ Patrum fidei quicquam detrahere, vel libros Patribus ſuppoſititios, vel difficiles quaſdam, & ſpinoſas locutiones, vel nonnulla ex Scripturis loca aliter prolata, vel antologias aliquas mutationes & errata, quæ apud Patres aliquando notantur: Hæc ſiquidem & ſi in Patrum libris quandoque occurrant, nihilotamen minus ſarta eſt, & integra illorum in rebus fidei Auctoritas.

Auctores quorum ope Locos Theologicos compilavimus ſunt: Seraphicus Doctor Bonaventura, Vblis Scotus in Prologo Sentent: Bellarminus, Petavius, Melchior Canus, Petrus Annatus, Alexander Natalis, Huetius, Martinus Becanus, Boucat, Katzemberg, Thomas ex Charmes.

Ex Primo Libro Sententiarum De DEO Uno.

XXXVI.

NIhil eſt unquam quod magis ſe ſe omnium mentibus ultro ingerat, quam notitia illius, cujus *appellatio* (DE-

US)

US) *nomen non eſt, ſed rei inenarrabilis naturæ hominum inſita opinio:* (s) quam opinionem ſive ideam DEI (ſi Patres Platonicis dogmatibus inhærentes audiamus,) innatam eſſe, admodum probabile eſt: Deumque exiſtere, natura ipſa adeo certa ac evidentia nobis ſuppeditat argumenta, quod tametsi nulla alia ſubeſſet ratio, hæc profecto non levioris momenti in Divinitatis teſtimonium videretur, quod DEUS ab ijs qui ignorare eum volunt & invincibiliter nequeunt, non poſſit negando auferri, niſi poſtquam cum humanitate virtutem exuerint omnem.

XXXVII.

Eapropter propoſitio hæc *DEUS eſt*, reſpectu intellectus terminos illius perquam perpendentis, *eſt nota per ſe* quo ad nos; *tanta quippe* (ſeraphice ponderat D. *Bonaventura*) *divini eſſe veritas, ut cum aſſenſu non poſſit cogitari non eſſe, niſi propter ignorantiam, quid Nomen DEI importet.* (t) Inde non modo Tritheitæ, verum quicunque Politheiſtæ, ſive plurium Divinitatum cultores, a poſteris *Cham* longe ante *Moſen* origi-

(s) Juſtin: M. Apolog: 2 (t) l. 1. diſt: 8. Art: 1. 9. 1.

originem trahentes, facili negotio refelli poterunt, trito illo Tertuliani (*u*) adagio: *DEUS si unus non est non est.*

XXXVIII.

Quemadmodum facili negotio ostendere est, DEUM esse, in sua ratione physica, unam, summam, ac perfectissimam substantiam, tam difficile explicare gradum differentialem constitutivum Essentiæ divinæ *Metaphisicè* acceptæ, *facilius* enim cum *Augustino* (*u*) *dicimus quid non sit, quam quid sit?* Verum si brevis aliqua DEI definitio proferenda foret, diceremus illam optimam esse, quam ipsum divinum oraculum effatur (*w*) *qui est, quia quid quid præter DEUM est*, (judice *Augustino*) *non omnino non est, sed non summe est.*

XXXIX.

Jllud porro *esse à se*, sicuti primario ac principaliter divinam substantiam significat, ita omnium attributorum divinorum, formaliter in DEO contentorum, secundum se æqualiter perfectorum, scaturigo est; de quorum numero *simplicitas*, omnem à DEO materiæ fecem absterret, quam commentati

(*u*) l. 1. contr: Marcion: (*w*) in Psa 85.

tati ſunt, *Anthropomorphitæ*, ac *Tertulianus*, qui quoque (ut teſtis eſt *Auguſtinus* (x) *ipſum Creatorem DEUM*, *non eſſe niſi Corpus opinatur*. *Immenſitas* omnia univerſi ſpatia implet, adeo quod ſi per impoſſibile DEUS eſſet tantum eſſentialiter ſubſtantialiter in Cælo, nihilominus operari poſſet, immediatione virtutis in omnibus Univerſi partibus. *Immutabilitas* omnem ſtabilitatem Intellectus, ac voluntatis divinæ, contra *Socinianos* ac *Vuorſtium* fundat.

XXXX.

Hæc aliaque Attributa ſive perfectiones divinæ intenſivè infinita, quot quot tandem ſive XXII. cum *Boetio* ſive XII. cum quibuſdam numerentur, omnia ſunt idem in DEO, ubi non obviat relationis oppoſitio, ita tamen ut diſtinctionem aliquam inter ſe, & ab Eſſentia divina patiantur; Qualem autem? hic opus Scholaſticorum eſt. Quiſque in ſuo ſenſu abundat. Nos ij ſumus, qui inter ea, diſtinctionem *Formalem ex natura rei* aſſerere, & ſubtilem mentem *Doctoris Martia-*

(x) Exod. 3.

Mariani, alienam ab errore *Gilberti Porretani* vindicare, tanquam pro Aris & focis domeſticis decertando, parati manemus, ac proinde probare, ſuo ſendeceptos *Dionyſium Petavium* (y) diſtinctionem Scotiſticam parum aut nihil diſcrepare ab opinione *Gilberti*, *Ludovicum Thomasſinum* divinæ ſimplicitati inſultare adſeverantes.

De Viſibilitate ac Inviſibilitate DEI.

XXXXI.

INviſibilem DEUM, ſimulque viſibilem, *nunc per ſpeciem & in ænigmate*, *tunc autē facie ad faciē* (z ſacræ paginæ refferunt, certe non in eum modum quo ſe ipſos alioſque homines conſpicimus, ut *Eunomiani*, IV. ſæculo teſte *Epiphanio*, (a) non ſola virtute naturali intellectus noſtri, ut *Beguardi* & *Begvinæ*, ſæculo XIV. ſub *Clemente* V. damnati ſpondebant: tam enim oculo corporis abſolute, (quid quid Philoſophis ſuadeant *Maignanus Philoſephus*

(y) Epiſt: 190. ad Optat. (z) 1. Corinth: 13. (a) hæreſi 76.

losophus (b) *Antonius le Grand*, (c) quam oculo mentis naturaliter DEUS invisibilis est, imo neque creabilem existimamus aliquam substantiam intellectivam, cui connaturalis sit, intuitiva sive facialis DEI visio.

XXXXII.

Oppositum ex diametro *Eunomianis* offenderunt errorem Armeni VII. sæculo ac Monachi in Græcia duce *Gregorio Palama*, Deum lucem habitantem inaccessibilem videndum ab intellectu de super adjuto in Essentia, negantes; sed falso, pollet quippe mens nostra indita sibi facultate, superno lumine elevabili, ad contenplandum Creatorem suum ut in se est, ac ita revera *Angeli* & Beati *invissibilem Ejus naturam, cum vult & sicuti vult* juxta *Augustinum* (d) intuentur. Quid quid vero disputationis æstu abreptus scripserat *Chrysostomus* contra *Eunomium*, *Hieronymus* ac *Theodoretus*, ne hilum quidem *Palamitarum* errori prælusisse a nobis creditur, contra *Gabrielem Vasquez* (e)

XXXXIII.

(b) Philosoph: Natural: c. 33. (c) p. 3. c. 9. (d) Epist. 112. (e) dispt. 37. c. 3.

XXXXIII.

Quod immortales facti pertingentes usque ad Deum desideramus videre intuitive, id mortalitate indutis *Mosi*, *Paulo*, ex Scripturarum oraculis, (*f*) Seraphico *Patri* nostro, ex testimonio D. *Bonaventuræ*, (g) concedunt bene multi, nos ijs fidem negamus, nulli quippe puro homini communem nobis vitam agenti, etiam ad brevissimum tempus facialis illa visio permissa est; neque *Enoch* & *Eliæ* Paradisi colonis ex *Hieronymo*, indulgetur.

XXXXIV.

Commentitia est *Millenariorum* de regno Christi, cum justis animabus in terris post generalem resurrectionẽ sententia, tum delirantis *Cerinthi*, tum exigui judicij *Papiæ* Hierapolitani Episcopi, tum denique *Vigilantij*, ac ejusdem erroris, aliorumque sutoris *Martini Lutheri* & *Joannis Calvini*, neminem justorum uitâ functorum ante Judicij diẽ admittentiũ in Cælũ cum statim ac animæ justæ nullâ maculâ conspersæ a corpore solvantur, ad claram DEI visionem assumuntur; quod etiam

(*f*) Numer: 12. (g) in Prolog: Jtinerar:

etiam nobiſcum *Auguſtinus*, *Ambroſius*, *Bernardus*, promptuaria licet ac receptacula quædam animarum memorantes ſenſerunt.

XXXXV.

Quæ vero venialibus adhuc culpis irretitæ e vivis decedunt, aut plenarie pro mortalibus jam dimiſſis in hac vita non ſatisfecere, in locum expiationis detruduntur, quem Purgatorium dicimus. Contra ac perperam primus omnium *Aetius*, *Vvaldenſibus* anſam tribuens, *Albigenſibus* veteribus hæreticis, ac novatoribus illum negandi, tanquã præcipuũ fidei dogma, locũ hunc purgationis extare, igne ſenſibili torqueri, in eo animas non metu gehennæ aut deſperatione (ut male ſcripturierat *Lutherus*) propugnamus.

XXXXVI.

Animarum ſola cum originali labe decedentium ſtatum quod attinet, litigioſa ſatis circa eum in Chriſtiana Eccleſia controverſia, & olim fuit, & hodie eſt, & fortaſſe etiam in poſterum erit. *Vincentius Victor* in Regnũ Cælorum ituras notante *Auguſtino* (b)

(b) de Orig: animæ l. 1. c. 9.

Pelagiani eodem teſte, loco a Regno Cæleſti ſemoto vita æterna beataque fruituras, *Catharinus Pighius*, *Molina*, *Salmeron*, Cardinalis *Sfondrati*, in naturali beatitate, magnaque omnium bonorum, cum ad animam, tum ad corpus pertinentium affluentia poſt extremũ Judicij diem ſuper terrã perpetue victuros parvulos: *Joannes Gonettus*, alijque Thomiſticæ Scholæ Theologi, nullam pænam ſenſus, imo nec ullam ex pæna damni triſtitiam paſſuros: Quid referam eos, qui baptiſmo aquæ non regeneratos, utramque pænam DEO in inferis daturos viritim perſvadere nituntur alijs: Poſtremum eſt, quod non hallucinando dicimus, infantes non renatos pro reatu peccati Originalis ſola pæna damni cruciari.

XXXXVII.

Alterum ab intellectu creato viſionis DEI principium lumen gloriæ nemo ambigit, illud Græculis quibuſdam lux increata a divinitate promanans, ac diſtincta. (quod alias monuimus) *Ludovico Thomaſſino* (*i*) ipſa Spiritus S. Perſona, ſpecialiter mentes beatas

(i) l. 6. c. 6.

atas collustrans, *Maignano* (*k*) ac post eum nupernis Theologis, Divina essentia conjuncta cum intellectu creato objective mentem modificans & afficiens, visum est esse: quamquam aliud non sit, nisi supernaturale quoddam donū ab anima distinctum, effective cum facultate intellectiva concurrens ad visionem intuitivam efformandam, ita tamen, ut absque eo intellectus creatus aliquo alio supernaturali concursu, in absoluta DEI potentia reperibili fretus, ad videndum DEUM elevari possit.

XXXXVIII.

Lumine gloriæ ac intellectu tanquam caussa principali, vim mutuā effectivam exerentibus *pro mercede fidei nostræ, quid videbimus?* (respondet sibimet ipsi *Augustinus* (*l*) *nisi Deum & omnia illa quæ nunc non videmus credentes:* Et ita Beati vident formaliter & distincte ipsam DEI essentiam, Personarum Trinitatem; Attributa omnia, secundum proprias eorum rationes; Creaturas denique tanquam in medio prius cognito. Credibile nihilominus

(*k*) de hær: n. 88. (*l*) Philo: Sacr: c. 15. prop: 7.

nus arbitramur, extra præſentem rerum viciſſitudinem fieri poſſe, ut Eſſentia divina ſine Attributis & Perſonis, alterum Attributum abſque altero, una Perſona ſine alia non ſibi correlativa, conſpici queat a Beatis.

XXXXIX.

Proprietates viſionis beatæ delibantes, advertimus, æqualitatem & inæqualitatem ejus ex Evangelio (*m*) lippis & tonſoribus patere, ſolis *Pſeudoreformatis* poſt *Jovinianum* IV Eccleſiæ ſæculi erronem inviſas. Cauſa moralis inæqualitatis ſunt merita quæ *qui parce ſeminat, parce & metet*. Cauſa Phyſica nedum eſt inæqualitas luminis gloriæ, verum & perfectionis tam ſpecificæ, quam individualis intellectus beati, cujus operatio ex una, voluntatis parte ex altera viſio nempe intuitiva, & amor fruitivus, Beatitudinem formalem ac adæquatam conſtituunt.

L.

Reliqvum tandem eſt, ut in Cælis gloria & honore coronatis a DEO, in terra cultus debitus Eorum Sacris exuvijs, ac Jmmaginibus decernatur:

Quan-

(*m*) l. 20. de Civit: Dei c. 21.

Quanquam enim de fide sit cultum San-
ctis deberi, fidei tamen non interesse,
quo nomine is appelletur, aut appella-
ri debeat indefinitum hactenus. Præe-
unte *Juliano Apostata* primo cultus
Sanctorum juxta *Cyrill: Alexandr:* (o)
osore, nemo ejusmodi furfuris, eo de-
mentiæ processit, qui se parem in ho-
nore & sanctitate *Petro Paulo &c. fa-
ceret ut Luther* : (p) sanius quidpiam
suo Pseudo-Magistro sensere discipuli
in Confessione *Scotica Helvetica Vvi-
tembergica*: Noster vero sensus Catho-
licus, ac submissima in Divos propen-
sio sincere enunciat: Cultum Sancto-
rum in terris licitum ac cum primo
præcepto cohærentem; Invocationem
Eorundem rectam piam & utilem non
injuriosam advocato nostro apud Pa-
trem *Jesu Christo*: Denique Sacrarum
Reliquiarum, Jmmaginum, aliarumq;
id genus rerum honorem, non modo
religiosum, verum ab omni Jdolola-
triæ nævo (quem in nos universim ef-
futiunt *Jconamachi*) abhorrentem esse.

De

(o) l. 6, (p) in Epist: 1. Petri:

LI.

DEUS ſcientiarum Dominus, Sapientiæ dux & Sapientum emendator, cognoſcit ſe ipſum intuitive, ac comprehenſive, unico & ſimpliciſſimo intuitu; ita quidem (ſi pro modulo mentis noſtræ loquamur) quod ſola Eſſentia divina ſecundum ſe præciſe ſit Objectum formale motivum & primario terminativum Intellectus divini, Objectum vero quaſi ſecundarium increatum ſunt Attributa divina, ſecundarium creatum ſunt omnes creaturæ cognoſcibiles, tam ſecundum eſſe eminentiale ac Virtuale quod in Eſſentia Omnipotentiaque DEI habent, quam quod habuerunt in ſe ipſis principiative ab Intellectu divino. Hoc dum cum *Venerabili Scoto* ſentimus, procul ſumus ab errore *Wicleffi* perperam à *Cajetano*, alijſque, nobis appicto.

LII.

Cognitionem illam ſive Scientiam DEI nulla res ſive poſſibilis ſive futura, ſive præterita ſive extans nunc ſubterfugit, pro quarum rerum tanquã obje-

objectorum diverſitate varie partitur: Præcipua partitio illa eſt, quam communiter Scholæ faciunt: *Simplicis intelligentiæ & Viſſionis*: Prior res attingit pure poſſibiles, ab omni exiſtentia avulſas, hæc; in aliqua temporis differentia exiſtentes, quibus nullam neceſſitatem ſive inevitabilem eventum infert: Optime de futurorum contingentium præſcientia cecinit Boetius (q) *hæc ſi ad divinam notitiam referantur neceſſitatis nexibus ſunt abſoluta*: Peſſime vero *Gnoſtici, Huſſitæ* ac *Wicleffiſtæ*, ex præſcientia contigentium neceſſitatē, & libertatis creatæ interritum inferebant.

LIII.

Quo autem in medio futura abſoluta libera cognoſcat intellectus divinus? implacabile eſt Scholarum diſſidium; certe non in cauſis ipſis, non in ſuis Jdeis, non in præſentialitate eorum ab æterno, non in decreto antecedenti prædeterminante ſive intrinſece, ſive extrinſece voluntatē, hæc enim quodvis prædeterminationis Phyſicæ jugum in agendo reſpuit: Jtaque medium

(q) l. 5. de Conſol: Proſ: ult:

um aptiſſimum ac ſufficientiſſimũ DEO cognoſcendi futura ex voluntate humana pendentia eſt decretum Concomitans, ſeu decretum concurrendi cum illa in tempore ad ejus actus liberos.

LIV.

An inter duplicem iam prætensã ſcientiam divinam, admittenda ſit *media* quædam *ſcientia* reſpectu futurorum liberorum conditionate a nobis pendentium? accerrime olim ſub *Clemente* VIII. & *Paulo* V. diſceptatum eſt, nihil quidquam hac de re Magiſtra veritatis definiente Eccleſia. Celebratur quidem a ſuis fautoribus, veluti medium quoddam divinitus inſpiratum ad convellendos hæreticorum errores circa hominis cum divina præſcientia, & efficaci gratia libertatis conciliationẽ, verum quia inſpirationis Scientiæ mediæ nullum veſtigium in Scripturis & Patribus, merito Intellectui divino deneganda eſt, in ejus locum ſubſtituenda decreta reſpectu iſtorum futurorũ abſoluta quidem exparte DEI decernentis, ſed conditionata ex parte rei decretæ, ac objecti voliti.

De

De Voluntate & Providentia Dei.

LV.

FAcultatem intellectivam in DEO, naturâ suâ consequitur facultas altera, quâ DEUS se Jpsum primario, comprehensive propter suam bonitatem essentialẽ amat, necessario simulq; libere, libertate essentiali. creaturas vero tam existentes quam futuras libere: Quâ, *omnia quæcunque, voluit fecit* (r) absque ulla potentia executiva a *Durando* immaginabili. *Si habet causam voluntas Dei* (invehitur contra *Manichæos Augustin:* (s) *est aliquid quod antecedat voluntatem DEI, quod nefas est credere. Qui autem dicit, quare voluit facere cælum & terram? Majus aliquid quærit, quam est voluntas DEI: nihil autem majus inveniri potest. Compescat ergo se humana temeritas, & id quod non est non quærat, ne id quod non est inveniat.*

LVI.

Quum Voluntatem DEI. rerum omniũ caussam statuamus, absit ut cum *Manichæis, Florianis, Seleucianis, Hermianis*

(r) Psal: 113. (s) lib: de Genesi: c. 2.

mianis, mala culpæ in eandem refundantur, *quoniam non DEUS volens iniquitatem est*: (*t*) Quanquam mala naturæ, pænæ, atque in universum deffectus & corruptiones naturales ad Deum ut Auctorem necessario refferenda sint, quatenus ea vult, tum propter justitiæ ordinem ac regimen Universi, tum propter bonum aliquod majus ijs bonis, quibus illa mala privant. Ut namque *bona bonis creata sunt ab initio, sic nequissimis bona & mala.* (*u*).

LVII.

Et sicuti per Voluntatem operatur, ita per Providentiam *a fine usque ad finem, fortiter & svaviter disponit omnia* (*w*) quæ in Cælo, quæ in terra ad minima usque, abjectissimaque insecta moderatur: quare omnino cæcutisse censendi sunt: (missis Ethnicis Philosophis,) aut penitus providentiam de medio tollentibus, aut cum *Aristotele* ad Lunam tantum coarctantibus, ex male intellectis Sacris literis, quod ostendit *Ambros*: (*x*) *Clemen*: *Alexandr*: (*y*) *Gnostici*, *&c.* Atque etiam graviter

errasse

(*t*) Psal: 5. (*u*) Eccl: 39. (*w*) Sap: c.5. (*x*) l. 1. offic: c. 13 (*y*) l. 5. Stromat:

erraſſe dicendus eſt *Durandus*, (z) immediatam Providentiæ divinæ operationem in ſingulis denegans. Si enim (arguit *Ambroſ: citat:*) *non eſt injuria & probrum minutiſſimas quaſque res* (DEUM) *feciſſe, & conſervare, multo minus oprobrium ipſi, eas factas regere.* Unde ſicut in Ordine naturæ omnia providet immediatè, ita in ordine gratiæ, habens voluntatem veram ac ſinceram ſalvandi omnes, omnibus providit auxilia ſufficientia ad ſalutem, etiam *Calvinianis* ac *Janſenianis* ea mordicus reſpuentibus.

LVIII.

Præcipuos inter hujus divinæ providentiæ actus, principem locum obtinet Prædeſtinatio creaturæ rationalis ad gratiam & gloriam, ſive, rem acu tangente *Auguſtino*, (a) *præſcientia & præparatio beneficiorum DEI, quibus certiſſimè liberantur, quicunque liberantur.* Errarunt ergo *Manichæi* cum *Priſcillianiſtis*, Prædeſtinationem a conſtellatione & temperamento auſpicantes. Erravit *Origenes*, *Platonem* ſecutus, animas ſimul creatas, earumque aliquas, pro-

(z) in 2, diſt: 1. qu: 1. (a) l. de dono perſev: c. 14.

propter merita prævie ad infusionem in corpora, & Adæ peccatum elicita prædestinari, cæteras vero ob crimina illo tunc patrata, reprobari existimans. Errarunt *Pelagiani* & *Semipelagiani* docentes, quosvis hominûm ad gratiam & gloriam prædestinari ex bonis operibus solis naturæ viribus ponendis. Errarunt denique *Luther:* & *Calvin:* tum voce, tum scripto, prædestinationem necessitantē aliam ad vitam, aliam ad mortem proclamantes; meritoque primi *Prædestinatiani* nuncupandi. Enim vero quæ de hæresi *Prædestinatiana* a *Genebrardo* (*b*) *Baronio* (*c*) *Sigeberto* (*d*) *Sirmundo* (*e*) Alexandro Natali (*f*) narrantur, subles̄tæ fidei sunt; & Lucidus Presbyter coriphæus illius hæresis, palinodiæ libellum contexuit, ad Concilia *Arelatense* ac *Lugdunense* transmissum, & in Monasterio *Adrumentino* Augustino superstite, *Semipeligiana* verius, quam *Prædestinatiana* secta exordium sumpsit, ab eodem nusquam *Prædestinatianis* favente, confutata.

LIX.

(*b*) in chron. (*c*) ad ann: 490. (*d*) ad ann: 415. (*e*) l. de hæresi: Prædest: c. 1. (*f*) Hist: Eccl: Sæc: 1. Art: 10.

LIX.

Quam facile eſt circà Prædeſtinationis abyſum naufragantes, facem præferentibus Patribus ſuffocare, tam ſummoperè operosū causā illius aperire Cumque certum ſit hominem lapſum non prædeſtinari ad gratiam vel ex prævisis meritis per ſolas vires naturales comparandis, vel ex prævia fide a nobis initium ducente, de prædeſtinatione ad gloriam acriter diſceptatur ſit ne ante vel poſt prævisa merita? Totum id imperſcrutabile reliquit Apoſtolus (g) *O! altitudo inquiens ſapientiæ & ſcientiæ DEI: & quis novit ſenſum Domini? aut quis conſiliarius ejus fuit? Ideo* (ſubtiliter præmonet *Ublis Scotus*) *ne ſcrutando de profundo, eatur in profundum, eligatur quæ magis placet, dum tamen ſalvetur libertas divina, ſine aliqua injuſtitia, & alia quæ ſalvanda ſunt, circa DEUM ut liberaliter eligentem*. Optioni noſtræ relicti ac præmuniti, electionem efficacem Prædeſtinatorum ad gloriam, ſtatuimus factam ex prævisis meritis, quibus movebatur DEUS, ad eos præ alijs eligendos

1. art: 10. (g) ad Epheſ: 1.

gendos, & ad æternam beatitatem destinandos.

LX.

Patefacto Prædestinationis divinæ arcano, cujus effectus recensentur (*h*) Vocatio, Justificatio, & Glorificatio: reprobationis sive præparationis pænæ æternæ, ob prævisa peccata irrogandæ, secretum aperiendum superest. Cohærenter ad prætensa, reprobationem *negativam* DEO denegamus, quam tametsi rigidiores quidam Theologi propugnent, D. Petrus (*i*) pessumdat: *Patienter agit propter vos nolens aliquem perire. Positivam* autem, sive actualem exclusionem a gloria, pænæ æternæ inflictionem, non nisi post prævisa finalia hominum demerita contingere, sacrosancte profitemur. Quia *bonus est DEUS*, (exclamat *August:* (*k*) *justus est DEUS potest aliquos* (absolute) *sine bonis meritis liberare, quia bonus est, non potest quemquam sine malis meritis damnare, quia justus est.* Blaspheme idcirco grex *Calvinianus* suo Pseudo Magistro duce, reprobos hominum, Angelorumque sola DEI voluntate, independen-

(*h*) Rom: c.8. (*i*) Epist: 2.c.3. (*k*) l.3. contr Julian: c.18.

dependenter a prævisione cujuscunque peccati tam actualis, quam Originalis, flammis æternalibus adjicit, execrabiliter pravi homines, ut suis passionibus indulgeant, nihil esse post hanc vitam pro peccatis timendum autumant.

De DEO Trino.

AUgustissimum omniũ Fidei nostræ princeps Trinitatis Mysterium in individua DEI natura, non unam Trinominem ut effutierunt, post *Praxeam*, *Noetum*, *Sabelliani*, *Sociniani*, pessimè *Fratrum Polonorum* nomine donati a quibusdam, cum Lelius Socinus, & Faustus ejus nominis ac impietatis hæres regio edicto de libero Regno fugati, ab impudentissimo hominum *Michaele Serveto* in suis dogmatibus redivivi facti, circa Annum MDXXXI. apud Transylvanos adusque, nusquã in Polonia vigeant: sed tres Personas divinas realiter distinctas ac subsistentes complectens, nullimode tres Deos arguit, quemadmodum sinistrè inferebat, *Philopponus Alexandrinus*, *Tritheitarum*

rum parens. Quod Myſterium mirabiliter quidem, at re ipſa exiſtere, nonnulla Veteris Teſtamenti monumenta teſtantur, & luculentiſſime probat ſeptimus ille Joannis verſiculus (*l*) *Tres ſunt qui teſtimonium dant in Cælo, Pater Verbum, & Spiritus S. & hi tres unum ſunt.* Hunc genuinum eſſe, authenticum, Canonicumque non ſuppoſitium, vel margini primo, dein textui aſſutū *Socinianis*, alijſque moroſioribus *Criticis*, indigitare ſatagimus. Symboli vero, Quincunque vult ſalvus eſſe &c. vulgò Athanaſij nuncupati Authorem D. Athanaſium fuiſſe, non probamus.

LXII.

Poſita incomprehenſibilis illius Myſterij revelatione ac fide, ut ut ſuaderi poterit, nuſquam vero humanis argumentis evinci. Neque *Plato* laudabili auſu, mirabili ingenio, inimitabili eloquio quæſiviſſe, prodidiſſe, indiviſam Trinitatem credi oportere docuiſſe, depredicandus cum *Claudiano Mamerto*; Neque *Zoroaſtes Triſmegiſtus Raÿmundus Lullus* ex æquiparantia, *Sybillæ* denique, naturali ratione agnoviſſe

(*l*) 1. c. 5.

viſſe dicendæ; ex quo tàmen inſulsè abſit inferre cum *Antitrinitarijs*, Triadem SS. rectæ rationi repugnare, quũ ejus imo revelatio explicita ipſis Judæorum Patriarchis, Prophetis, alijſque ſanctitate conſpicuis viris conceſſa fuerit, ab ijs imperfecta & ſubobſcura traditio in Judaicum vulgus dimanata, cum quo vel per conſvetudinem, vel Sacri Codicis lectionem, Græcos Philoſophos credimus accepiſſe, quidquid in eorum ſcriptis Trinitatem redolet.

LXIII.

Ad ingerendam aliquantulum intellectui fideli, cognitionem trium in unitate divinarum Perſonarum, admittere opus eſt in DEO proceſſiones immanentes unius Perſonæ ab alia, abraſis quibusuis imperfectionibus, dependentiæ, mutationis, ac diverſitatis inter producens & productum, quæ imperfectiones cum non ſubaudiantur, in voce *principium*, *Latini* Patres, *Græcis* in hoc ſolertiores, Patrem congruentius dixere *principium*, quam cauſſam Filij, ab illo geniti non adoptione & gratia, ſed generatione & natu-

ra. Quam ob rem. Filius ille eſt Deus verus de Deo vero, Patri *hömouſion*, ideſt conſubſtantialis, non *homoiuſion* tantum, ſeu ſimilis in natura. Quod vocabulum a Sacroſancta *Nicæna* Synodo, adverſus *Arianos*, alioſque infenſiſſimos divinitatis Verbi hoſtes, divino plane conſilio definitum, ſymbolo conſecratum, nedum luculentiſſimis ſacrarum literarum teſtimonijs comprobatum, verum etiam conſtanti venerandæ Traditionis præſidio fulcitum, quamvis nonnullos *Ante-Nicænos* Patres, *antequam in Alexandria, quaſi dæmonium meridianum Arius naſceretur, innocenter quædam, & minus caute locutos fuiſſe* cum D. Hier: fateamur.

LXIV.

Inconcuſſæ iſti de Conſubſtantialitate Verbi fidei, nuntium remiſit uſquam, *Liberius* Romanus Pontifex, dū exilio, ac ærumnis compulſus non ſecundæ *Sirmienſi* formulæ prorſus blaſphematoriæ, non tertiæ vix tollerabili, cum ſubſtantiæ vocem ſubticeat, ſed primæ in Thracia exaratæ catholicè à D. *Hilario* explanatæ calculum addidit,

dit. Hinc *Dyonisio Petavio*, *Nicolao Fabro*, *Blondello* alijsque adsentiri haud possumus, qui præmissum Pontificem, ceu Ariana labe polutum traducere non verentur, qua pariter lue minimè sincerè ac propriè, dici posse contaminatos *Ariminensis* Concilij Patres aliquos, formulam fidei Niceæ Thraciæ concinnatam, exuberanti œconomia admittentes arbitramur.

LXV.

Quæ Ariani de Verbo eadem de Spiritu S post *Montanistas*, *Macedoniani* recoxerunt, a quibus non degeneris animi novissimi *Pneumatomachi Sociniani* eum non nisi, accidentalem DEI virtutem & efficaciam esse adfirmantes, quibus anathema dicendo, Spirit: S. verum esse DEUM, Personam per se subsistentem, Patri Filioque consubstantialem, cum Catholica Ecclesia propugnamus. Nec tantum a Patre prout adversus *Eunomianos* Concilium *Constantinopolit:* in Symbolo declaravit, verum etiã a Filio, tanquã ab unico principio unica spiratione procedere sustinemus, contra Michaelẽ Cærulariũ, ejusq;

versipelles gregales, quorum pestis ne latius serperet, particulam *Filioque Constantinopolitano* Symbolo jure ac merito ab Ecclesia additam adfirmamus, quo autem tempore præcise, Romana ac Universalis Ecclesia, hanc additionem probaverit potius doceri volumus quam temere definire.

LXVI.

Divinarum Processionum Verbi per dictionem, Spiritus S. per spirationem activam, potissimum discrimen inde liquet, quod sola Filij DEI productio sit vera generatio, non autem Spiritus S. cujus intimam & immediatam caussam quam sibimet quærenti, *Cur Spiritus S. non sit Filius, cum tamen à Patre exeat?* (m) profert August, *Exit enim non quomodo natus*, id est per modum naturæ & necessario per intellectum, *sed quomodo datus* seu libere per voluntatem. Ex cujusnam porro Objecti cognitione & amore procedat, utraque is Persona? quadruplicem eamq; plurimùm dissitam resolvendo ineunt viam scholastici, nostram mordicus arripimus, in qua generatio Verbi, & spiratio

(m) l. 5. de Trinit: c. 9.

ſpiratio Spiritus S. non ſupponunt amorem & cognitionem creaturarum, tam futurarum quam poſſibilium, nec ex illis tanquam ex objectis fæcundantibus intellectum & voluntatem divinā oriuntur.

LXVII.

Apageſis dicendo culpandos e Schola Theologos, tanta doctrinarum varietate divinas proceſſiones innodantes, quum mirum in modum conducant, ad magis percipiendam rationem cur divinæ Perſonæ realiter inter ſe diſtinguantur. Et quidem diſtingui ob proceſſionem unius ab altera, unanimis noſtrûm ſenſus eſt. Sed quid foret ablata originis relatione, inter Filium & Spiritum S. caſſus labor, & & inutilis logomachia judicatur ab Ariminenſi Theologo, non proſpicienti D. Auguſtinum ſimilem hypotheſim impoſſibilem texentem, (n) *Si Pater Filium non genuiſſet, nihil prohiberet eum dici ingenitum.* Ut ergo græculi ſermonis de Perſona Spiritus S. nec caput nec pes appareat, ejuſmodi hypotheſi adſentimur; Etſi Spiritus S. non

(n) l. 5. de Trinit: c. 6.

non procederet a Filio, revera tamen ab eo diſtingveretur realiter.

LXVIII.

Reliquum ſupereſt ut quædam de ſubſiſtentiarum, & relationum divinarum exiſtentia, numero & perfectione diſſeramus, Atque ſubſiſtentias quod attinet, tres ſunt relativæ in divinis Perſonis, imo vero acceptô ſubſiſtentiæ vocabulô pro modo exiſtendi per ſe, & excludente dependentiam ab alio extrinſeco in exiſtendo, convenit illa, naturæ divinæ ut a perſonalitatibus præciſæ. Relationes tandem Originis, Perſonarum divinarum conſtitutivæ, revera reales ſimpliciter, ſi accipiantur pro forma nullam porſus dicunt perfectionem, neque finitæ ſunt neque infinitæ.

Integro primo Sententiarum libro, ac ſequentibus concinnandis, copias rerum nobis præbuere primi Scholæ noſtræ Theologi, Bonavent: Scot: Maſtrius aliique fideliſſimi Scotiſtæ, ſupplementum fecere extranei clariſſimi Theologi, Tuorrely, Boucat, Berti, Witaſſe Gvjllelm: Eſtius notis critico-Theologicis illuſtratus alijque minoris notæ. In

In ſecundum Librum Sententiarum De DEO Creatore.

LXIX.

UNiverſi ejuſqe partium Studium, una eſt ex laborioſis illis occupationibus Philoſophicis, quibus DEUS tradidit homines exercendos, ita quidẽ ut quantumcunque in ea adlaborent, quæ veteres ea de re excogitavere, ſæculorum ſucceſſu evertant, novas hypotheſes confingant, amplius ſibi laborandum eſſe ſentiant. Plerique Sacrum *Coſmographum* ad ſuum detorquent ſenſum, loquentem inducunt Moſem, veluti transformatum in *Ptolomæum*, *Tichonem*, *Copernicum Polonum*, *Carteſium*. In primo capite *Geneſeos* ſinguli creati mundi ſyſtema videntur ſibi videre, uti liber titulo *Carteſius Moſaiſans* teſtatur. *Hanc occupationem peſſimam, dedit Deus filijs hominum ut occuparentur in ea*, (*n*) ſartam tectam habentes *Philoſophis*, adverſus quaſvis Hæreticorum varietate propemodùm innume-

ras

(*n*) Eccl: 1.

ras opiniones de rerum creatione, Catholicum judicium ferimus ex *Concil: Lateranen:* IV. (o) *Unum universorum principium Creator DEUS... Sua omnipotenti virtute, simul ab initio temporis, utramque de nihilo condidit creaturam, Spiritualem & corporalem,* non tamen ita simul, ut una die, aut momento totum opus mundi corporei absolverit, sed sex continuis, distinctisque diebus, non metaphoricis, quales post *Philonem* platonizantem August. (*p*) Thomas (*q*) &c. statuunt.

LXX.

DEUM Universi Opificem mediantibus creaturis tanquam suis administris eo pacto dogmatizavit *Arius*: Deum Patrem ante omnia fecisse sibi Filium, ac deinde per Filium creasse Spiritum S. per utrumque vero reliquam omnem produxisse creaturam, ejusdem farinæ erat philologia *Avice: æ* Philosophastri. Totum id pestiferum, *primogeniti diaboli* (talibus compellat Dogmatisten illum S. *Plicarp: M.*) virus, nihil enim potest esse caussa tum principa-

cipa-

(o) Cap: Firmiter: (p) l. II. de Civit: Dei. c. 1. (q) in Opusc: 15. &. 17.

cipalis, tum instrumentalis crationis, nisi virtutem habeat infinitam, proinde quævis creatura sua conditione respuit, ad esse instrumentum physicum activum divinæ virtutis, respectu termini principalis actionis creativæ.

LXXI.

Missis Angelis (de quibus paulo infra) termini creationis sunt sexdialia opera, verno tempore non autumnali à DEO condita, juxta seriem à *Mose* graphicè conscriptam, inter quæ die tertia plantatus Paradisus voluptatis locus erat corporeus, non allegoricus; probabilius ut contendit inter varias eruditorum opinationes clarissimus *Calmet* (r) situs in amæna planicie, montibus Armeniæ cincta, in medio quatuor fontium, Tygris, Euphratis, Araxis & Phasidis, deletus aquis diluvianis, super montes Armenos Arcam Nòé devehentibus.

LXXII.

Universæ creaturæ nomine signatus homo, imago ac similitudo Creatoris sui ex græca lectione (*s*) in statu naturæ puræ creari potuit: Etenim contra

(r) Comment: in Gen: 2. (*s*) Sap: 5.

contra *Cornelium Jansenium* præsertim, qui integris libris suis quos de illo statu inscripsit, *Michaelis Baij* doctrinam refricare, Catholicis Scholis obtrudere non erubuit, ut à proscriptione S. *Pij* V. *Gregor:* XIII. & *Urbani* VIII. se se specietenus tueretur, quibus vis elusorijs conjecturis usus: catholicam propositionem defendimus, qua possibilis puræ Naturæ status profertur. In eo constitutus homo, concupiscentiæ appetitu in genere, ut rationalem simul & sensitivum complectitur, atq; omino naturalis aliqua facultas est, ac conditio naturæ humanæ percitus fuisset, ijsdemque stimulis, queis etiamnum divexatur. Jta tamen auxilium aliquod indebitum non expostulasset tanquam sibi necessarium, vel ad præcepta adimplenda, vel ad tentationes retundendas, aut ad DEUM amore super omnia prosequendum.

LXXIII.

Præadamitarum systema duobus larvatis libris decursô sæculô ab *Anonimo* quodam divulgatum, somniantis animi phantasmata potius quam veritatis

ritatis jota sunt, quum Adam primus *homo rectus, ac per hoc voluntatis bonæ* enodante *Augustino* (*t*) ita a DEO constitutus fuerat, ut tanquam Princeps *præesset piscibus maris, & volatilibus cœli, et bestijs universæque terræ*, nec non *astra cœli* essent ipsi *in ministerium*, omnium quoque sane intelligentiâ, sapientiâ, cognitionêque tum naturalium, moraliu n, tu n supernaturalium prædives. Ab hoc Protoparente nostro, tam peccati quam justitiæ originariæ contrahendæ, par semper fuit ratio. Js siquidem, sicuti peccato totam posteritatem vitiavit, ita justitiam pro omnibus acceperat. Hac de re cum predestinatio totius humani generis non nisi temerè adstrui quæat, cũ *August:* (*u*) contra ac sentiat *Anselm:* (*w*) contendimus, sub innocentiæ statu solos electos natos fuisse, non tamen in originali justitia confirmatos, nisi post superatam primo ingruentem tentationem.

LXXIV.

Radices figente statu Innocentiæ in

(*t*) lib: 14. de Civit: Dei c. 11. (*u*) lib: citt: c. 10. (*w*) lib: 1. cur Deus homo.

in hominibus, per usum nuptiarum procreandis, locum tenuisset aliquod peccatum leve, quale de Aeva se se dedante colloquio calidioris serpentis, cunctis animantibus terræ, haud immerito quisq; suspicari poterit præeunte August: (x) *homo inexpertus divinæ severitatis, in eo falli potuit ut veniale crederet esse commissum:* nusquam mors: quam tantum ex comminatione DEI, ne Adam de vetito ligno comederet, *in quacunque, die comederis ex eo* (ut *Symmach:* vertit teste *Hieron:*) mortalis *eris*, colligimus; ac propugnamus contra *Pelagianos* nequaquam vel in ipsum Adam, vel in posteros ex necessitate naturæ grassari potuisse: *DEUS creavit hominem inexterminabilem* (idest immortalem) *invidia autem diaboli mors intravit in Orbem terrarum*, qua non irrumpente, immortalitas homini innocenti advenisset, adintra per esum de ligno vitæ, adextra a speciali DEI providentia & protectione.

LXXV.

Primi Parentis nostri infelicem echeu! lapsum perscrutantes in multa qui-

(x) l. citt: c. 12.

quidem diaboli ſuggeſtu incidiſſe peccata cum *Ambroſi:* (y) *Gregor:* (z) ſatis aperto videmus. Cum tamen in ipſa Scriptura comminatio ad Adamū directa ijs verbis, *quia audiſti vocem uxoris tuæ, & comediſti de ligno &c.* nos non fugiat, idcirco ſuffragante *Auguſtino* (a) judicamus noſtrum Protoparentem inordinato in ſuam uxorem *Aevam* amore, primum a recto divinæ legis tramite aberraſſe. Quanquam vero, *Chriſoſtom:* (b) hujus videatur ſenſus, quod a *Jezabelis* exemplo ob lapſus occaſionem Regi præſtitam, majoribus punitæ pænis, præ *Achabo* vineæ raptore, *Aevæ* quoque peccatum majus fuerit *Adæ* delicto, citius tamen *Ambroſio* adſentimur, *Jſidoro*, *Bernardo*, alijſque quibus cum penſitatis circumſtantijs peccatum viri ſimpliciter gravius fuiſſe, fructuoſa tamen pænitentia expiatum, adverſus *Tatianum* ſentimus.

LXXVI.

Inobedientiâ ſuâ ſibimet tantummodo nocuiſſe, non poſteris purum putum.

(y) in Luc: c. 4. (z) hom: 16. in Evang: (a) l. 11. de Gen: ad lit: c. 42. (b) hom: 25. in Ep: ad Rom:

putumque fuit *Pelagij* commentum. Huius pessimi viri absurditates tametsi à Latina Ecclesia rejectæ, nec non ab Orientali, *Attico* præsertim operante, D. *Chrisostomi* in Costantinopol: sede successore, in finitmis tamen Orientis regionibus viguere adhuc, atque ab *Armenis* haustæ, profundo in sinu adusque foventur. Contra hujusce furfuris homines, gravissimis momentis ducimur, vere esse peccatum Originale, ab *Adamo* ad posteros propagatione transfusum, quo omnes indiscriminatim per viam naturalis generationis progeniti, (excipe semper Jmmaculatam Dei Matrem) inquinantur, vereque fiunt peccatores. Quod peccatum in sua ratione non est substantialis quædam imago diaboli, aut concupiscentia, non aliqua qualitas morbida aut privatio justitiæ originariæ, non denique ipsum peccatum *Adæ* moraliter in posteris perseverans, sed ipse reatus culpæ ex inobedientia contractus.

LXXVII.

Præasserto peccato factum esse conten-

contendunt, *Luther, Calvin*: hominis liberum Arbitrium funditus periisse, quibus morem gerunt, *Jasen & Quesnell*: quod pro veridica *Augustini* doctrina venditant, apage utrumque impudentissimum mendacium. *Vult* (ait *Augustin*: (c) *Deus omnes homines salvos facere, & in agnitionem veritatis venire, non sic tamen, ut eis adimat liberum arbitrium, quo vel benè vel male utentes, justissimè judicantur. Pellagiani* econtra sibillabant, naturales hominis vires & facultates ex Adæ peccato, ne minimum quidem damnum subijsse, juste proinde increpati ab eodem S. Doctore (d) *Quid tantum de naturæ possibilitate præsumitur? vulnerata, sauciata, vexata est.*

LXXVIII.

Prima mundi cunabula senium subsecutum. *Scire debes senuisse jam mundum* (inquit Cyprian:) *non illis viribus stare quibus steterat, nec vigore, & robore eo valere, quibus ante prævalebat. Hoc Mundus ipse jam loquitur, & occasum sui rerum labentium probatione testa-*

(c) l. de Spir: & liter: c. 33. (d) l. de nat: & grat: c. 53.

testatur. Occasus ejusmodi sive exitus sæculorum tempus, aliud Patres, aliud Rabbini, aliud prurigentis ingenij Philosophi veteres emetiuntur, stupescente *Augustino:* (e) *Ausi sunt homines præsumere scientiam temporum, quod scire cupientibus discipulis Dominus ait. Non est vestrum scire tempora, quæ Pater posuit in sua potestate. Juxta est dies domini* (*f*) non tamen veniet, donec tria præcipue signa præcesserint, prædicatio Evangelij, discessio seu integra destructio Romani Jmperij & Antichristus- (*g*) Hæc, subsequetur resurrectio mortuorum, eorum etiam qui eam inficiati sunt, *Ethnicorum, Cerinthianorũ, Gnosticorum,* &c.&c. ad Judicium extremum, in quo examen bonorum, vel malorum operum mentaliter, sententia sensibilibus verbis, juxta pervulgatam Scholarum opinionem, hæsitante hoc in passu Angelico Thoma producetur.

LXXIX.

Generali mortuorum resurrectioni nihil officit, quominus aliqui speciali

(*e*) in Psal: 8. (*f*) Joel: 3. (*g*) ex Lactant. l. 7. divin. Instit: c. 16. Catechism: Trident: p. 1. in exposit. art 7. symb: ap: c, 8.

ciali DEI privilegio ad beatam immortalitatem, jam olim resurrexerint, qui proinde ut non amplius morituri, ita nec cum cæteris mortuis in fine sæculi resurrecturi sint, sed cum corporibus suis gloriosis dudum in Cælum receptis comparituri. Præ cæteris tum amore veritatis, tum potissimum fervore ac devotione impulsi, erga præsentissimã Ordini Nostro Patronam, & Advocatam, omni amore prosequendam, intemeratam, ac ab omni labe immunem SS. Deiparam Virginem talem credimus futuram. In quam sententiam, contra ac *Tilemontius* (h) ait, quum Patres omnes, qui ea de re egerunt, æquè conspirent, & Scholasticorum Classis pariter consentiat, nullus superest ea de re dubitandi locus, adeo ut perfrictæ frontis, & procacis animi indicium sit, Ecclesiæ Universalis usui, & tot Patrum sententijs non acquiescere, vel cum eximio alias Theologo *Guilelmo Estio* dicere: (i) Assumptionem Jmmaculatæ Virginis redivivo corpore in Cælum, pie tantum a multis credi.

(h) Memor: Eccl: Tom: 1. p. 1. (i) in 4. dist: 43. § 8.

De Angelis.

LXXX.

OMnium ferè Philoſophorum ratiocinium ſvadet *Saducæis* Angelos eſſe in rerum natura, fideſque docet: incorporeos, immortales ab intrinſeo, ſimul cum mundo corporeo conditos, quo vero in loco? fidei non intereſt, probabilius attamen eſt, in Cælo Empyreo, in quo degunt per ſuam ſubſtantiam non operationem, numero immenſi. *Numquid eſt numerus militum ejus?* (k) *Qui facit Angelos ſuos ſpritus*, diſtinctos primum in *Hierarchias*, deinde in *Ordines*, Ordinum vero in primos, medios, & infimos diviſionem, ille ſolus exploratam habet Angelorum differentiam, tum ſpecificam tum numericam, quam ſe neſcire ingenue fatetur Auguſt: (*l*) fides per Eccleſiam non revelat, utramque in Angelis reperiri ſolida ratio Theologica probat.

LXXXI.

Et ſi Angelicæ ſcientiæ modum, ac

(*k*) Job: 25. (*l*) lib: contr: Priſcillian, ad Oroſ: c. 10.

ac terminos exacte cognitos, habere nobis longe infra sublimitatem naturæ Angelorum positis, sit naturaliter impossibile, quædam tamen de ea nosse, quantum vel Scriptura, vel ratio commonstraverit, nihil prohibet. Primum sit idemque certissimum, Angelos etsi multa sciant, multa quoque etiam nescire: se ipsos per suam essentiam, alios a se per inditas unicuique Angelo, rerum omnium à DEO creatarum rationes cognoscere, Universalia & singularia, quæque demum sunt intra ordinem Universi, vel in se ipsis, vel in suis caussis determinatis & naturalibus, non quæ in liberis ac indifferentibus. Actu ergo & defacto, omnium aliorum tam Angelorum, quam hominum affectiones, cogitationes, secreta cordium, cognitioni Angelicæ non patent, *Pravum est cor hominis, & inscrutabile quis cognoscet illud? Ego Dominus scrutans corda* (m) Quantum tamen est de naturali perfectione Angelorum possent ea omnia attingere, nisi Deus illa specialiter sibi reservasset.

(m) Jerem: 17.

LXXXII.

Conviciatur noſtrum Scholaſticũ dicendi morem de alloquio Angelico, *Beza* (*n*) homo hæreticus, non intelligens Paulum ſcribentem (*o*) *Si lingvis hominum loquar & Angelorum*, inde nos audimus, dari quamdam ſpiritualem inter Angelos locutionem, nec aliud eſſe, quam directionem cogitationis unius ad alterum. Quomodo peragatur directio is? an lingua Hæbrea ut *Jochana* Rab: an inſtrumento alarum? ut quidam ex *Rabbinis* an gracili quodam ſermone? ut *Mopſueſten* an per ſigna, conceptus manifeſtationem, vel productionem? *dignum eſt* (ait Gregor: (*p*) *ut mens noſtra, qualitatem corporeæ locutionis excedens, ad ſublimes atque incognitos modos locutionis intimæ ſuſpendatur*. Loquuntur certè ad ſe mutuo dum volunt, *qui faciunt voluntatem ejus*, liberi libertate contradictionis, diligentes ſe dilectione quo ad ſpecificationem neceſſitante, nos vero homines, quo ad exercitium.

LXXXIII.

(*n*) Coment: in Ep: ad Galat: (*o*) 1. Corint: 13. (*p*) l. 2. Moral: c. 5.

LXXXIII.

Quum Angeli, quo nomine potiſſimum proborum Spirituum munus exprimitur, appellentur interdum *adminiſtratorij ſpiritus*, (q) quia mittuntur a DEO ad prænuncianda inſignium virorum natalitia, uti *Iſaac, Samſonis, Joan: Baptiſtæ ac Jeſu Chriſti*, ad protegendos viros DEI amicos, ad exerendam in impios ultionem, ſpecie corporea hominis, veſtiti appareant, corporis expertes, in quibus & qualibus corporibus ejuſmodi apparitiones factæ fuerint decidendum: Non recte ſane opinantur dicentes, omnes illas non vere exterius exhibitas ſed tantum phantaſticas fuiſſe, ſola nimirum facta immutatione circa immaginationē eorum, quibus Angeli leguntur apparuiſſe: Neque illi, quibus placet apparitiones fieri, per quamdam immutationem ſenſuum externorum, qua fit, ut id quod non eſt appareat. Apparent enim in corporibus aſſumptis, non quidem de novo creatis, neque vere habentibus naturam corporum, quorū ſpeciem gerebant, uti opinabatur *Tertu-*

(q) ad Hæbr: 1.

Tertulian: ſed ex aere, vel alio quocunque ad præſentem uſum apto & formabili corpore, in quo nequeunt exercere opera vitæ. Diſparentibus tandem Angelis, corpora eo redeunt unde ſumpta fuerant. nequaquam quod temere affirmat *Calvin*, in nihilum abeunt.

LXXXIV.

Prælibato ſtatu naturali Angelorum, quô in ſpiritualium rerum genere ſuum ordinem tenent, alterum naturâ ſublimiorem, ac ſuo Opifici magis intimum, qui gratia continetur & gloria rimare neceſſe. Judicio fidei Catholicæ, Angeli prævaricatores ab inſtanti creationis malitiam veluti naturam a DEO creante non accepere, ſed a propria voluntate, quippe quod omnes in ſtatu viæ ad terminum in bonitate ac juſtitia quadam naturali poſiti gratia ſactificante cæteriſque donis ſupernaturalibus magnificati juxta majorem aut minorem eorum naturalem perfectionem, copiam merendi ac demerendi habuere. Quoto ſpatio? tot ferè ſunt ſententiæ, quot capita, ait

Dominic: Bannes: Tribus adſummum moris, prima fuit creationis in ſtatu beatitudinis naturalis, altera meriti & demeriti, poſtrema præmij & ſupplicij. Hinc bonorum a malis diſcretio, *ſi utrique Angeli (inquit Auguſtin:* (r) *boni æqualiter creati ſunt, iſtis mala voluntate cadentibus, illi amplius adjuti ad eam Beatitudinis plenitudinem, unde ſe nunquam caſuros certiſſimi fierent pervenerunt.* Ab illa beatitudine (fide divina credendum contra *Calvin: Anabaptiſtas*) per ineffabilem DEI Providentiam ad cujuſque hominis viatoris tutelam, ſingulum Angelum bonum deputari; non item malum, quum dæmones ipſi ſua ſponte ad homines tentandos ſint paratiſſimi, ac turmatim *ſeptem alij Spiritus nequiores* domum unde unus ejectus aggrediantur (s)

LXXXV.

Quando Angeli boni in juſtitia confirmati ad ſummum bonum perſeveranter convertebantur, ab eo mali apoſtatarunt averſi, poterant nihilominus abſolutè loquendo, & in primo ſuæ creationis inſtanti apoſtataſſe per pec-

(r) l. 12. de Civit: Dei, c. 9. (s) Luc: c. 11.

peccatum, habitâ ad id omnimodâ facultate. Princeps in ijs dum peccarat, non certè per libidinem, consvetudine mulierum captus cum asseclis, quod *Origeni, Tertuliano*, Jræneo, Lactantio, *&c. a Chrysostomo* refutatis, (*t*) aliquando arrisit, non per linguam, odium, ingratitudinem in DEUM, aut invidentiam quâ exarsit in hominem vel superbiam, sed per luxuriam spiritualem, ita quod, peccatum primi Angeli, fuerit *philaucia* seu inordinatus amor sui ipsius, tam amicitiæ, quam concupiscentiæ. *Quod ergo est hominibus mors*, (proloquium *Damasceni* (*u*) *hoc Angelis lapsus, post lapsum enim non est ipsis Pænitentiæ locus, ut neque post mortem hominibus.*

LXXXVI.

Nusquam satis mirandum, quomodo obscuratum fuerit aurũ Cæleste? mutatus color optimus, dispersi lapides pretiosi, magnifice præparati construendæ cælesti Jerusalem, Angelos dicimus perduelles, quibus DEUS *peccantibus non pepercit, sed rudentibus inferni detractos, in tartarum tradidit cruciandos*

(*t*) Comm: in Gen: 6. (*u*) l. 2. de fid: c. 4.

ciandos (*w*) flammis veris, elementaribus, æternis, non physice sed intentionaliter, intellectum dæmonis ita vincientibus ac afficientibus, ut ad alia objecta pro suo libitu non pssit eum deflectere. Catholicæ hujus veritatis infractis cancellis, retrorsum abijsse, atque erroribus *Calvini*, *Bezæ*, nuperorumque Unitariorum viam præmunisse credendus Origen: (*x*) metaphoricum quendam ignem, malæ *sc* conscientiæ synderesim ac desperationem, idque ad tempus in inferno accendens: Num omnes apostatici illi spiritus in tartara relegati? vel inde ad nos permulti remeati, in aeris regione dispersi, suarum secum semper ferunt tormenta flammarum ad instar febricitantis? affirmatur communiter in Scholis. Contraria tamen opinio, veterum Patrum consensu asserta, nullius erroris nota damnari potest, quippe quam neque Scripturæ Authoritas ullâ, neque Concilij definitio damnet.

LLXXXVII.

Ea multis insidet sententia, que obsessionem corporis humani per dæmonem

(*w*) 2. Petr: c. 2. (*x*) l. 2. de Princ: c. 2.

monem, morbum ſeu morbi appendicem, errantis phantaſiæ ludibrium, emotæ mentis, & melancholia turbatæ phantaſma eſſe conſtituit: Problemmatica res eſt, dari reipſa Energumenos, ait illa apud clariſſimum *Calmet:* (x) Neque Eccleſiæ authoritate ad illam credendam tanquam fidei dogma cogimur, præferenda eſt ſententia negans, ea enim arctiores inter fines virtutem dæmonis cogit, vulgaribus ſuperſtitionibus minus favet, ambigua omnia prodigia e religione ſubmovet, ut ſua fides veris probatiſque aſſaratur. Omne id frivolum, maleſanum, temerarium. Nunquam quidem dæmon propria virtute, authoritate, & inſita a natura vi. illabitur in corpus humanum. ſed divina, id præſtat, conceſſa ſibi facultate, quæ DEI voluntas ipſa omnium rerum natura cenſenda eſt. Dari itaque Energumenos, aſſerta eſt Scripturæ, Patrum, Judæorum, Paganorum, veterum & recentiorum ſententia. Tantæ authoritati quis Pſeudo-Philoſophorum repugnet?

De

(x) Tom: 2. diſſert: de Energumen.

De Gratia Justificatione & Merito.

LXXXVIII.

SEcundarios inter fines creationis humanæ, recenset *Augustin*: (y) pro instauranda Angelorum ruina, hominem gratia Christi Servatoris redemptum Est autem gratia, donum Dei gratuitum, supernaturale, homini lapso concessum per merita Christi Domini in ordine ad vitam æternam. Primus *Origenes*, cujus doctrinam haud ita pridem Theologus quidam *de gratia catholicissimam* appellare non dubitavit, Stoicâ arrogantiâ, donum illud indebitum, inter nostræ liberæ voluntatis fructus naturales rejecit, *Pelagianorum* idcirco *Amasius* & origo. *Vis adhuc* (loquitur ad hominē *Hieronim*:(z) & alium nosse, tui erroris principem? doctrina tua *Origenis* ramusculus est. Hac saginatus *Pelagius Cælestius*, *Julianus &c.* capitales omnium concessu hostes divinæ gratiæ humanæ voluntatis arrogantissimi laudatores, naturalium virium humanarum obstinatissimi

(y) l. 22. de Civit: Dei c. 1. (z) Ep: ad Ctesiphon:

mi defenſores, omnem gratiam internam cordis immutativã oppugnarunt; At nuſquam expugnarunt, palmam de ijs ferente *Auguſtino*, quod ſcilicet detur gratia ſupernaturalis interna, vires humanas roborans ad vitam æternam, conſiſtens in actibus vitalibus ſupernaturalibus, in ſanctis nimirum illuſtrationibus intellectus, & piis motionibus voluntatis.

LXXXIX.

Non procul a ſuo ſtipite decidere, *Pelagianam* ex parte leniendo hæreſim *Maſſilienſes* vulgo Semipalagiani, omnem gratiam ad conſummationem operis ſalutaris neceſſariam admittentes, non tamen ad initium fidei. Æquè ac ſtipitem ipſum, id detruncavit *Auguſtin:* (a) *Sicut nemo ſibi ſufficit ad incipiendum, vel perficiendũ quodcunque opus bonum, quod iam iſti Fratres (ſc Semipelagiani) verum eſſe conſentiunt: unde in omni opere bono, & incipiendo & perficiendo, ſufficientia noſtra ex DEO eſt; ita nemo ſibi ſufficit, vel ad incipiendam, vel perficiendam fidem, ſed ſufficientia noſtra ex DEO eſt; quoniam fides*

(a) l. de Predeſt: c. 2.

fides si non cogitetur nulla est & non sumus sufficientes cogitare aliquid ex nobis, quasi ex nobis, sed sufficientia nostra est ex DEO: dante gratiam intantum necessariam, ut sine illa homo nullam veritatem supernaturalem nosse, (naturales namque tam disjunctivè quam collectivè quid vetat?) fidem aut initium ejus habere, aliquod opus salutare perficere, graves tentationes vincere, totam legem naturæ servare, Deum ut Authorem naturæ perfecto amore diligere, perseverare denique in bono, nullatenus valeat.

XC.

Hæc cum strenuè statuimus, absit ut credamus *Luthero Calvino*, obganientibus, hominem in statu naturæ lapsæ, ne quidem cum gratia posse aliquid boni agere, & quantumvis sanctum & justum, posse quidquam operari quod peccatum non sit, illud tamen inquiunt non imputatur fidelibus in Christum credentibus. *Joanni Huss*, omnia peccatoris opera peccata esse: Eadem appingenti operibus infidelium *Michaeli Bajo, Jansenio*, isthæc

opera

opera ſine fide facta bona dici ſpecie ſolum, & officio, cæterum vitioſa & fæda manere, vel quia ad malum finē refferuntur, vel quia a debito ſibi fine aberrant. Gratia ſiquidem fidei, non adeo neceſſaria eſt, ad recte operandū, ut ſine ea non poſſit fieri aliquod opus bonum morale; ſubindeque omnia impiorum, & eorum qui infideles appellantur, opera peccata non ſunt.

XCI.

Obviæ ſatis ſunt, variæ ac multiplices gratiæ ſpecies: harum nobiliſſima, quâ cætera in nobis divina chariſmata fulgent, fides radiat, ſpes ſolidatur, charitas inardeſcit, & tota illuſtris virtutum corona, bonorum operum fructibus coronatur, gratia nempe *habitualis*. Hanc qui habitum eſſe & qualitatem negat cum *Catharino Pigbio*, ac recentioribus, vel ipſum Spiriritum S. loco ejuſmodi habitus, nobis inhabitantem putat, Concilijs *Viennen*: & *Trident*: utroque police non ſubſcribit. *Dicitur rectè inquit Bernard*: (*b*) *charitas & DEUS, & DEI donum; charitas dat charitatem, ſubſtantiva*, accide-

(*b*) tract: de dilig: Deo. c. 12.

accidentalem ; ubi dantem significat, nomen est substantiæ; ubi donum, qualitatis. Quæ quatenus hominem exornat DEO gratum & amabilem reddit *gratiæ*; quatenus hominem promptum & habilem efficit ad DEUM appretiativè diligendum *Charitatis*; habitus reapse unus, subjectatus in voluntate omnino dici debet. Crescit is per singula bona opera, quamdiu caducam hanc vitam agimus, nequiter quocunque lethali peccato moraliter repudiatur: DEO verumtamen solo, proprio ac vero Creatore gratiæ, aliter ac nunc disponente, cum quocunque actu mortali, sociabilis est.

XCII.

Scrupulosè devitans *Pelagium Luther: &c.* metuensque sibi de non extollendo libero arbitrio quodvis opus in nobis salutare, DEO ejusque gratiæ, nihil prorsus nostræ voluntati attribuit: *Sicque tollens omino liberum arbitrium fictus est Manichæus, dum refugit esse Pelagianus.* (c) ad quem pessundandum errorem dicere sufficit: Gratiam Christi medicinalem, nullatenus necess-

(c) Concil: Senonen:

necessitare voluntatem ad consensum, sed in ea reliquere dissentiendi facultatem, æque ac gratia illa sanitatis in Adamo, perhoc inter se discretæ: quod Adamus cum sola gratia habituali, & adjutorio actuali intellectuali, poterat perseverasse: Sancti vero & justi, in statu naturæ lapsæ ultra illa duo dona etiam opus habent gratia actuali piæ motionis in voluntate.

XCIII.

Gratiæ actualis in *operantem* & *Cooperantem*, Operantis in *Sufficientem* & *Efficacem*, omnium ore trita ac pervulgata divisio est: soli post *Calvinum* *Jansenio* exosa, qui multis in locis operum suorum, in statu naturæ lapsæ nullum *Sufficienti* gratiæ locum concessit; quin imo, ita in illam invectus est, ut eandem non modo inutilem, & frugis omnis expertem, sed etiam monstruosam, & humano generi perniciosam calumniaverit, in suis pseudo-discipulis dicens: *A gratia sufficienti, libera nos Domine.* Has impietatis plenissimas voces, jure ac merito, execrati sunt, *Innocent:* X. & *Alexand:* VII.

quum

quum præter gratiam *Efficacem*, esse quoque *Sufficientem* doceant Scriptores sacri, tradant Patres, Summi Ecclesiæ Pontifices decernant; Eamque a Deo dari, non modo hominibus justis ad operandum proximè salutariter si velint, sed etiam omnibus quibusvis, obduratis & obcæcatis peccatoribus, (licet haud temerè oppositum doceatur a multis) infidelibus ac barbaris, ipsis denique infantibus in utero matrum suffocatis, quatenus Deus & præparavit media sufficientia ad eorum salutem, ac quantum in ipso est providit sufficienter, ut eis applicarentur.

XCIV.

Discrimen potissimũ gratiæ *Sufficientis* ab *Efficaci*, inde accipimus, quod prioris afflatui resistat homo, posterioris nunquam quia: *a nullo* (ait Magister gratiæ *Augustin:* (*d*) *duro corde respuitur*, quâ *mens humana* (*e*) *indeclinabiliter, & insuperabiliter agitur*. Quomodo indeclinabiliter cum sit libera? *Ista quæstio* (*f*) *ubi de gratia Dei, & arbitrio disputatur, ita est ad discernendum*

 diffic-

(*d*) l. de Prædest: SS. c. 8. (*e*) idem de Correp: & grat: c. 12. (*f*) idem de grat: XSti c. 47.

difficilis, ut quando defenditur liberum arbitrium, negari Dei gratia videatur, quando autem asseritur Dei gratia, liberum arbitrium putetur auferri. Ad hanc difficultatem aliquantulum enucleandam, ſyſtema a *Janſenio* adornatum, vim & efficaciam gratiæ repetens ex delectatione ſuperiori, relativè ad gradus victrice, diris devovemus. *Molinianum*, exiſtimans divinam gratiam per ſe teneram eſſe, flexibilem, facilemque ſequi, quo eam cumque duxeris, genere & gradibus eandem cum *ſufficiente*, ſolum ab eventu ſi humana voluntas per innatas ſuas vires illam flectat, illi conſentiat, ea bene utatur *efficacem* reddi, cum Patribus non probamus. *Thomiſticum*, juxta quod gratia *efficax* ſuam vim & energiam inevitabilem, accipit a prædeterminatione phyſica ex *decreto antecedenti* pendente, inſupportabile cenſemus. Ad conciliandam ergo efficaciam gratiæ cum libertate noſtra ſatis congruum nobis eſt, ſyſtema *Scotiſticum*, de decreto divino condeterminante, in quo tanquam in ratione ultimatè completiva

tiva, Deus infallibili ſcientia ſcit ab æterno, voluntatem noſtram infallibiliter operaturam, in talibus circumſtantijs, cum tali auxilio gratiæ poſitam.

XCV.

Effectus formalis gratiæ ſanctificantis, ad quem ſe homo ſuis liberis actibus fidei, ſpei, & charitatis, divino opitulante auxilio diſponit, eſt juſtificatio hominis peccatoris, conſiſtens in reali intrinſeca juſtitia, *non quâ ipſe* (DEUS) *juſtus eſt, ſed qua nos juſtos facit.* (g) Hæc ſanctitas & juſtitia in humanis animis hærens, non eſt eadem (ut putavit *Jovinianus*) in omnibus; ſed multiplici graduum varietate diſtincta. *Ipſi boni, ait Auguſtin:* (h) *diverſarum gratiarum ſunt, non omnes paria merita habent: ſunt alij alijs ſanctiores, ſunt alij alijs meliores.* Noſtrâ culpâ mortali, a ſtatu juſtitiæ decidimus totaliter, perſeverantes in illa centies millies perſvadentibus nobis hæterodoxis, ſe eſſe in gratia divina certo credere non debemus. *Licet* inquit *Auguſtin:* (i) *de ſuæ perſeverantiæ præ-*

(g) Trident: ſeſſ: 6. c. 7. (h) tract: 6. in Joan: (i) l. 11. de Civit: Dei. c. 12.

mio certi ſint, de ipſa tamen perſeverantia ſua reperiuntur incerti.

XCVI.

Fructus ſeu effectus gratiæ ſanctificantis ſunt opera juſtorum, quæ ut ſint meritoria de condigno vitæ æternæ, requiritur ex parte Dei promiſſio, & pactum de dando præmio, ex parte operantis ſtatus viæ & gratiæ, quibus ſic poſitis creſcit ſimul augmentum doni gratuiti & præmij, niſi ſuperveniente peccato mortali mortificentur, eo nihilominus ablato reviviſcunt, ad totum jus gloriæ, & probabiliter ad totum quoque jus gratiæ, quod antea habebant.

XCVII.

Merita ex actibus humanis gratia ſanctificante formatis pullulantia, *ſemina ſunt* ait *Bernard: beatæ æternitatis.* Actum autem humanum tria eſſentialiter conſtituunt, voluntarium, liberum, & morale. Moralitas non importat ſolam cognitionem bonitatis aut malitiæ ex parte intellectus, per quam actus eſt dirigibilis, nec ſolam libertatem ex parte voluntatis, ſed u-

trumque

trumque ſimul. Ex his coalitus actus humanus moralis bonitatem eſſentialem accipit, ex objecto, fine, & circumſtantijs, accidentariam ex accidentibus. Bonitati vero aut malitiæ internæ & eſſentiali actus humani, nova eaque diſtincta bonitas vel malitia, ſeperve- nit ab actu externo. *Mala enim voluntate vel ſola*, ait *Auguſt: quiſque miſer efficitur, ſed miſerior poteſtate, qua deſiderium malæ voluntatis impletur*. Quod autem actus humanos bonos inter & malos, mediam viam reapſe teneant, actus humani indifferentes etiam quo ad exercitium, neque ex carnis aut oculorum concupiſcentia, vel ſuperbia vitæ procedentes, in meridiana luce de ijs ſcribebat *Hieronymus Auguſtino*:(*k*) *Bonum eſt continentia, malum luxuria, inter utrumque indifferens ambulare, capitis rheumata projicere* &c. *Hoc enim nec bonum nec malum eſt, ſive etiam feceris ſive non feceris, nec juſtitiam habebis, nec non habebis*.

XCVIII.

Bonitas actionis humanæ fundatur, in conformitate & convenientia cum

(*k*) Epiſt. 78.

cum interna morum regula conſcientia, quæ *rationale judicatorium*, *à Baſil: verum domeſticum tribunal*, *à Chryſoſt: concludens ſcientia*, *ab Anton: Padvano:* communiter dicitur; judicium practicũ intellectus dictans quid in particulari, hic inde penſatis penſandis, faciendum ſit aut omittendum. Judicium iſtud licet de more accipiatur, pro actuali dictamine nihil tamen vetat, quin etiam cum *Venerab: Scoto* pro habitu concluſionis practicæ accipi non poſſit. Hoc ſive illo accipiatur modo, eſt prima & interna regula actuum humanorum ita, ut omne quod non ſit ex fide ſeu conſcientiæ judicio dictante, peccatum ſit. Unde nunquam licet agere contra conſcientiam quamvis erroneam, quæ ut ſit morum regula, debet eſſe vera ſeu legi conformis, vel ſaltem inculpate præſumi vera, debet eſſe certa, ſine formidine partis oppoſitæ judicans actum eliciendum, eſſe legi conformem, quod ſi ſit dubia, ab actione abſtinendum eſt, ſi agendi neceſſitas non premat.

XCIX.

Conscientia probabilis, seu judicium, quo mens non evidentibus quidem, sed tamen gravibus rationibus ducta, actum aliquem hic & nunc eliciendum licitum esse, vel illicitum pronunciat, libertati favens, nullatenus morum regula est. Unde in concursu duarum opinionum, quarum una probabilior est ac tutior, altera minus probabilis ac tuta, probabiliori ac tutiori morem gerere tenemur, stanti pro lege Jmo vero, etiam in concursu duarum opinionum æqualiter probabilium quilibet tenetur morigerari ei, quæ stat pro lege, nec citra peccatum amplecti poterit faventem libertati: Sinistrè itaque a quibusdam Scotistis in favorem Probabilismi trahitur *Vblis Scotus*, quum primi in ordine Seraphico Alexander de Ales, S. Bonaventura, ac ipse Doctor Subtilis, ne hilum quidem de Probabilismo cogitarunt, itq; parentem habuerit P. Bartholomæum Medina Anno 1577. Quod licet negent plures, *nemo tamen inficiari valet, tanti commenti ova posuisse Medinam posteriores vero excussisse:* inquit in suo

Appa-

Apparatu ad Theologiam Christianam Dogmatico Moralem *Pr Daniel Concina.* (*l*)

Exterior actuum humanorum regula est lex, cujus origo pendet, a summa Dei ratione, exhibente primas & immutabiles morum regulas, dictante quid rectu n sit, quid honestum, quid pravum quid illicitum. Sicuti internæ illi, ita & huic externæ regulæ conformari tenemur, est namqne lex recta agendorum vel omitttendorum mensura si generatim sumatur, alia æterna, naturalis, & positiva alia. Ad legem naturalem omnia Decologi præcepta, si tertium de sanctificatione sabbati excipias pertinent,non tamen eodem modo. Mutariilla potest per additionem, non ver o per abrogationem. Admittit quoque *Epiikeiam*, inquantum DEUS revera dispensare potest, in aliquibus quæ sunt juris naturalis: maxime vero in præceptis secundæ tabulæ Decalogi, si quintum excipiatur.

CI.

Lex positiva divina in Veterem

&

(*l*) Tom: 2. l. 3. dis: 1. c. 1.

& Novam dividitur. Vetus bona eſt, prout contra *Cerdonianos*, *Marcionitas*, & *Manichæos*, Fides Catholica docet. Hanc Moſi in monte Sinai duabus lapideis tabulis comprehenſam, unicus ac verus ille DEUS tradidit, qui Chriſti æternus Pater eſt, non alius ab eo diverſus quod hæretici illi impie crediderunt. Et quidem omnem omino, quo ad ſingulas etiam, minimas ejus partes, ipſemet Deus conditor dedit: perperam proinde *Ptolomeus*, *Valentini* hæreſeos propagator, quod notat Epiphan: (*m*) partim eam DEO, partim Moyſi, partim Senioribus adjudicat. Omnia hujuſce legis præcepta, ad tria genera exaſſe reducuntur: Moralia, Cæremonialia, & Judicialia, a Moyſe promulgata. *Hæc ſunt præcepta, & Cæremoniæ, atque judicia, quæ mandavit Dominus DEUS veſter, ut docerem vos.* (*n*) Peſſimè *Cerinthus* & *Ebion* notante *Auguſtino*, (*o*) Moſaicæ legis æternum quaſi duraturæ, ſimulque Evangelicæ jugo, obſtringebant fideles; etenim tranſlato in Chriſtum Aaronico Sacerdotio, legis quoque tranſlationem fie-

ri

(*m*) hæres: 33. (*n*) Deut: c. 6. (*o*) lib: de hæres:

ri oportebat, ac penitus abrogari. Unde Vetus illa lex quo ad omnia ſua præcepta per Chriſti nativitatem cæpit infirmari, mori vero & extingvi per ejus mortem. An autem ſimul ac mortua fuit, mortifera evaſerit? magna animorum contentione, ſummi poſt homines natos viri, *Hieronym:* & *Auguſtin:* diſputarunt. Si ſola alterutrius authoritate judicium ferri deberet penderemus animi. Si res ipſa proprijs rationum momentis librabitur, primas partes habebit *Auguſtin:* quod ſcilicet: Lex Moſaica morte Chriſti extincta, mortua fuit ſed non ſtatim mortifera, uſque dum per univerſum orbem promulgatum erat Evangelium. Hinc Apoſtoli ſincere & ex animo, & non prudenti quadam ſimulatione legalia non obſervarunt; atque S. Paulus verè & ex animo Cepham Antiochiæ verſantem reprehendit, non ſimulate.

CII.

Lex Evangelica plurimis titulis illuſtrior, ac perfectior lege Moſaica, a Chriſto Domino inſtituta, cui proinde veri legiſlatoris nomen convenire,

contra

contra *Lutheri*, & *Calvini* ſomnia, luce meridiana clarius. Non unum præceptum fidei continet, quod ijdem blaterones objectant, ſed tria præceptorum genera, ſacramentalia nempe, moralia & fidei. Judicialia Chriſtus nulla conſtituit, ut Eccleſiam ſuam in hoc quoque a Synagoga diſtingveret, quod non omnia etiam minutiſſima, ſicut cum Judæis à Deo factum fuerat, a ſe, qualibet occurrente neceſſitate, inſpecie determinarentur; ſed illi poteſtatem reliqueret, ea ſucceſſive ſtatuendi, quæ ad publicam fidelium utilitatem, pro temporum, locorum, perſonarum, cæterarumque circumſtantiarum diverſitate, magis conducere viderentur; quæ propterea apud Chriſtianos nunc vigent Judiciales leges, non divinæ ſed Canonicæ, & quia morum diſciplinam reſpiciunt, apud varios variæ ſunt.

CIII.

Præter Legem Chriſti directivam ac præceptivam, etiam legibus humanis, ad rectam hominum ſocietatem inſtituendam & gubernandam, paciq; publicæ conſulendum ſancitis, Reſpu-

blica Christiana præmuniri debuit. *Factæ sunt leges* inquit *Jsidorus* (p) *ut humano metu, humana coerceretur audacia, tutaque sit inter improbos innocentia, & in ipsis improbis formidato supplicio, refrænetur nocendi facultas.* Legum condendarum potestas a DEO hominibus collata, Ecclesiæ non modo, verum etiam Laicis & Magistratibus, plurimis detrectantibus hæreticis competit. Primo quidem summus Potifex, Oecumenica Concilia, ac Episcopi, tanquam veri Legislatores cudendarum legum auctoritate pollent: Prælati quoque Ordinum, Episcopalem, aut quasi Episcopalem jurisdictionem habentes, condere possunt leges pro sibi subditis, non tamen: maxime in Seraphico nostro Ordine juxta *Bullam Sixti* IV. *Circumspecta Apostolicæ sedis:* sub mortali in conscientia obligantes: Quanquam etiam actus internos, qui per se sunt causa actuum externorum præcipere valeant. Tandem in civili *Democratico* regimine populus, in *Aristocratico* Optimates, & in *Monarchico* Jmperatores, Reges cum suis Ordinibus, Super-

(p) l. 5. Ethymolog: c. 20.

premi Principes, ſibi reſpective ſubditorum actus, legibus præceptivis aut prohibitivis legitimè ligant, in interiori conſcientiæ foro; imo quamvis non ſemper, nec ordinarie, aliquando tamen poſſunt etiam cum vitæ periculo obligare.

CIV.

Humanæ Civilis legis materia propria, ſunt res temporales, qua propter Laici Magiſtratus, in Spiritualibus ſtatuendis non habent quidquam, quum id ſoli Eccleſiaſticæ Auctoritati competat. Legislatores Politici proprijs quo ad vim directivam tantum tenentur legibus, idque ex ſolo motivo virtutis per legem præceptæ. Jdem cenſendum de Clericis reſpectu Legis Civilis; ex naturali ſiquidem æquitate ſe alijs Reipublicæ membris debent conformare, dum modo Lex lata, aut Sacris Canonibus, aut Eccleſiæ immunitati non adverſetur. Pereginos vero, a Patrijs legibus immunes dicimus, dum proprio abſunt a territorio, niſi abſint in fraudem; adſtringuntur ta-

men legibus locorum, quæ pervadunt, quemadmodum vagi & advenæ.

CV.

Legibus quibusvis regulati actus humani, boni; secus: mali seu peccata sunt. *Libertini* ut se ab omni labe peccati expediant, illud purum, putumq; commentum ajunt: nos cum *Augustino* (q) dicimus; esse dictum, vel factum, vel concupitum contra legem DEI æternam. Hinc absit inferre, rationem formalem peccati constitutivam, dici debere quid positivum, vel negationẽ gratiæ sanctificantis, aut perfectionis debitæ subjecto: Non enim aliud est; nisi carentia seu privatio conformitatis, quam actus peccaminosus deberet habere nec habet, ad legem divinam, vel humanam, contra cujus præscriptum elicitur, aut omittitur. Si est privatio rectitudinis necessariæ ad Deum beatificæ consequendum præceptæ est peccatum mortale, si tantum utilis & conducentis ad talem finem veniale.

CVI.

Omnia peccata una æquali lance librabat *Jovinianus Stoicis* ad stipulatus; Miscentes quadrata rotundis Pseudo-

(q) l. 22. contr: Faust: c. 27.

do-reformati, minima etiam peccata in reprobis damnant pro mortalibus, econtra vero in prædestinatis gravissima licet venialia ducunt, quia ipsis non imputantur propter firmam eorum fiduciam in Deum. Ipsa sibi mentitur iniquitas: Dantur quippe peccata venialia ex natura sua in hominibus justis: *quamvis* inquit, *Augustin:* (r) *singula non lethali vulnere ferire censeantur; tamen omnia simul congregata velut scabies, nostrum decus ita exterminant, ut ab illius sponsi, speciosi forma præ filijs hominum, castissimis amplexibus separent, nisi medicamento quotidianæ pænitentiæ resecentur.* Non sunt illa contra legem quia venialiter peccans, non facit quidpiam lege prohibitum, nec prætermittit aliquid per legem præceptum, sed sunt præter legem, quatenus per ea non servatur modus rationis, quem lex intendit.

CVII.

Contra communem Theologorũ sensum, peccata venialia ex natura sua mereri damnationem æternam; quod hâc novissimâ pænâ non mulctentur, singula-

(r) hom: 50.

ſingulare miſerentis DEI beneficium; docuerat utramque Clariſſ: olim *Joannes Gerſon:* (s) Doctor Catholicus. *Bajus* idipſum ſed virulento ſtilo, propoſitione viceſima à *Pio V.* & *Gregor: XIII.* damnata expoſuit. Rigor hic a juſtitia Dei vindicativa remotiſſimus: Quippe quum peccatum veniale aſſociatum mortali, non puniatur pæna æterna in inferno, bene verò temporali, ſive in hac vita mortali fuerit dimiſsũ, ſive non. Jdem judicium ferimus de mortali dimiſſo, per congruã pænitentiæ ſatisfactionem non expiato.

CVIII.

Actus inordinatus & inhoneſtus, ſeu peccatum actuale commiſſum relinquit in peccatore maculam, ad ſimilitudinem maculæ in rebus corporalibus repertæ nativum nitorem corrumpentis. *Anima enim* ait Auguſtin: *media inter Deum & creaturas, converſione ad Deum illuminatur, melioratur, & perficitur: converſione vero ad creaturas obtenebratur, deterioratur, & corrumpitur.* Macula illa non eſt ſola privatio nitoris gratiæ ſanctificantis, vel ipſum

(s) l. de vit: Spirit lect: 1.

pſum peccatum actuale præteritũ moraliter perſeverans in voluntate peccatrice ſed ipſe reatus, ſeu condignitas paſſiva ad pænam, ex actu peccaminoſo in homine permanens.

CIX.

Præter peccatum *commiſſionis* neceſſario admittendum eſt *omiſſionis*. *Duobus modis conſtat eſſe peccatum*, tradit Auguſtin: (t) *ſi aut fiant illa quæ prohibentur, aut illa non fiant quæ jubentur.* An autem ad omiſſionem illam culpabilem, requiratur etiam aliquis actus voluntatis, quo nempe homo velit poſitive, actũ præceptum omittere, grande diſſidium Theologis eſt: amoto partium ſtudio, tanquam probabilius ſentimus; Peccatum omiſſionis culpabilis fieri poſſe, abſque ullo actu poſitivo voluntatis, qui ſit illius cauſſa

CX.

Cauſſam cujuslibet peccati interiorem triplicem aſſignamus, ignorantiam ex parte intellectus, concupiſcentiam & paſſionem ex parte appetitus, & pravam malitiam ex parte vo-

(t) l. de perfect: c. 3.

luntatis. Deum vero caussam exteriorem peccati, una cum voluntate nostra, ita quod velit, præcipiat, & operetur peccatum, hominemque ad illud excitet & impellat, hæreticalis blasphemia est. *Marcionis*, *Manichæorum Luter:* & *Calvin:* Omnium porro peccatorum distinctionem specificã non desumimus ab Objecto entitative spectato, nisi illa objecta materalia, diversam induant disconvenientiam cum regulis bene vivendi, priventque diversa rectitudine in esse actibus debita. Neque ex diversitate præceptorum, quæ fiunt a superioribus idem præcipientibus, in eadem specie virtutis ex eodem motivo, sed a circumstantijs specie differentibus.

De Incarnatione.

CXI.

MIrabile commercium, Mysterium *Incarnationis*, primum *Incorporationis* a Patribus Nicænis, a *Tertuliano*, *Cypriano*, & *Ambrosio* nuncupatum: *Teophaniæ* dein, Dei videlicet inter homines

mines corporeæ apparitionis; ab *Irenæo*, *Damasceno*, alijsque Græcorum Primoribus, præcinente *Paulo*:(u) *Magnum pietatis Sacramentum, quod manifestatum in spiritu, apparuit Angelis, prædicatum est gentibus, creditum est in mundo, assumptum est in gloria:* esto creatæ Mentis aciem obtundat adeo; ut naturali lumine positivo argumento demonstrari non possit ejus possibilitas, neque a priori, neque a posteriori: attamen adversus gentiles ut possibile, ex *Sybillarum* gentilium Christi vitam mortem, & triumphum prædicentium vaticinio, nec non falsorum Numinū silentio demonstrari potest, & ut conveniens Deo, Universo cui maximam venustatem contulit, nec non ipsi naturæ humanæ ad solium Divinitatis evectæ.

CXII.

Prædefinita in Scripturis optati Messiæ adventus tempora successisse jam pridem, ex impletis dudum apertissimis Prophetarum vaticinijs, nascituri Christi Epocham figentibus adversus Judæos invicte prorsus evincimus:

(u) 1. ad Timot: c. 3.

Quoniam vero plurima ſunt oracula, eaque multiplicis generis, quibus cæca Judæorum Meſſiam adhuc præſtolantium perfidia retundi poteſt, ex illis potiſſimum: *Non auferetur ſceptrum de Juda, &c.* (w) *Septuaginta hebdomades abbreviatæ ſunt, &c.* (x) *Veniet deſideratus cunctis gentibus,*(y)*&c.Ecce ego mitto Angelum meum, &c.* (z) nolentes eos etiam, & renitentes in Meſſiæ cognitionem deducimus.

CXIII.

Revolutas annorum periodos, ablatum Judæ ſceptrum, impletas Danielis hebdomadas,aliaque a ſacris Vatibus prædicta, iam pridem, & ad ea tempora exitum habuiſſe oſtendimus ex prætenſis, juxta quæ *Jeſus Nazarenus* mortalibus feliciter illuxit: in quo uno, alios omnes ſacris Prophetarum oraculis prænuntiatos *Meſſiæ* characteres, mirificè conſentire palpamus ijs verbis: *Sanctitas Sanctitatum eſt Meſſias ſanctificatus de FilijsDavid* (a) *qui poſt* LXX.*hebdomadas mundo apparuit*(b)

CXIV.

LXX.

(w) Gen: 49. (x) Dan: 9. (y) Aggæ: 2. (z) Malach 3.
(a) Rab: Moſes: in Cap: 19. Dan: (b) Hieron: ad c.9. Daniel:

LXX. Danielis hebdomadarum initium juxta calculos Chronologicos, non ab anno primo captivitatis Babylonicæ, neque a Jerusalem prima eversione, neque ab anno XXI. ejusdē captivitatis, neque ab edicto *Cyri* ipsius Regni primo, neque ab edicto *Darij Hystaspis* neque ab eo quod tulit *Artaxerxes* anno Regni VII. sed ab eo quod idem *Artaxerxes Longimanus* protulit anno Regni XX. consignandum esse censemus.

CXV.

Testimonium historicum de Domini *Jesu Christi* missione, & Divinitate, a *Flavio Josepho* Hebræo (*c*) posteris relictum, secundum leges veræ Critices, neutiquam suppositium, ac veluti peregrina manu, quod sibilant Calvinici alijque Osores, sed genuinū & authographum dicendum, eo permaxime quod id, & unanimis antiquissimorum Græcorum, Latinorumque codicum consensus, & veterum traditio luculenter testetur: Neque sententia probabiliter licet propugnans isthoc testimonium, e margine irrepsisse in textum, quid piū roboris ejusmodi testimonio detrahit. CXVI.

(*c*) l. antiquit: Judaic: 18. c. 25.

CXVI.

Ad Chriſti naſcentis Epocham quod pertinet, quando quidem non ſolum ſub *Auguſto Cæſare*, ſed *Herode* inter vivos adhuc degente, temporis plenitudo facta eſt, inter plurimas quæ accuratiſſimis Chronologis probantur computationes gravior ea nobis videtur, ac probabilior, quæ Chriſti Natalem notat, Anno *Juliano* XXXXI deſinente, ante Æram vulgarem V. Jmperij *Auguſti* XXXX. a conducto exercitu, & a morte *Cleopatrae* XXVI. Regni *Herodis* XXXIV. a morte *Antigoni* & conceſſo ſibi regno XXXVII, Urbis Romæ conditæ DCCXXXIX, Olympiadis CXCIII. anno IV, a diluvio IIMCCCXLIX, a mundi creatione IVM. Periodi *Julianæ* IVMDCCIX, Hebdomadarum *Danielis* anno CCCCL. Conſulibus *Auguſto Cæſare* XII. *Cornelio Sulla* II. De Menſis autẽ die ac hora, qua lucem Chriſtus aſpexit, quamquam non una eſt veterum ſententia, non eſt tamen cur ab antiquiſſima utriuſque Eccleſiæ Latinæ & Græcæ recedamus, quæ pro certa &

imper-

imperturbata traditione ſemper habuit, Chriſtum VIII. Calend: Januar:, media nocte natum eſſe.

CXVII.

Locum in quo natus eſt Chriſtus extra *Bethleem*, in agro ſuburbano, in ſpelunca diverſorio conjuncta, & ſaxo excavata cum S. *Epiphanio* (d) contra Oſſinos præfigimus. Hunc recens natum in præſepio Virgo Mater reclinavit, ad quod etiam duo bruta, non moraliter ſed phyſice accubuere, ibique a *Joſepho* ipſo circumciſus eſt: Unde illos quam longiſſime hallucinari non dubitamus, qui ſola pictorum fulti auctoritate, Chriſtum in templo a Summo Sacerdote circumciſum fuiſſe autumant. Magos vero qui ſtella duce Bethleem cum muneribus, Chriſti adorandi cauſa adventarunt, verumque illi *Latriæ* cultum præſtitere, (inv ictiſſimum ſane ad Chriſti Divinitatem demonſtrandam argumentum contra *Socinianos*) uti Sapientes ac ſyderali ſcientia perfuſos, ita Regia dignitate conſpicuos *Innocent:* ſvadente (e) Iſti

(d) hæres: 19. (e) ſer: 1. de Epiphan:

Isti Magi tres Reges fuerunt reveremur.

CXVIII.

Necessitas Unionis Verbi cum natura, haud mediocri in Scholis animorum agitur æstu, ad illam ponendam, neque metaphysicam neque physicam, aut simpliciter, aut ex suppositione Orbis conditi, vel peccati patratrati in Deo necessitatem comperimus. *Erat* enim *illi* ait Theodoret: (*f*) *facillimum, vel citra carnis involucrum, hominum salutem perficere, solaque voluntate mortis potestatem dissolvere.* Eapropter motivum totale adæquatum Incarnationis Verbi Divini, non fuit humani generis redemptio, Adamo enim non prævaricante Christus venisset, vi præsentis decreti. Incarnationem Christum promeruisse, falso docuit *Photinus*, Sirmiensis Episcopus, indicante August: (*g*) *Neque illam susceptionem hominis merita ulla præcesserunt, sed ab illa susceptione merita cuncta cæperunt.*

CXIX.

Christum purum hominem communi cæterorum more, ex commercio

(*f*) Serm: 6. cont: Gent: (*g*) Tract: 82. in Joan:

viri cum muliere progenitum, evulgarunt *Cerinthiani*, *Ebionitæ*, Carpocraphi, imperitiſſimi ſaperdæ; Ut enim obumbrante *Spiritu S. Mariam* integro, inviolatoque Virginitatis ſigillo, *Jeſum* concepiſſe, ac enixam fuiſſe, adverſus hæreticos, ita nullos poſt Chriſtum in lucem editum, ex *Joſepho* filios ſuſcepiſſe, ſed perpetuam virginitatem ſervaſſe adverſus *Appolinariſtas*, & *Helvidium* propugnamus, cum Oecumunico Concilio Chalcedonenſi, (b) *Sacratam eſſe etiam poſt partum, uterumque ejus fuiſſe integritate obſignatum ut nulli injuriæ* deinde pateret.

CXX.

Chriſtum verum Deum æterno Patri conſubſtantialem, perfectum hominem eſſe, anima rationali cum omnibus eidem nativis facultatibus, tum corpore doloribus, communibuſque naturæ humanæ infirmitatibus, a noſtris attamen neceſſitate, cauſſa, atque effectu longe diverſis, ex naturali humanæ carnis conditione obnoxio conſtitutum, non umbratili, vel cæleſti, adverſus *Phantaſiaſtas* ratum habemus.

Jdipſum

(b) Tom: 4. Concil: pag: 824.

Jdipſum catholicum dogma a *Hilario* Pictavienſi Epiſcopo acerrime propugnatum, ſecus ſcribentibus *Claudiano Mamerto*, & *Eraſmo Berengario* in ejus operibus conſpicimus. (*i*) *Ut abſolutiſſimum nobis humanæ humilitatis Chriſtus eſſet exemplum, omnia quæ hominũ ſunt*, & oravit, & paſſus eſt.

CXXI.

Incarnatam Sapientiam Chriſtum ſtolidæ rabulæ *Gnoſtici*, & *Valentiniani*, referente *Jrenæo* (*k*) ſub ferula præceptoris alphabeto dediſſe operam, comminiſcuntur. Non abſimilis farinæ *Ariani* & *Neſtoriani*, Chriſtum purum hominem profitentes, omnem ei in primo conceptionis inſtanti ſcientiam infuſam denegant. *Eutychiani* cum *Agnoitis* ignorantiam appingunt. Si interdum divinum oraculum, *Reſponde ſtulto ſecundum ſtultitiam ſuam &c* locum habere debet, nunquam opportunius adhibetur quam adverſus iſtos nugatores, qui inſipientes corde, quæ ignorarunt, blaſphemarunt. Intellectus namque Chriſti Domini, præter ſcientiam divinam & increatam, infuſa &

(*i*) Com: in Pſal: c. 35. (*k*) l. 1. c. 11.

ſa & creata, experimentali ac aquiſita, nec non ſcientiâ Beatorum non tamen comprehenſiva, cumulatè exornatus fuit, omnes theſauros ſapientiæ & ſcientiæ abſconditos poſſidens. Qemadmodum intellectum debitis donis inſtructiſſimum, ita & voluntatem divinam & humanam cum ſuis geminis operationibus Chriſto adfuiſſe, adverſus *Monothelitas* contendimus. *Quorum enim naturæ diverſæ ſunt*, ait *Damaſcen: eorum etiam, tum voluntates, quam actiones differunt.*

CXXII.

Quanquam *Neſtorius* unam in Chriſto Perſonam, non ſemel agnoviſſe viſus ſit, & B. Virginem Matrem aliquando, ut fucum faceret Catholicis, appellaverit; ejus tamen verbis ad incudem revocatis, ambigua ea & hæreticam pravitatem veſtientia deprehenduntur: Vaferrimusque Hæreſiarcha ſubſtantialem & phyſicam, Divinæ cum humana natura in eadem Hypoſtaſi unionem, Jmmaculatam item Virginē Deiparam, verè negaſſe conſpicitur, apud *Vincentium Lirinenſem:* (r) *Neſtorius*

(r) in Bibli: PP. Tom: 7. pag: 254.

ſtorius contrario Appollinari morbo, dum ſe ſe duas in Chriſto ſubſtantias diſtingvere ſimulat, duas de repente introducit Perſonas, & inaudito ſcelere duos vult eſſe Filios Dei, duos Chriſtos, unum Deum, alterum hominem, unum qui ex Patre, alterum qui ſit generatus ex Matre. Quod dum ita impiè ſenſit cum ſuo Magiſtro *Mopſveſteno*, *Diodoro Tarſenſi*, *Anaſtaſio* Presbytero, ac cæteris; legitime ac canonice in Epheſina Synodo damnatus, & exauctoratus credendus, profitendumque catholicum dogma, unam in Chriſto eſſe Perſonam, unum *Chriſtum*, atque Intemeratam Virginem *Mariam* proprie appellandam *Theotocos*, *quod* judice *Gregorio Nazian:* ſi quis non credit, extra Divinatem eſt.

CXXIII

S. *Cyrillus Alexandrinus* Antiſtes, dum erumpenti *Neſtorianæ* hæreſi pro viribus obſtitit, & duodecim editis Anathematiſmis, *Neſtorij* blaſphemiàs in Synodo Alexandrina impugnavit, in oppoſitum *Appollinaris* errorem lapſus, ſuſpicandus non eſt. Ea enim lo-

quendi

quendi formula, *Una Verbi natura est incarnata*, quam catholicissimus Præsul ille, vel excogitavit, vel ab *Athanasio* primum inventam instauravit, tantũ abest, ut *Apollinarismum* sapiat, quin potius veluti fidei Catholicæ tessera inventa fuerit, unanimique Patrũ consensu probata referente *Flaviano Constantinopol:* in sua Fidei professione ad Jmperatorem directa. *Unam quidem Verbi Dei naturam, incarnatam tamen & inhumanatam dicere non negamus, eo quod ex ambabus unus, atque idem sit Dominus noster Jesus Christus.* Absit tamen ut inde quis inferat, a tribus Personis naturam humanam fuisse susceptam, quæ Patripassianorum hæresis fuit. *Solus enim Filius* ait *Concilium Toletanũ* VI. *suscepit humanitatem* in singularitate Personæ.

CXXIV.

Jllos qui *Nestorio* adversus *Cyrillum*, & Ephesinos Patres se addictos, cum *Joanne Antiocheno* professi sunt, ac *Cyrilli* anathematismos repudiarunt perversis *Nestorij* dogmatibus adhæsisse, minime putandum est. Quamquam

fatemur, tria Capitula *Theodori Mopsvesteni*, *Theodoreti Cyrinensis*, & *Ibæ Edesseni*, quæ Concilij *Chalcedonensis* censuram effugerunt, impijs sententijs, erroribusque scatere deprehensa, atque *Nestorianum* virus fædissimè olentia, justissimo deinde anathemate perculsa fuisse, a V. Synodo Oecumenica, quam, & si primum reluctatus illi fuerit Romanus Pontifex *Vigilius*, ratam deinde, & firmam ipse habuit, probavitque, tum Epistola Synodica eodem anno, CCCCXXXXIII. quo celebratum est Concilium data, quam autenticam esse pluribus cum *Eminentiss*: *de Noris* ostendi potest; tum altero Constituto, quod germanum *Vigilij* opus esse, gravissimæ demonstrat in Critica Baroniana noster *Antonius Pagius*, quamque alij deinceps Romani Pontifices *Pelagius* II, *Martinus* I. confirmarunt, totiusque Ecclesiæ consensu ut Oecumenica recepta est.

CXXV.

Eutyches Constantinopoli Presbyter, Anno Christi CCCCXXXXVIII. Pontificatus S. *Leonis* IX. Jmperij *Theodosij*

odosij Junioris in Oriente XXXXI, & *Valentiniani* in Occidente XXIV. post Synodum Ephesinam XVIII, esto contra *Nestorium* optime decertaverat in Concilio Ephesino, cæco tamen abreptus zelo, in contrariam hæresim lapsus est; Unicam etiam sic in Christo prædicavit Personam, ut etiam unicam in ipso voluerit naturam, palam hoc impium ejulando dogma, coram *Florentino Patritio*; *Confiteor ex duabus Naturis fuisse Dominum nostrum ante unionem, post unionem unam naturam profiteor.* Nos orthodoxe profitemur, hypostaticè unitas in Christo duas esse naturas, distinctas, inconfusas, ac inpermixtas, salvis utriusque proprietatibus. *Idem est Deus, idem homo, per Divinitatem Deus, per susceptionem carnis homo JESUS Christus, inquit Ambros:* (s) *ad Gratianum* Jmperatorem.

CXXVI.

Posita hac duarum naturarum unione personali, ista prono alveo consequuntur: juxta certas Theologicas regulas, admittendam esse in Christo Jdiomatum communicationẽ non ita tamen

(s) l. 2. de fide: c. 4.

tamen ut in humanam Christi naturâ transfusa omnipræsentia dicatur, quod somniarunt *Ubiquistæ*, orthodoxè oppugnati ab Augustino (*t*) scribente: *Una Persona Deus & homo est, & utrumque unus est Christus, ubique per id quod Deus est, in Cælo autē per id quod homo est.* Et sicuti Christus secundū humanitatē non est ubique, ita ut homo non est dicendus Filius Dei adoptivus, quod *Felix* Urgelitanus Episcopus & *Elipandus* Archi-Episcopus Toletanus recusis Nestorianorū telis contendebant: *Est Filius Dei unicus, non adoptatus.* idē S. Doctor (*u*) CXXVII.

Vesanam illam *Prædestinatianorum Calvini, Lutheri*, ac *Jansenij* doctrinam quam inflatis genis proclamant, pro solis electis, non vero pro omnibus hominibus Christum mortem occubuisse, nemo satis poterit detestari. Scimus quosdā scribere ausos fuisse, hac in re S. *Augustinum Calvini* Magistrum ducemque extitisse. Hos mentiri impudentissime multa, dilucida *Augustini* testimonia produnt. *Judicabit* inquit ille, (*w*) *orbem*

(*t*) Epist: ad Dardan: (*u*) Tract: 7. in Joan: (*w*) Enarrat: in Psal: 95.

orbem terrarum in æquitate, non partem; quia non partem emit, totum habet judicare quia pro toto pretium dedit. Quod esto etiam nos admittamus, Christum, videlicet pro toto Universo mortuum; dicimus nihilominus ratione impeccabilitatis fuisse illum incapacem positivi præcepti rigorosi *metaphysicè* necessitantis, ac obligantis in conscientia, & comminativi odij ac pænæ æternæ in hypothesi transgressionis. Adeoque verè liber fuit, non tantum circa circumstantias imperatæ mortis, sed etiam circa mortem ipsam: *Non enim illi Pater, ut moreretur cogendo præcepit,* (*verba Anselmi,* (x) *sed ille quod Patri placiturum, & hominibus profuturum intellexit, hoc sponte fecit.*

CXXVIII.

Emensis Servator noster a suscepto Baptismate tribus publicæ prædicationis annis, totidemque mensibus, bis gemino celebrato Paschate, impiorum circumventione in Crucem sublatus, inductis ab hora sexta, ad horam nonã in Universum Orbem ex prodigiosa solis obscuratione tenebris, pretiosam

(x) l. 2. Cur Deus homo c. 10.

oppetiit mortem, effusoque proprio sanguine hominum noxas expiavit, & exsuperans pro illis pretium solvens, juxta Doctorem Gentium, (y) *Empti enim estis pretio magno* largissimè æterno Patri satisfecit. Merita tamen ejus satisfactoria non fuerunt de toto rigore justitiæ, nec simpliciter & ab intrinseco ut ajunt, valoris infiniti. Hinc: quanquam ejusmodi res nec ad fidem, neque ad bonos mores attineat, & problematicè grandi partium studio, ac rationum pondere dimetiatur in Scholis, probare nitimur; purum hominem bonis supernaturalibus instructum, quæis a Deo gratijs exornatum, in alia rerum vicissitudine potuisse divinæ Justitiæ pro offensa mortali Theologica satisfecisse.

CXXIX.

Et quia in limpidissimo Traditionis Universalis fonte, nihil quidquam certi speculari possumus de tempore Passionis Christi, deque ætate Jpsius quà humani generis caussa, *mortuus est*, ait *August:* (z) *quando voluit Quis ita vestem ponit quando voluerit? sicut se carne*

(y) ad Galat: c. 6. (z) Tract: 119. in Joan:

carne exuit quando voluit? Quis ita cum voluerit abit? Quomodo cum voluit obijt? Quamobrē nullus nobis obſtrepat, nobiſque inſultet velut venerandæ antiquitatis deſertoribus: Auctoritates Patrū, & veterū Eccleſiæ Scriptorū obijciat nullus, qui in tam varias, tamque pugnantes conceſſere ſententias. Nullus denique opinionē noſtrā cenſorio novitatis ſtigmate inurat, quā & Scripturæ ſacræ & hypotheſibus a nobis ſtatutis ac probatis conſonā, Aſtronomiciſque obſervationibus affatim ſatasfacientē evincimus: Chriſtū ſc Jesū mortuū eſſe, anno *Juliano* LXXVIII. *Æræ* vulgaris XXXIII. Conſulibus *Severo Sulpitio Galba*, & *Lucio Cornelio Sulla* Olympiadis CCII. anno IV. Jmperij *Tiberij* XIX, hebdomadum *Danielis* CCCCLXXXVII. in medio videlicet hebdomadis ſeptuageſimæ & ultimæ, anno ætatis ſuæ XXXVII. inhoato.

De Virtutibus Theologicis. CXXX.

SAcroſanctam Fidem noſtram probro & deſpectui habent, opprobrium ho-

minum & abiectio plebis *Idololatræ*, sibilis excipiendam tanquam nullius fruis exagerant o! utinam palinodiam canerent: Jllius namque lumine Ecclesia incedit tanquam sponsa de thalamo suo, Christianus manuducitur ad Deum ut authorem gratiæ & gloriæ cognoscendum: *Accedentem* enim *ad Deum*, suadet Paulus (a) oportet credere. Pro Objecto principali & præcipuo Eundem respicit, *Fidei primum & maximum officium est* verba *August:* (b) ut in verum Deum credatur. Pro secundario & minus principali, omne revelatum & revelabile, A ratione ergo *obiecti Formalis* abijcimus *Manicheis Lutheranis* ac *Calvinianis*, humanam rationem, lumenque ipsum fidei (quo se tenebriones illi perfusos jactitant) in singulis existens. *non enim fides de re evidenti concepta, fides dici potest*, advertit Athanas: (c) sed hanc adstruimus ipsam veracitatem Dei tam in dicendo quam in cognoscendo, cum sit *fidelis Dominus in omnibus verbis suis*.

CXXXI.

(a) Hebr: 11. (b) l. 3. de fide: c. 5. (c) l. de salut: advent:

CXXXI.

Verã fidem permanere in homine impio dummodo infidelitatis crimine se se non polluerit dogma Tridentini est; (d) *si quis dixerit amissa per peccatum gratia, simul & fidem semper amitti anathema sit.* Alienum tamen est a sensu orthodoxo, quod pertinaci propugnabant animo *Ebionitæ* ac *Arminiani*, in ijs qui in hæresim delabuntur & pravo dogmati mordicitus hærent, habitum fidei persistere. Cum nec ipsæmet animæ corpore solutæ, suoque in termino iam consistentes, hoc supernaturali apparatu splendeant: ut præviderat Augustin: *Neque enim jam fides erit qua credantur quæ non videntur, sed species qua videantur, quæ credebantur.*

CXXXII.

Si fidem quis dicat se habere, opera autẽ non habeat, numquid poterit fides salvare eum: amore veritatis, non curiositatis motu quærit in sua Canonica Frater Domini, (e) certe *sicuti sine fide impossibile est placere Deo, ita absque bonis* operibus salutem, à *Luthero* & *Calvino*

(d) sess: 6. Can: 28. (e) cap: 2.

vino ſuis bajulis repromiſſam, adipiſci. Credat, timeat, ſperet, amet, juſtitiã colat, coronam juſtitiæ accipiet, monente *Bernardo*, (*f*) *Credis in Chriſtum fac Chriſti opera, ut vivat fides tua, fidem tuam dilectio animet, probet actio.* Fidei bonis operibus ſtipatæ, objecta credenda, ſufficienter in ſymbolo, quod Apoſtolicum vocamus, contineri quantum ad ſubſtantiam, indubitatum habemus, *id* judice *Auguſtino* (*g*) *breve eſt in verbis, ſed magnum in Sacramentis, quid quid enim de Deo & Chriſto, in Scripturis traditum eſt, in eo continetur:* atque adeo qui illud ab Apoſtolis conditum negant, ad ſua deſideria coacervant ſibi magiſtros, a veritate auditum avertunt, ad fabulas autem convertuntur.

CXXXIII.

Pro quovis ſtatu, ſive naturæ, ſivel Legis Moſaicæ, ſive legis gratiæ, fuit ac eſt omino neceſſaria ad ſalutẽ neceſſitate medij, fides explicita, Dei unius, & quidem Remuneratoris, atque ante Evangelium etiam, neminem niſi per fidem ſaltem implicitam in Chriſtum, juſtifi-

(*f*) ſerm: 24. in Cantic: (*g*) ſer. 181. de Temp.

justificatum tradit Apostolus. (*h*) Post Evangelij promulgationem etiam Dominicæ Incarnationis ac Trinitatis, fidem explicitam absolute necessariam omnibus, ita nobis firmum est contra *Socinianos*, sicuti externam ejusdem professionem dum urgemur. Proinde nec Religionem veram, falsæ religionis simulatione, in corde fovere licet cum *Helceitis*; nec mendacijs obtegere cum *Priscillanistis*, *Libellaticis*, *Anabaptistis* fas est aliquando. Jnde consvetudinem apud Christianos Sinenses introductam, jacto in Deum verum intentionis oculo, idola adorandi, profanos ritus exercendi, cibos, vestes, nominaque Jdololatrantium gentium usurpandi, superstionis & apertæ Jdololatriæ crimine damnamus, præeunte *Tertuliano*: (*i*) *Jdololatria est omni circa Jdolum famulatus & servitus*. Jure ac merito, suo munere fungens Eminentiss: Cardinalis *de Tourron* lato decreto Pudicherij anno MLCCIV. a Summis Ponificibus Clemen: XI, Benedic. XIII. confirmato, rituum Sinensium

(*h*) ad Gal: 2. (*i*) l. de idolis c. 3.

sium consvetudines tanquam supersti-
tiosas reprobavit.

CXXXIV.

Quoniam Deus miracula institu-
it, tanquam signa quædam & testimo-
nia illius rei, ad quam verificandam ab
eo, qui illa coram hominibus patrat,
inducuntur, & ex ijs alia sint vera,
veris similia, falsa alia: nec, non so-
lum a malis, verum etiam ab hæreti-
cis & Schismaticis, imo & paganis ve-
ra miracula patrari possint, prout a-
liqua ex *Valerio Livio &c.* legere est:
apud August: (k) Ut vera a falsis se-
cernamus, & portenta quæ aliquando
PseudoProphetæ operari videntur, ad
vulgus meris dæmonum præstigijs ex-
cantandum, fidemque Christianam sub-
vertendam, pessumdemus: ita Deo tan-
quam Caussæ principali, vim patran-
di vera miracula adjudicamus, ut ea
nunquam patrare possit, in confirma-
tionem doctrinæ fidei Christianæ ad-
versæ: Jmo neque permittere, ut quis
abutatur virtute miraculorum opera-
tiva a se concessa: sunt namque
miracula, quasi sigillum quo
prima

(k) loc de. Civit: Dei: c. 16.

prima Veritas, ſuum obſignat teſtimonium, fidem ei concilians *Opera quæ ego facio, teſtimonium perhibent de me, & ſi mihi non vultis credere operibus credite* (*l*)

CXXXV.

Confirmandi fratres in fide claves Petri tenentis, Romani Pontificis partes ſunt, has obit pleniſſime, ſive credenda proponens & definiens, ſive definita explicans & reſolvens, ſive alias reſoluta ex Cathedra ut Doctor fidei ac Univerſalis Eccleſiæ Paſtor declarans. Verum enimvero, quia hæc ex nuper traditis patentia ſunt, ſolis ſapientibus plus quam oporteat ſapere, obturantibus aures ſuas, tanquam aſpides ſurdæ, ne audientes audiant; ut ne leviuſcula quidem circa authoritatẽ Pontificiã credibilia definientẽ dubitatio locũ habeat, firmiter quia fide divina credendũ eſt: Hunc in individuo hominẽ canonicè electũ, & ab Eccleſia communiter receptũ, nunc *Sanctiſſimũ Dominum Papam, erga Ordinem Noſtrũ Saraphicum munificentiſſimum, Dominum CLEMENTEM* XIII. *feliciter regnantem, eſſe verum ac legitimum Vi-*

carium

(*l*) Joan: 10.

carium Christi, Successorem Petri, & totius Ecclesiæ caput visibile.

CXXXVI.

Virtus per quã certa cum fiducia expectamus a Deo, tum beatitatem æternam, tum media ad illam capessendam conducentia *spes* est: *In quo si aus-* ait *Paulus*, (*m*) *& gloriamur, in spe gloriæ Filiorum Dei:* Incerta est ex parte nostri, nullusque sibi certò pesvadere potest, (seclusâ speciali revelatione) se esse de numero electorum ad gloriam; si porro facta foret cuipiam revelatio futuræ suæ reprobationis, esto is non posset positivè sperare beatitudinem. non tamen licitè desperaret, quia sicut per spem avellimur a malis, & ducimur ad prosecutionem bonorum, ita spe sublata, in omne nefas effundimur, seu quod clare insinuat Isidorus (*n*) Desperare idem esse, ac in infernum descendere.

CXXXVII.

Objectum terminativum spei nostræ, est Beatitudo tam *objectiva* quam *Formalis*, Deus nempe a nobis possidendus per visionem, & amorem, ad

quem

(*m*) ad Rom: 5. (*n*) l. 2. de Sum: bono: c. 14.

quem nos allicit August: (o) *Erige spem tuam ad bonum bonorum omnium, a quo omnia in suo genere facta sunt bona.* Objectum vero *motivum*, seu ratio formalis sub qua spes Theologica vehementer excitat, quasi anchora in tentationibus & procellis hujus vitæ agitatos firmat in promissis Dei, cerciorante *Paulo:* (p) *Anchoram habemus in anima tutam ac firmam:* non est divina omnipotentia, aut Deus sub ratione Deitatis absolute, sed ut nostrum summum, inappretiabile, & ineffabile bonum. *Beatus vir qui sperat in eo:* (q) Jlla autem bona creata, qualia sunt habitus supernaturales infusi, ad beatitudinem conducentes tanquam media respectu sui finis, per quæ nos Deus decrevit ad se ipsum perducere, Obiecta Spei secundaria habenda.

CXXXVIII.

Neque mors neq; vita .... neq; creatura alia poterit nos separare a charitate Dei, (r) qua eum diligimus ut Authorem supernaturalem, & fontem gratiæ & gloriæ, ac Creaturas propter ipsum, & ideo est vere ac pro

prie

(o) sup: Psal: 1:. (p) Hebr; 6. (q) Psal: 33. (r) Rom. 8.

prie Amicitia hominis cum Deo: *Non es servus*, expertus in se scribit *Chrysostom:* (s) *sed amicus, si quæ tibi mando perficeris, non es famulus, sed amori nostro conjunctus* Virtus hæc Theologica non est aliquid increatum in anima vel ipse Spiritus S. mentem inhabitans, & motum dilectionis nullo habitu mediante caussans, sed aliquid in anima creatum ac diffusum (*Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum Sanctum qui datus est nobis*) quô anima fit principium productivum amoris Dei.

CXXXIX.

Extincta penitus *Illuminatorum* secta, elapso sæculo Hispali serpere incipiente: *Michael de Molinos* Hispanus, novum dogma molitus est, *Quietismum* inducens adeo mortiferum, ut animam charitate Dei oppletam, nihil in aliquo opere agere debere, se regendam divinæ voluntati comittere, omnem solicitudinem propriæ salutis, spem timorem, desideria quæque virtutum exuere sparserit, ac in pura quadam sine voluntatis actu indifferenti-

a ma-

(s) super. Vos amicis

a manendam voluerit. Quid plura? eo luxurianti ingenio progressus, ut animam in sua quiete orare, etiam dum somno abripiuntur sensus, aut in vigilia obscænis carnis voluptatibus hærent citra omnem maculam existere confinxerit. Omne id cupiditatū sensualiū & nugacitatis fascinatio: Nullus enim est, pro præsenti, statu talis, inquo mens Deo, adeo puro amore adhæreat, ut jam nec pænarum metu, nec mercedis ardore accendatur.

CXL.

Circa præceptum amoris Dei & proximi quando nam obliget? nonnulli Theologi moderni in scandalosas & absurdas abiere sententias, atque ideo uti primum & summum mandatum irritum facientes, ac Evangelicæ perfectionis spiritum extingventes ab *Innocent*: XI. reprobatas. Et licet præceptum illud quam sæpissime obliget atq; semper enitendum est homini ad ejus observationem, quod inculcat ipse Deus (*t*) *Diliges Dominum Deum tuum &c. verba hæc, quæ ego præcipio tibi*

(*t*) Deuter: 6

tibi hodie..... meditaberis in eis sedens in domo tua, & ambulans in itinere, dormiens atque consurgens, difficile tamen admodum est, præfigere tempus, tali præcepto hic & nunc obliganti. Probabilius cum Mariofilo Doctore nostro sustinemus, Deum super omnia non solum objective, sed & appretiative diligendum esse ex præcepto, in triplici temporis circumstantia: Primo nempe statim ac homo sufficienti usu rationis fruitur ad bonum & malum morale. Secundo: Diebus Dominicis ac solemnioribus: tertio circa mortis articulum.

De Jure & Iustitia.

CXLI.

Jus solum in re est verum dominium, cum per illud res devincatur & obligetur domino suo, quod dominium plenum, & perfectum, insolidum ejusdem rei, in instanti donationis absolutæ, dari penes duos donantem nempe & donatarium, contra communem Jurisperitorum sensum, cum gravissimis

vissimis Viris Theologis, non diffitemur. Pari animo Catholicæ veritati jura pendimus, adversus *Renunciatores* sæculo III Augustino refferente (*u*) docentes: Christianis vetitum esse aliquid proprium possidere, redivivos in Pseudo-Apostolicis, circa Annum MCCLXXXXV. ex *Alphonso a Castro*; decernendo licitum esse Christianis dominium rerum temporalium, eoque gaudent non solum parvuli & amentes, sed etiam infideles & peccatores quid quid incontra desipiant Wicleff: Hus: &c. *Deus dat* inquit *Augustin*: *felicitatem in Regno Cælorum solis pijs, regnum vero terrenum & pijs & impijs, sicut ei placet, cui nihil injuste placet* (*w*)

CXLII.

Prætensum in hominibus proprietatis dominium ex rerum divisione manavit, non Jure divino introducta, cum Deus omnia subiecerit sub pedibus hominis, neque ex jure naturæ, quia hac manente integra, æqualis in omnibus sortis fuisse homines, communis Theologorum sensus est. Jure itaque gentiũ divisio rerum exorsa, aprime

(*u*) l. de hæres: c. 40. (*w*) l. 5. de Civit: Dei: c. 21.

me confulens, jam faniori bonorum adminiftrationi, iam fervandæ tranquillitati inter homines, divitiarum æftu ferventes, ambitione honoris incenfos, licita eft. Ex particularibus autem juribus diverfæ diftributiones rebus conveniunt. Nam ex unanimi omnium calculo plura omnibus communia remanferunt: ut Civitates, plateæ, aer, imber, mare, flumina *&c.&c.* Quorum ufus eft apud omnes, & Dominium apud nullos, fed primo occupanti cedunt, ut feræ, pifces *&c.* Aliæ etiam res non jure gentium fed aliquibus juribus particularibus funt divifæ: ut quod Antemurale Chriftianitatis florentiffimum Poloniarum Regnum. fit Sereniffimæ iftius Reipublicæ & Regis, Galliarum alterius, quod hic fundus unius, alter alterius fint Domini *&c.*

CXLIII.

Inficiatur nemo Chriftum ut Deum, habuiffe dominium temporale, illudque fupremum & Univerfale tam jurifdictionis, quam proprietatis, in totum mundum ejufque omnia bona aft

de domi-

de dominio Christi ut hominis, sæculo XIV. occasione quorundam Fraticellorum, non privatos modo Theologos sed & ipsos Summos Pontifices, *Nicolaum* III. & *Joannem* XXII. dissidia quædam tenuerunt. Nos in primum Theologicorum fontium, unde sanioris doctrinæ conclusiones hauriuntur locū intenti, sacrā videlicet Scripturam, comperimus: Christum Dominū etiam ut hominem, a primo conceptionis suæ momento, fuisse verum Orbis Monarcham, jure Regis ac Monarchæ super omnes alios Reges, per se ac directe, Universali excellentique dominio in res omnes creatas homines & Angelos conspicuum; Regia nihilominus potestate, in Provincias Israelis vel jure hæreditario, ut *Burgensis* & *Armacanus* autumavere, vel communi Judæorum suffragio, quod *Albertus Pighius* censuit, nunquam potitum esse.

CXLIV.

Jus proprietatis & dominium Ecclesiarum Ministrorumve Sacrorum, aspernati sunt olim, *Pauperes* de *Lu-*

gduno, à *Vildone Valdenses* nuncupati; labefactarunt *Wicleff: Luther: Calvin:* sacrilega bonorum Ecclesiæ abjudicatione gratiam Principum aucupaturi. Quod sane si ad Sacræ Scripturæ Tribunal constituatur, notorium notorietate juris & facti fiet, prædones istos, plusquam Vatiniano odio in Ecclesiam, bona illi sacra, susdeque miscuisse profanis. Ut enim Sacerdotes Veteris legis, suas habuisse possessiones leguntur: ita & Apostolos, eorumque Successores bona Ecclesiæ in communi possedisse, proventuum dispensationem penes Episcopos eorumque Oeconomos & Archidiaconos mansisse, ut proportionaliter in Clericos, fabricam Ecclesiæ, pauperes, & Episcopi usum distribuerentur, res est omnibus compertissima Et quamvis Clerici beneficiati, sint domini bonorum patrimonialium, vel quasi patrimonialium, aut alio justo titulo aquisitorum, nec non illorum Ecclesiasticorum, quæ intuitu sacri ministerij sunt ipsis necessario deputata ad congruam & honestam sustentationem: post divisionem tamen

bono-

bonorum Ecclesiasticorum, ubi portio pauperum est commixta cum portione Episcoporum, & Rectorum Ecclesiæ, non sunt hi censendi domini illius partis, quæ notabiliter excedit congruam sustentationem illorum. *Nihil inde* (idest de Sacro ministerio) cavet *Augustin:* (x) *Minister accipiat, præter cibaria, quæ ad sustentationem miseræ servituti dantur extrinsecus.* Unde reditus superfluos sub peccato mortali tenentur expendere in pauperes, & necessitates Ecclesiæ, tanquam justitialiter & sub onere restitutionis ad id obligati. *O! quanta abusio est*, exclamat post divisionem scribens *Laurent: Justinian:*(y) *Christi ditari divitijs, non ne thesauri Christi, sunt facultates Ecclesiæ? .... Noli igitur tu qui possides, retinere quod alienum est, ne furti reprehendaris in caussa. Scito te debitorem esse omnium facultatum, quæ honesto victui tuo supersunt.*

CXLV.

Vigilantius doctissimo D. *Hieronymi* libro repressus, extreme oppositum *Fraticellis* errorem amplectens, adseru-

(x) lib. 2. de Serm. Dni in monte (y) l. de Compass. Christi

adſeruit, melius eſſe retinere divitias, & ex ijs eleemoſynas facere, quam omnibus renunciare. *Calviniſtæ* & *Lutherani*, omnium Ordinum Regularium impugnatores, votum paupertatis, intentionê cultus Deo præſtandi, ut ſacrilegum & ſuperſtitioſum, animô vitandi curas temporales emiſſum ut vanum & ſtultum reputant: *O! ſtulti & tardi corde ad credendum* verbis Chriſti (z) *Qui non renunciat omnibus quæ poſſidet, non poteſt meus eſſe diſcipulus.* His alijſque inſtructi primitivæ Eccleſiæ fideles, Apoſtolorum veſtigia præmentes, voluntariam paupertatem nedum ſua ſponte amplectebantur, verum ad eam ſervandam etiam voto ſe adſtringebant: *Nec quiſquam eorum quæ poſſidebat, aliquid ſuum eſſe dicebat, ſed erant eis omnia Communia.* (*a*) Violati ejuſmodi voti cauſſa *Ananias* & *Saphira* repentina morte percuſſi. Sacroſanctè itaque Votum Paupertatis profitentur Religioſi omnes, qui (Seraphico Ordine *Capuccino*, & *Obſervatino* exceptis tenentibus ſimplicem uſum facti, in rebus unico uſu conſumptibilibus, realiter ſeparabilem ab earum dominio,)

(z) Luc: 14. (*a*) Act: 2.

o,) habent verum dominium rerũ temporalium ſive mobilium, ſive immobilium in Communi, & non ſolam adminiſtrationẽ illarũ, ſuntq; capaces ſucceſſionis hæreditariæ, vel ab inteſtato, vel ex teſtamento, ex definitione Tridentinæ Synodi: (*b*) Bonorũ autẽ Spiritualiũ in particulari omnes Religioſi profeſſi. Hinc etiã *Minores Conventuales* obſervantes & profitentes Regulã Seraphici Patris *Franciſci*, juxta indulta & privilegia Apoſtolica, poſſunt habere peculiũ, & cenſus vitalitios, dependenter a voluntate ſuperiorũ abſq; proprietate, poſſidenteſve bona in communi ſunt veri & legitimi filij S. P. Franciſci, ſervantque Regulam ad litteram ſimpliciter, eſto ſint in paupertate in communi diſpenſati per ſedem Apoſtolicam. CXLVI.

Vitæ communis Religioſæ origo ſi quæratur? in voluptuoſo Paradiſi vireto, primas radices habuit, Bellarmino teſte: (*c*) ſi exemplar omnibus numeris abſolutum ſpectetur? id Chriſtus eſt, SS. Apoſtoli, primorum credentium multitudo, Clerici denique

ſæcula-

(*b*) Seſſ. 25. c. 3. de Regular. (*c*) l. 2. de Monach: c. 45.

ſæculares in communi viventes, Deum pro ſua ſorte & hæreditate nacti. Et quia viciſſitudo omnium humanarũ rerum eſt, etiam vita communis Clericorum vicem ſuam doluit, adeo decurſu temporis extenuata, ut ſui erubeſcens fugerit in eremum, & inde intra clauſtra Regularium detruſa, foris quidem exire poſſit, ſtare vero non poſſit. Regulares itaque a rigore vitæ communis, nuſquam Sacra Sedes abſolvit, ſæpe nimia Monaſteriorum paupertas, in quibus qui ſua deſerunt, ut in communi penitus vivant, recte ſua repetunt, ſi eis non detur ut in communi penitus vivant: *Quum res per quas cauſſas naſcitur, per eaſdem & diſſolvatur.* (*d*) Inde deducimus: Omnes Religioſos ſine peculio vivere, & ad exactam obſervantiam vitæ communis cõpelli debere, ſi eis ad præſcriptum Decretorum S. Congregationis ſuper diſciplina Regulari, omnia neceſſaria a Superioribus ſuppeditentur, ſin ſecus, nequaquam.

CXLVII.

Juſtitia quæ hominem ita ad æ-

quita-

(*d*) Can: Omnis res: 27. quæ: 2.

quitatem compositum constituit, ut neminem lædat, alienum non sibi vendicet, omnibus prosit, quæquæ ex *Vulpiano*, est constans & perpetua voluntas jus suum unicuique tribuendi, dividitur in *Commutativam* & *Distributivam* tanquam in suas species. Utraque non habet locum in Deo, cum is nequeat obligari creaturæ strictè justitialiter, adeoque non possit exercere justitiam sive distributivam, sive commutativam in ordine ad actus procedentes ex obligatione justitiali. Homo vero esto rigorem justitiæ tenere debeat: Judex tamen non potest licite sententiam ferre contra eum, quem scientia privata scit esse innocentem, etiamsi in foro externo fuerit reus convictus juxta allegata & probata, quia directe & quidem ut caussa principalis occideret contra præscriptum Dei, (e) *Insontem & justum non occides* Reus porro juridice a legitimo Judice etiam sine juramento interrogatus, sub mortali teretur fateri veritatem crimenve suum patefacere, licet sciat se ad triremes, perpetuum carcerem bonorum

(e) Exod: 23.

norum omnium confiſcationem, ipſam denique mortem eſſe damnandum. Hinc *Priſcillaniſtæ* perpendente *Augustino* (*f*) inſulſe docuere: *in corde ſuo retinendum eſſe quod verum eſt, ore autem ad alienos proferre falſum, nullum eſſe peccatum.* Nos graviſſimum eſſe dicimus, & mendacium omni lege divina vetitum, adeoque & reſtrictiones mentales, quæ ſunt veri nominis mendacia.

Ex Quarto Libro Sententiarum De Sacramentis in genere.

CXLVIII.

PRofanis Scriptoribus nomen Sacramenti, obligationem ex jure jurando, quo ſe milites ad præſtandam Reipublicæ fidelem operam obſtringebantur, (ob id Sacramentarij vocati) præ ſe fert, inde ad omne juramentum extenſa huius vocabuli ſignificatio, etiam uſu Sacrorum Canonum recepta eſt. Apud Sacros Authores aliam peculiarem ſignificationem accipit, dum vel ad rem ſacram ſublimem & recon ditam denotandam aſſumitur, ut a Paulo,

(*f*) lib: de mendac: & mendac c. 2.

lo, (g) *Nescierunt Sacramenta Dei:* vel pro signo rei Sacræ: *quum signa* advertit *August: ad res divinas pertinent Sacramenta vocantur.* Omnem hic lapidem movent hæretici, ad obstruendum, hoc sacrum toti venerandæ antiquitati nomen, signi vel signaculi vocabulum in eius locum subrogando: Rem per illud significatam *Sociniani* dicunt esse, coadunationem in unum Religionis nomen: *Sacramentarij* notas Christianæ professionis, *Lutherani* promissionem gratiæ externo signo annexam, *Anabaptistæ* allegoriam, figuram virtutum, bonorum operum, Christianæ vitæ, *Calvinistæ* testimonia divinæ in nos benevolentiæ externo signo confirmata, eandem crambem recoctam ponunt alij. Nobis dogma Theologicum est: Sacramentum esse *signum sensibile gratiam Dei, vel ejus effectum gratuitum ex institutione divina efficaciter significans, ordinatum ad salutem hominis viatoris.*

CXLIX.

Existentiā & divisionē Sacramenti, a multiplici statu naturæ creatæ rationalis

(g) ad Ephes: 1.

tionalis colligimus, cumque is prior fuerit Protoparentum, in quo innocentiam nacti, in sanctitate & justitia in dies proficere poterant, admodum credibile est, quod sicut ad vitam corporalem fovendam, ita & spiritualem conservandam, amplificandamque opportunis indigebant adminiculis: *Nec sine Mysterijs* observat *Augustin:* (*b*) *rerum Spiritualium corporaliter præsentatis, voluit hominem Deus in Paradiso vivere. Erat ei ergo in lignis cæteris alimentum, in illo autem* (nempe ligno vitæ) *Sacramentum.* Inde fit, quod in statu Innocentiæ longius durante defacto vi præsentis decreti & Providentia (nam de alia divinare quis audeat) fuissent instituta Sacramenta. Ab illa nusquam satis explicanda innocenti conditione ad statum Legis naturæ detrusus homo, annis juxta communiorem Chronologiã MMDCCXIII in eo mansit, sed non absque Sacramento, ad expiandum peccatum Originarium per quam necessario. Contra quod, aderat eo tunc, signum quoddam sensibile externum, determinatum a Deo in gene-

(*b*) l. 8. de Gen: ad lit:

re, proteſtativum & applicativum Fidei actualis in Meſſiam venturũ, habens veram rationem Sacramenti proprie dicti. Hæc dum pro parvulis originali culpa expiandis dicimus, pro adultis licet veri Dei cultoribus, inſtituta in Lege naturæ Sacramenta diffitemur.

CL.

Circumciſionis ſuum eſſe avitum ritum, apud ſe natum *Ægiptij* olim jactitarunt. *Herodotus* a Sacerdotibus ejuſdem gentis infaſcinatus, *Græcis* perſvaſerat, *Colchos* populos, *Arabes* atque *Hebræos*, Circumciſionem duntaxat obſervaſſe ut *Ægiptios* imitarentur, Juſtiſſime hoc in paſſu *Michael Vaſſorius* (i) *Joannem Marshaamum* redarguit, quod conceſſerit incredulis Deum auctorem Circumciſionis non eſſe, majoremque habuerit fidem *Herodoto*, *Diodoro Siculo*, *Celſo*, & *Juliano Apoſtatæ*, conſvetudinem hanc ab Ægiptijs deſcendentem fingentibus, quam narrationi Moſi. Nos ne minima quidem de Circumciſionis inſtitutione dubietate moti, ſartum tectum volentes primum omnium Abraamum circumciſum,

(i) Ser: 8. de Paſſ:

ſum, neceſſitatem inſtituti eiusmodi ritus graviſſimos inter viros controverſam videmus. Et quamvis negari non poſſit Circumciſionem fuiſſe quoque ſignum commemorativum *fœderis* initi Deum inter ac ſemen Abrahæ & *ſignaculum juſtitiæ fidei, quam habuit in præputio*, attamen inſtituta erat a Deo ut verum & proprium inter alios ſacros ritus Sacramentum, in ſignum abolitionis carnis peccati, & regenerationis per Chriſtum. *Quod ergo eſt octavo die non circumcidi urget Julianum Auguſtin: hoc eſt in Chriſto non baptiſari, & quod eſt perire de populo ſuo, hoc eſt non intrare in Regnum Cælorum.*

CLI.

Omnium ſane Interpretum Sacrarum *Litterarum* judicio, illud jamjam morituri Domini *Conſummatum eſt:* ſignificavit Chriſtum per mortem ſuam omnia fere Prophetarum oracula impleviſſe, figuras omnes veteris Legis ad exitum perduxiſſe, & Sacramentorum antiquorum umbras morte ſua, tanqam exoriente ſole fugaviſſe. Jd diſcoperuit *velum Templi ſciſſum in duas par-*

tes

tes: quoniam inquit Leo M (k) scisso templi velo Sancta Sanctorum ab indignis Pontificibus recesserunt, ut figura in veritatem, prophetia in manifestationem, & Lex in Evangelium verteretur. Nihilominus Apostolos temporibus illis quæ Christi mortem & resurrectionē proxime comitabantur, Legis Mosaicæ ritus, & Sacramenta usurpavisse, testis est Lucas: (*k*) non simulate & tanquam res physicas & *adiaphoras* adhibendo, sed religiose ac pie, quoniam Sacramenta Veteris Legis simul atque mortua, mortifera non erant; & Matrem Synagogam jam extinctam, oporterat cum honore sepeliri.

CLII.

Extinctis veteribus nova legis gratiæ Sacramenta successere *virtute majora ait Augustin (l) utilitate meliora, actu faciliora, numero pauciora:* cui classicum intonant Novatorum phalanges, qui modo unum Sacramentum admittunt, ut *Luther*: modo duo ut *Calvin*: & *Melanhton*, nunc tria ut *Brentius*, aliquando quatuor ut *Lossius*; nonnunquam sex ut *Postellus* in *Panthenosian*

(*k*) Actor: 16. 18. 21. (*l*) l. 19. contra Faust.

nosian communiter tamen duo Sacramenta proprie distincta volunt; Baptismū & Cænam. Septem sunt, nec plura nec pauciora. Lotio enim pedum quā quidam hæreticorum albo Sacramentorum inserunt, de qua videtur (*m*) haberi divinum mandatum, propterea olim in Mediolanensi teste *Amorosio*, (*n*) & Gallicanis Ecclesijs servata, dum conferretur baptismus, instituta fuit a Christo ad exemplum & exercitium humilitatis, non ut efficax symbolum sanctificantis gratiæ.

CLIII.

Auctor Sacramentorum Evangelicæ Legis, ita solus Deus est- ut nulli Creaturæ potestas eadem instituendi potuerit communicari: Quocirca licet omnia septem Sacramenta immediate, & per se ipsum Christus Dominus instituerit, neque enim fidem merentur quæ post Magistrum Sententiarum evulgarunt pij & doctissimi Theologi, tamen Christus quatenus homo, caussa moralis & meritoria tantum institutionis Sacramentorum est: Poterat is pro libitu suo, has vel illas res pro materia,

(*m*) Joan: 13. (*n*) l. 3. de Sacram: c. 1.

ria, hæc vel illa verba pro forma in specie determinavisse, nihilominus quorundam Sacramentorum materiam & formam designavit in specie, quorum dam solum in genere, relinquendò Ecclesiæ suæ speciei determinationem, Omnia ergo Sacramenta novæ Legis perficiuntur rebus tanquam materia, & verbis tanquam forma, ita: ut res & verba vel formalia *vel* æquivalentia, sint partes intrinsecæ Sacramentorum transeuntium, minime vero Sacramenti permanentis, hoc est *Augustissimæ Eucharistiæ*.

CLIV.

Est quidem penes Ecclesiam potestas statuendi & mutandi pro temporũ & locorum varietate cæremoniales ritus, sed non Sacramentorũ substantiam, sitam in rebus & verbis vere & proprie consecratorijs, quando quidem verba illa in Sacramentorum confectione non se habent perinde, ac prædicatio Evangelij gratiam Christi nobis proponens, polliciens, nos ad fidem in Christum excitans, sed reapse immutant & consecrant materiam sensibilem quam affici-

afficiunt; quod demiratur in Baptiſmo Auguſtin: (o) *Unde iſta tanta virtus aquæ, ut corpus abluat, & cor tangat, niſi faciente verbo .... Mundatio igitur nequaquam fluxo & labili tribueretur elemento, niſi adderetur in verbo: Detrahe verbum, & quid aqua, niſi aqua? accedit verbum ad elementum & fit Sacramentum.*

CLV.

Verba Donatiſtarum apud Auguſtin: (p) atque & ſenſus animi, is erat *Quis quis peccator inter omnes homines fuerit, jus ſibi Baptismatis non uſurpet. Waldenſes quoque Albigenſes, Huſſitæ Wicleffiſtæ & Anabaptiſtæ*, poteſtate conficiendorum Sacramentorum malos homines ſpoliarunt. *Quaſi vero quod infidelis colonus plantaverat*, ita diſputat cum *Creſconio Auguſtin: propter ejus infidelitatem, non germinet vis ſeminis.* Mendaciſſimus *Luther:* etiam diabolo conficiendi Sacramenti, poteſtatem nobiſcum communem facit, ſi a Deo permitteretur. Calvin: ijs tantum quibus Chriſtus miniſterium commiſit, legitimi

(o) Tractat: 80. in Joan: (p) l. 2. contra Creſcon: Gram: c. 27.

gitimi diſpenſatoris officium compe-
tere autumat. Contra priores, validũ
agnoſcimus Sacramentum etiamſi ab
impio ſceleſtiſſimoque Miniſtro colla-
tum, modo nihil eorum deſit, quæ ad
illius conſtitutionem ſunt neceſſaria.
Adverſum hos directe perorat *Augu-
ſtin:* (q) *Nemo accipit ſine dante, ſed quod
pertinet ad Baptiſmi Sanctitatem, adeſt
Deus qui det, & homo qui accipiat, ſive
per ſe ipſum donante Deo, ſive per An-
gelum, ſive per hominem ſanctum, ſicut
per Petrum, ſive per hominem iniquum.*

CLVI.

Ut valeant Sacramenta, in illorũ
Miniſtris non eſt neceſſaria fides, requi-
ritur tamen intentio, ſeu propoſitum
voluntatis rem Sacram peragere inten-
dentis. Latet quidem talis intentio,
ut pote ex animo proficiſcens interius
recondita, ea tamen ob externam acti-
onem, qua ſe prodit, *externa* aliquan-
do appellatur. Si hæc intentio forinſe-
cus apparens, ſimulatoria ſit, irriſoria
& quaſi mimica, nullum Sacramentum
facit. Quod ſi vero nullam ſimulati-
onis ſpeciem, ſed ſolam ſuperficialita-

(q) l. 2. contr: Epiſt: Parm: c. 15.

tem actionis Sacræ, (intus reclamante Ministro se nolle facere quod facit Ecclesia, solicito tamen ne quidquam necessarium prætermittat,) portendat, validum Sacramentum est, *Ambrosio Catharino*, alijsque magni nominis Theologis, quibus nequaquam credere possumus: Intentio enim illa, solius ritus externi serio adhibendi in Ministro non sufficit ad valorem Sacramentorum, sed necessario requiritur etiam interior, faciendi id quod facit Ecclesia, hoc est intentio faciendi rem sacram. Hæc intentio etiam in percipientibus requiritur non tamen fides, quibus æqualiter dispositis Sacramenta ejusdem rationis, ordinarie & de lege communi æqualem conferunt gratiam;

CLVII.

Est autem gratia primarius Sacramentorum effectus, *quem continent*, ait *Florentinum*, *& ipsam digne suscipientibus conferunt*. Qualis vero sit vis eorum, ad producendam gratiam, physica an moralis? quam acriter de eo disceptetur nemo nescit. Si quæstio isthæc, (scribit recentior quidam Theologus

gus) rationibus Philoſophicis libretur, virtus Sacramenorum videtur eſſ. moralis; ſi eadem Theologicis argumentis dijudicetur phyſica. Aſt quibuſcunque rationibus tandem ponderetur, primas in Scholis tenere debet ea ſententia cui non gravate ſubſcribit vir Dominicanæ Familiæ eruditiſſimus, unus ex Tridentinis Patribus *Melchior Canus*; quod ſcilicet Sacramenta novæ legis, cauſent gratiã ex opere operato, eſſicientia morali, & non phyſica.

CLVIII.

Sicut Sacramenta *mortuorum* ex ſe ſe ac primaria ſua inſtitutione primam, & per accidens ſecundam, ita *vivorum* ex ſua conditione ſecundam, & per accidens primam gratiam cauſſant, eo in inſtanti, quo primum eſſentialiter completa ſunt & applicata, ſi ea recipiens ſe ipſum probet, nec habeat patrati ſceleris conſcientiam vincibilem: Ultra hanc, etiam gratiam Sacramentalem, ſeu ſupernum quoddam auxilium ad finem Sacramenti conſequendum operantur, nam *per Baptiſmum*, ait *Eugenius* IV. in Decreto, *ſpiritua-*

liter renaſcimur, per Confirmationem roboramur. &c. Alter Sacramentorum quorundam effectus eſt *character*, de quo alia cum hæreticis, alia cum Orthodoxis lis intercedit, utriſque ſatis facimus ſentiendo: *Characterem* eſſe formam realem abſolutam ipſi ſubſtantiæ animæ impreſſam, indelebilem, & inamiſſibilem. *Quomodo deſertor habet characterem*, exemplum *Auguſtini* (r) *ita & iſti*, (Apoſtatæ) *habent Baptiſmū, habent ſed unde damnentur, non unde coronentur.* Ad honorificam autem diſpenſationem Sacramentorum, ad ornatū & ſolemnitatem cultus divini, devotionemque in populo excitandam, inſtitutæ ſunt Cæremoniæ ab Eccleſia, ſatis rectè ac utiliter; receptos ejusmodi Sacros ritus omittere, approbatos mutare, peccatum grave eſt ex genere ſuo, parvipendere *inſolentiſſimæ inſaniæ*, inquit *Auguſtinus* (s)

De Sacramentis in ſpecie.

CLIX.

PEttilianus *Donatiſta* Baptiſma *Joannis*, quod memoriæ proditum eſt ab

(r) l. de Symb: c. 8. (s) Epiſt: ad Januar.

ab *Augustino*, (t) componebat ex æquo cum Baptiſmo *Chriſti*; ejus veſtigijs hac noſtra ætate inceſſere, *Luther Calvin*: &c. nullam inter hæc duo lavacra rationem differentiæ ponendo, præter accidentariam temporis perſonarum, merſionis ac fidei, nulla facta effectus mentione. *Sociniani* illud adeo depreſſerunt, ut nullum in eo divinum mandatum agnoverint, ac inſtitutionem. Verum tota quod dicitur, errarunt via ij omnes: quandoquidem licet Baptiſmus Joannis non fuerit idem, cum Baptiſmo Chriſti, nec ejuſdem excellentiæ ac virtutis, inſtitutus tamen divino inſtinctu, & Moſaicis etiam merſionibus excellentior. *Non enim*, ut vere loquitur *Auguſt*: *renaſcebantur, qui baptiſmate Joannis baptizabantur, ſed Chriſto inquo ſolo renaſci poterant, parabantur; hujus enim Baptiſmus eſt non in aqua ſolum, ſicut Joannis, verum etiam in Spiritu Sancto*

CLX.

Quam certum eſt Chriſtum, Baptiſmum ſuum inſtituiſſe, tam incompertum Theologis, illius inſtitutionis tem-

(t) l. 2. contr: litt: Petiliani.

tempus. Credibile tamen valde est, institutum fuisse ante Passionem Domini non tempore abluti Christi in Jordane neque in colloquio cum *Nicodemo Nisi quis renatus fuerit* ex aqua *&c.* sed paulo post electionem Apostolorum. Ab ijs verbis discimus contra *Lutherum* & *Bezam* solam aquam naturalem esse veram baptismatis materiam remotam; proxima autem sive dicatur immersio baptizandi in aqua, sive ejusdem in illũ effusio perinde est. Trina enim mersio per XII. olim sæcula in Ecclesia Latina usurpata quæ etiam Græcis est in usu, non fuit necessaria necessitate Sacramenti, aut præcepti divini, sed tantum Ecclesiastici. Forma autem Baptismi in expressa *SS. Trinitatis* invocatione necessario consistit, nec secus unquam vel ipsi quidem APOSTOLI egerunt, qui proinde improbabiliter dicuntur in solius Christi nomine aliquando baptizasse. *Quomodo ergo quidam dicunt,* quærit *Cyprian:* (*w*) *foris extra Ecclesiam modo in nomine Jesu Christi, ubicunque & quomodocunque Gentilem baptizatum, remis-*

(*w*) Epist: ad Jubaian:

remissionem peccatorum consequi posse, cum ipse Christus gentes baptizare jubeat, in plena & adunata Trinitate.

CLXI.

Mentitur more suo *Calvinus*, asserens lethaliter peccare Laicum, etiam in casu necessitatis baptizantem, hoc siquidem præmente, non modo valide sed & licite illud administrat, quilibet homo viator rationis compos, vir ac mulier, Catholicus & hæreticus, imo & Paganus. Unde *Stephanus* Papa jure approbavit confectum ab hæreticis baptisma, non tamen, ut calumniatur *Blondellus Calvin:* omnium hæreticorũ, sed illorum modo, qui vera aqua & statuta Christo forma (*x*) uterentur. Etenim apud *Cyprianum*, (*y*) (errore rebaptizantium tentum, vindicatum verùm a nostro *Patre M. Raymundo Missorio*, in actis eruditorum Lipsiæ anno 4736. plurimum commendato, sed inefficaciter) in Epistola 74. ad *Pompejum* ita loquitur Pontifex: *Nihil innovetur; nisi quod traditum est.* Quum autem, *Quæstionis hujus* (de Hæreticorum Baptismo) *obscuritas* ait *August:* prio-

(*x*) Math: ultimo (*y*) l. 1. de Bapt: c. 7.

(z) *prioribus Ecclesiæ temporibus, ante Schisma Donati, magnos viros & magna charitate præditos Episcopos, ita inter se compulit salva pace disceptare, atque fluctare, ut diu Conciliorum in suis quibusque regionibus diversa statuta nutaverint, donec plenario totius Orbis Concilio, quod saluberrime sentiebatur, etiam remotis dubitationibus firmaretur.* De ejusmodi Concilio quod nam illud? haud leviter quæritur inter Criticos: Nos probabile esse sentimus, Concilium *Nicænum* I. fuisse illud plenarium, per quod error rebaptizantium abolitus est nec non quæstio illa eliquata ac definita.

CLXII.

Quamvis in exordijs Ecclesiæ Baptismum adultis frequentius, quam infantibus conferri solitum fuisse, ultro assentiamur, hisce tamen, licet a Fidelibus Parentibus forent progeniti, scimus & tunc quandoque administratũ, non est ergo *Anabaptistis*, Socinianis credendum blacternatibus, minime expedire parvulos fide Christi per baptisma initiandos, quum ijs & quidem in re, non

(z) l. 2. de Bapt: c 7.

non ſecus ac adultis, vel in re vel in voto, Baptiſmum neceſſarium eſſe neceſſitate medij, fides noſtra clamitet. Nec eorum ſaluti Baptiſmus Matris, aut aliud ſignum eidem applicatum, non pertigens ad ablutionem corporis dum utero geſtantur, quidpiam opitulatur, ſicut & votum Parentum ſuſcipiendi Baptiſmi, ab infante naſcituro. Filij vero Inſidelium, civiliter duntaxat & politice Principibuis Chriſtianis ſubjectorum, invitis etPam Parentibus, accedente mandato rincipis licite baptizari poſſunt.

CLXIII.

Aquæ Baptiſmi vices, nedum Baptiſmus *flaminis* in adultis, ſed & *Sanguinis*, tum in ipſis poteſt ſupplere, tum in infantibus, quos eo in caſu pro veris Martyribus habendos eſſe, exemplum *a bimatu & infra* occiſorum ab Herode ſvadet. Jdem enim operatur Martyrium in patiente, quod baptiſmus in recipiente; qui ficte ſuſceptus; *tunc incipit valere* ait *Auguſt:* (z) *cum ad Eccleſiæ pacem venerint* (hæretici aut

(z) l. 3. de Bapt: contra Donatiſt: c. 13.

aut Schiſmatici) *non ut jam dimiſſa non reiuncantur neq; ut ille Baptiſmus, quaſi alienus aut alius improbetur, ut alter tradetur Sed ut idem ipſe qui propter diſcordiã foris operabatur mortẽ, propter pacẽ intus operetur ſalutẽ.* Singulas Baptiſmi Cæremonias, ſicut & Baptiſma æris Campani, vetuſtiſſimas omniq; religione ſervandas, ſoli inficiantur noſtri ævi hæterodoxi, a quorum convicijs impudentiſſimis eas vindicare parati ſumus. CLXIV.

Dudũ regeneratis in Chriſto parvulis ac adultis, quod hucuſque Græcis in uſu eſt, ſtatim diſpenſabatur, alterum verum ac proprium Novæ legis Sacramentum *Confirmationis*, immediate inſtitutæ a Chriſto, tempore nobis hactenus inexplorato. Materia ejus eſſentialis, adæquata & totalis, eſt impoſitio manus & unctio chriſmatis, ex oleo & balſamo conſecratis confecti: Forma eſt tũ oratio, tum verba chriſmationẽ comitantia: Miniſtri ordinarij ſunt ſoli Epiſcopi: extraordinarij, ex ſpeciali Papæ diſpenſatione ſimplices Præsbyteri. Effectus tandem, eſt gratia roboris

boris ac virtutis ad fidem strenue propugnandam, superandasque adversus eam insurgentes tentationes, & character. *Hoc oleo uncti cum spiritualibus nequitijs colluctamur, nec fætoribus spurijs imbui possumus, qui balsami spiritualis odore fragramus*: scribit Author Sermonis de unctione Chrismatis inter opera *Cypriani*.

CLXV.

Pluribus sane figuris augustissimũ *Eucharistiæ* Sacramentum formaliter & essentialiter consistens in speciebus consecratis, connotantibus verum corpus & Sanguinem Domini sub se contentũ, in Veteri Testamento præsignatum fuit ac promissum, eas inter unam tantummodo proprio nobis juræ vindicamus, *Paschatis* scilicet antiqui solemnitatem graphicè (*a*) descriptam. Hanc eandem ultimo suæ prædicationis anno a Christo servatam immerito sane negarunt Latini ac Græci hæretici, servavit sacrosanctè qui *venit legem non solvere sed adimplere*, & vel in *Alphei*, *Jacobi* minoris Parentis domo, vel in *Marci Barnabæ* consobrini,

cum

(*a*) Exod: 19. & Mumer: 9.

cum Apoſtolis diſcumbendo, prout Romanis & Judæis moris erat, Legale *Paſcha* eodem prorſus, quo cæteri omnes Judæi tempore, ad veſperam ſcilicet *Lunæ* XIV Menſis primi *Niſan*, noſtro *Martio* correſpondentis, quæ in diem Jovis inciderat, pridie quam pateretur comedit. Inde fit: quod Chriſtus Dominus poſt Agnum typicum expletis epulis inſtituens Euchariſtiam panem *Azymum* conſecraverit: ad conſecrationis tamen validitatem ſive panis *Azymus* adhibeatur, ſive fermentatus perinde eſt.

CLXVI.

Solam aquam eſſe alteram Euchariſtiæ materiam, ſenſerant olim *Ebionitæ*, ac *Tatianus Encratitarum* ſeu Abſtinentium, quos *Aquarios* vocatos teſtatur *Auguſt*: parens: Vinum de vite, & quidem ſolum neceſſariam eſſe materiam Euchariſtiæ, omnium noſtrum una vox eſt. In eo aquam miſcendam negarunt *Armeni*, ac cæcorum ſequaces *Lutherani*, & *Calviniſtæ*, neceſſario neceſſitate ſolius præcepti Eccleſiaſtici modica naturalis aqua vino miſceri

sceri debet, non ut in eam mutetur quæ de Christi transfosso latere manavit, vel ut prioribus accidentibus vini circumfusa remaneat, sed ut vi Sacramentalium verborum in Christi Sangvinem, prius in vinum conversa simul cum illo convertatur. Hæc admixtio non est humanum commentum, ut obtrudit *Luther*: sed antiquissima est, & magna mysteria obnubit. *Quando autem in calice vino aqua miscetur*, observat *Cyprian*: (c) *Christo populus adunatur, & credentium plebs ei, in quem credidit, copulatur & conjungitur.*

CLXVII.

Ut veram Corporis Christi præsentiam in Eucharistia funditus tollat *Calvin*: conatur ostendere verba illa Christi *Hoc est Corpus meum*, unice significare Eucharistiam esse immaginem & typum Corporis Christi. Hæc audacissima hujus monstri interpretatio est, ita abhorens a Sacræ Scripturæ fide, & Patrum mente, ut nihil magis. Etenim ut graviter loquitur *Damascen*: (d) *ipse Dominus dixit, Hoc est Corpus meũ, non figura corporis, sed corpus, non figu-*

(c) Epist: 63. ad Cæcil: (d) l. 4. Orthodox: Fidei, c. 14

rà Sanguinis, sed sanguis. Non remanet quoque in Eucharistia substantia panis & vini, ut voluit *Luther*: nam posita horum consecratione, adest vera, realis, & substantialis præsentia Corporis & Sanguinis Domini, ita ut vi verborum sub speciebus panis & vini, Corpus & Sanguis Christi cum anima & Divinitate consistat, illis pereuntibus & solis eorum veris Accidentibus remanentibus. Hæc secundum suam naturam absoluta esse si negentur, uti revera negantur à nupernis Philosophis, non leve aliquod periculum Sacramento Altaris facessit. *Qui enim* inquit *Theodoret*: (e) *corpus naturale f umentũ & panẽ appellavit & vi ẽ rursus se ipsũ nominavit, is visibilia symbola corporis & sanguinis appellatio e honoravit non naturam mutans* (symbolorum) *sed naturæ gratiam* (substantialem, nempe per corporis præsentiam) *ad ens.*

CLXVIII.

Solis Apostolis eorumque in Ministerio Domini Sucessoribus, ijs verbis *Hoc facite in meam commemorationem*, potestatem dedit Christus Eucharistiæ confi-

(e) Dialog: 1.

conficiendæ. Idcirco neque fæminæ juxta *Montanistarum* ac *Marcitarum*, errorem, nec Laici justi juxta *Waldenses*, multominus impij juxta *Lutherum* sed Eppiscopi ac Præsbyteri ejusmodi facultate insigniuntur, ac dispensandæ ordinarij sunt Ministri Laicis fidelibus; Hos neque divinum præceptum, neque salutis necessitas obligat ad communionem, sub utraque specie sumendam, cum non plus conferatur gratiæ ex opere operato, suscipienti sive utramque speciem, sive unicam.

CLXIX.

Græci recentiores cum Novatoribus, ex consvetudine Ecclesiæ XII. primis sæculis Eucharistiā infantibus dispensantis, gravissimis de caussis exolita, deducunt Sacramentum hoc necessarium esse necessitate medij, tam adultis quam parvulis: At proculdubio necessaria solum est, necessitate præcepti divini, quod ut effectuetur, illius adimplendi modum & tempus peculiari lege sanxit Ecclesia, in Oecumenico Concilio *Lateranensi* IV. *ut omnis utriusq; sexus fidelis* in annis discretionis constitu-

ſtitutus ſemel tantum in Anno in Paſchate ſaltem communicet. Jd tamen non impedit quo minus frequentiſſime Euchariſtia ſumatur, ſtatu animæ perpenſo a *Seraphico Bonaventura* (*f*) oſtenſo: *ſi videas te in ſtatu primitivæ Eccleſiæ, laudandum eſt quotidie communicare; ſi autem in ſtatu Eccleſiæ finalis, ut pote frigidum & tardum, laudandũ eſt quod raro; ſi autẽ medio, medio modo debes te habere.* Plures ſunt præſtantiſſimi Euchariſtæ effectus, peccatum tamen mortale ordinarie non remittit: niſi pſeudo-cæna in rictu *Lutheri*: ad quam ait is nebulo, (*g*) *optima diſpoſitio, qua peſſime homo eſt diſpoſitus.*

CLXX.

Euchariſtia diverſo reſpectu Sacramentum eſt, ſimul & *Sacrificium*, quo nomine latius patente, *omne opus quod agitur, ut ſancta ſocietate in hæreamus Deo:* intelligit *Auguſt:* (*h*) proprie acceptum, ſignificat oblationem externam rei ſenſibilis & permanentis, ſoli Deo a legitimo Miniſtro factam, per realem hoſtiæ immutationem, in proteſtanti-

(*f*) in 4. diſt: 12. p. 2. Art. 2. (*g*) l. de præpar: ad Euchar: (*h*) l. 10. de Civit: Dei: c. 6,

ſtationem ſupremi ejus dominii in omnes creaturas. Nullam credimus Religionem extituram vel extitiſſe, cui Sacrificium pro baſi non ſit. Hinc etiam in ſtatu innocentiæ, ſi duraſſet, ultra interni & ſpiritualis, etiam externi Sacrificij uſum fuiſſe futurum non dubitamus. Lex certè naturæ paucis, Sacrificijs, Scripta innumeris, in Novæ Legis Sacrificio coadunatis abundavit, quod a Chriſto perfectum eſt, quando in Ara crucis ſe ipſum pro nobis, Deo Patri obtulit. Tantum vero abeſt, ut aſſentiamur *Luthero* effutienti, injuriã irrogari per quodcunque ſatisfactorium opus Sacrificio Crucis, ut potius contendamus, voluiſſe Chriſtum Dominum illud Sacrificium ad conſumationem ſæculi in Eccleſia repræſentari, illiuſque virtutem ſpecialius applicari per ſui Corporis & Sanguinis, ſub ſpeciebus panis & vini contenti oblationem, quæ verum & proprium Sacrificium eſt, non ſolum *Lautreticum* & *Euchariſticum*, ſed etiam *impetratorium* & *propitiatorium*, pro vivis ac vita functis in Chriſto offerendum.

CLXXI.

Varijs nominibus insignitum, tremendum Sacrosanctæ Eucharistiæ Sacrificium legere est: potissimum tamen ab Orientalibus *Liturgia* ab Occidentalibus *Missa* a verbo *mitto* juxta Cardinalem *Bona* (*i*) nominatur. Ex parte Ministri sacrificantis varijs actionibus, seu partibus constat, ast sola oblatorum consecratio, respiciens sumptionem tanquam finem & terminum extrinsecum, essentialis illius pars, & si unica & sola species consecraretur, ratio Sacrificij incruenti subsisteret, utriusque tamen requritur ad illius integritatem, & evidentiorem significationem oblationis cruentæ. Unde *Bernardus* (*k*) respondit: Sacerdotem qui post consecrationem in decursu *Liturgiæ* advertit aquam solam infusam fuisse in calice, non teneri infundere vinum & consecrare. Proprie loquendo nulla *Missa Privata* est, talis nihilominus dici consvevit, vel quia non fit in solemni & publico fidelium cætu, vel quia absque Sacrorum Ministrorum adminiculo privatim absolvitur. Nullũ autẽ Theologicũ demonstrat argumentũ Mis-

(*i*) l. 1. Rer: Liturg: c. 1. (*k*) Epist: 69.

Missas privatas esse illicitas, aut pravo fine, quæstus turpis ergo introductas, has dum *Luther*: libro de abroganda Missa dæmone insuflante ut ipse fatetur (*l*) conscripto, sapientissime ab *Jmperatore Carolo* V. redarguitur. *Super omnia reprehensione dignum est, quod Missæ privatæ in quibusdam locis desierint. Hac enim abrogatione Missarum cultus Dei minuitur, Sanctis subtrahitur honor, debitis defuncti spoliantur suffragijs, & vivorum devotio aufertur.*

CLXXII.

Sub speciebus Sacramentalibus Christus realiter præsens primario offertur in Missa ad laudem & gloriam Dei, ejusque supremi dominij recognitionem, idcirco valor illius quo ad sufficientiam, atque principalis offerentis, nempe Christi meritum infinitus est; quo ad efficatiam & applicationẽ finitus: ita, quod effectus Sacrificij pluribus applicatus minus prosit, quam si soli uni duntaxat subjecto capaci applicetur; In quo reatus culpæ remissionem mediatè, quatenus nempe intuitu illius Deus largitur peccatori gra-

(*l*) Tom: 7.

tias actuales moventes ad pænitentiã, reatus vero pænæ temporalis immediatè, saltem ex parte operatur per modum impetrationis, quæ impetratio habetur per Missæ Sacrificium ex opere operato. Quum autem fideles, nisi impotentia morali aut officijs charitatis vel justitiæ impediantur, obligentur jure Ecclesiastico in Divino fundato se sistere præsentes, festivis & Dominicis diebus integro Missæ Sacrificio, suæ obligationi morem gerunt, dum in Ecclesia Mendicantium audiunt Missam, vel ipsa consvetudine posteriori, legem contrariam abrogante, apertissimum est:

CLXXIII.

Post violatã Baptismi fidem, commisamque naufragio conscientiam, aliud Sacramentum non subest nisi *Pænitentiæ*, quam, si accipiatur pro Virtute, cane pejor & angve *Lutherus*, solam resipiscentiam, nudam cessationem a peccato, vitæ novæ institutionem censuit, ex Græca dictione *Metanian*, malens esse Grammaticus quam Theologus, sed utriusque hoc

in

in casu nihilum. Nam *pænitere est pænam tenere*, ait Author libri *Augustino* attributi,(*m*) ut *semper puniat in se homo ulciscendo, quod amisit peccando.* Est igitur virtus specialis aquisita non infusa, ad Justitiam vindicativam reducenda: habens pro subjecto quemlibet hominem non peccatorem modo, sed & innocentem, Christum nempe ac ejus Jmmaculatam Matrem: pro Objecto formali quodlibet peccatum ut vindicabile. Ejusmodi virtus homini lapso non tantum ex institutione divina ac præcepto, verum ex sui natura medium est, ad æternam salutem consequendam, simpliciter & absolute necessarium.

CLXXIV.

Ut alias contractum maris & fæminæ ad individuam vitæ societatem ineundam, ita & virtutem Pænitentiæ in baptisatis ad dignitatẽ Sacramenti Christus evexit: proinde verum est ac proprie tale Sacramentũ Novæ Legis, in ratione judicij reconciliativi institutũ illis verbis:(*n*) *Accipite Spiritũ S. quorũ remiseritis peccata remittuntur eis & quorum retinueritis retenta sunt*; a Baptismo

(*m*) de vera & falsa Penit: c. 29. (*n*) Joan: 20.

ſmo & ejus memoria realiter diſtinctū, multo magis a prædicatione Evangelij, quod *Calvini* negant *Materia circa quam* verſatur, geminum hæreticorum patitur errorem, unum, *Lutheri* peccata venialia excludentis, alterum *Montaniſtarum & Novatianorum*, poteſtatem Eccleſiæ remittendi graviora quædam peccata inficiantis, ſed inſulsè: ſiquidem poteſtas illa ſe extendit ad omnia, omino ſive leviora, ſive graviora peccata poſt Baptiſmum commiſſa, ita tamen, ut venialia, ſint *materia circa quam* duntaxat ſuffiiciens, lethalia vero, neceſſaria. *Materiam ex qua* ſeu proximam, non quidem inconcuſſos conſcientiæ terrores, fidemquæ ex Evangelio vel abſolutione conceptam prout docebat *Lutherus*, neque mortificationē aut vivificationē juxta *Calvininum* ſenſum, neque tres actus pænitentis dicimus, aut quid piam his ſimile a Theologis hactenus inventum. Quid ergo? communem illam Theologorum Pariſienſium opinionem dum Synodus *Tridentina* habebatur, teſte *Paulo Sarpio* (*o*) a Subtili Doctore acceptam

(*o*) l. 4. Hiſt. Concil: Trident:

ceptam propugnamus, videlicet: Neque esse de fide, neque ad eam accedere, Contritionem Confessionem & Satisfactionem essentialiter Sacramentum Pænitentiæ constituere; quare hi actus, sunt tantum modo partes integrales & *quasi materia* ait *Tridentinum* (*p*) Absolutio Sacramentalis tota Essentia ejusdem.

CLXXV.

Duri cujuspiam corporis in minutissimas partes comminutio, & cordis perpeccatum obdurati compunctio, vera *Contritio* est, illa *physica*, *hæc Moralis*. Genericè sumpta, est *animi dolor, ac detestatio de peccato commisso, cum proposito non peccandi de cætero*. Dolor hic quantumcunque existimetur verus supernaturalis, reapse autem talis non sit, Contritio absolute non est: Hæc enim debet esse proprie vera, supernaturalis, summa appretiativè non intensivè, Universalis, sive ad omnia penitus mortalia extensa, habens annexum votum præstandi omnia, quæ Sacramentum Pænitentiæ exigit, cum per id in certa specie constituatur. Præ-

ceptum

(*p*) Sess: 14. c. 3.

cepũ naturale, divinũ & Ecclesiasticũ contritionis seu pænitentiæ agendæ quantũ obliget peccatorem in probabili mortis Articulo, & multoties in vita? extra omne dubium est. Non tamen illico obligat ac partũ peccatũ est. Nihilominusper se tenetur pænitere toties, quoties deliberatos cogitatus in peccatis figit, commissis vel dimissis. Jmo, probabile admodũ piumq; ducimus, impium licet per accidens obligari ad pænitendum de actis & non expiatis flagitijs, diebus festivis, ac in plurimis alijs circumstantijs, tali enim pacto contritio, cuicunque charitatis gradui conjuncta ad veniam peccatorum obtinendam sufficiet. Neque enim *Contritio perfecta* aliquando tantum & in casu necessitatisut, placuit *Estio* magnæ notæ Theologo (q) sed semper hominem Deo reconciliat sine reali susceptione Sacramenti, dum modo adsit votum illud oportunè suscipiendi.

CLXXVI.

Atritionis nomen Patribus ac Theologis primoribus plane inauditum medio XIII. sæculo emersit, usurpatum primum a nostro *Alexandro de Ales*

(q) in 4. Dist: 17.

les, imperfectum dolorem peccatorum denotat. Quomodo autẽ a perfecto deflectat? multifariam loquuntur Theologi, clarissime eos inter subtilis Do-Doctor: (r) *Attritio non tantum non excludit, sed omino includit Dei amorem, quia versatur circa peccatum non solum quatenus inducit pœnam, aut privat beatitudine, sed etiam quatenus offendit Deum..... Ut vera sit, debet esse totaliter & perfecte circumstántionata. non esset autem circumstantionata in genere moris, sine recto fine, qui solus Deus est.* Quo ex loco colligimus Contritionem ab Attritione tantum distare, quantum dolor charitate perfectus a se imperfecto Quando autem dolor is, vel ex turpitudinis peccati apprehensione, vel ex gehennæ & pœnarum metu concipitur, tantum abest ut hominem hypocritam & magis peccatorem faciat, quod blasphemo ore evomuit *Luther:* quin imo secundum sui substantiam spectatus, cum spe veniæ ac proposito non peccandi de cætero conjunctus, bonus est, laudabilis, ipsiusque Dei maximum donum: Num

vero

(r) in 4. Dist: 14. q. 1.

vero ex prætenſis motivis attritio e-xorſa, eſto initialem charitatis amorem non includat, ſufficienter diſponat, ad juſtificationem in ſacramento ſuſcipiendam in via *Ublis Scoti*; viderint alij, Jd quum neque PP. ante-Tridentini, neque *Tridentinum* (s) definierit, non ſufficere arbitramur. Jdcirco amor in pænitente requiſitus ut gratiam in Sacramento Pænitentiæ recipiat neceſſario debet eſſe charitatis, non concupiſcentiæ.

CLXXVII.

Palpabile ſatis putidumque mendacium Novatorum, eſt, quo comminiſcuntur Confeſſionem Sacramentalem ad aures Sacerdotis faciendam omnibus in peccatum mortale lapſis jure divino præceptam, primò occaſione *Novati* in Eccleſia emerſiſſe: *Nectarij* Conſtantinopolitani Epiſcopi temporibus ſublatam, iterum *Innocentium* III. in Concilio *Lateranenſi* IV. reſuſcitaſſe: Viguit enim illa primam inter multitudinem credentium, *veniebant confitentes & anunciantes actus ſuos*, (t) traducebatur ſæculis, ac interrupto Eccleſiæ

(s) Seſſ: 14. c. 4. (t) Act: 19.

clesiæ usu servabatur a fidelibus, eos haud aliter obligante ad illam præcepto divino, quam nuper de præcepto Contritionis diximus. Semel saltem in anno omnia peccata confiteri jubet proprio Sacerdoti *Canon Lateranen:* quo nomine quanquam proprius Parochus intelligatur, eo tamen Canone, non derogatur juribus Papæ & Episcoporum. Quamobrem satisfacit fidelis præcepto Ecclesiastico, cuicunque is confiteatur Sacerdoti, Sæculari sive Regulari, simpliciter & indefinite ab Episcopo approbato, absque consensu proprij Parochi: Quod si a mortalibus immunis, venialium tantum sibi conscius sit, ad annuam confessionem probabiliter non adstringitur.

CLXXVIII.

Inter cæteras Sacramentalis hujus confessionis proprietates sedecimo numero conclusas, profecto excellunt integritas atque sigillum. Jlla non quidem materialis sed formalis ut plurimum exigitur, hinc omnia & singula peccata mortalia, tum quo ad numerum & speciem, tum etiam quo ad circumstan-

cumſtantias intra eandem ſpeciem notabiliter aggravantes neceſſario declarari debent, quæis declaratio ut publice de peccatis ocultis fiat, tametſi ob humiliationem pænitentis, & aliorum ædificationem probanda foret, nullo tamen præcepto divino demandatur. Sigilli vero ſtricte ſervandi lex, a naturali, poſitivo divino, atque Eccleſiaſtico jure imponitur Sacerdoti, cui Sacramentaliter peccata revelantur, quique ideo Sacrilegij reus judicandus, ſi ea, etiam ſublato e vivis pænitente, cuipiam revelaret, vel eorum cognitione uti præſumeret, ad ſuam aut alienam exteriorem utilitatem.

CLXXIX.

Quia Pænitentia dicitur a pæna, quæ maxime in ſatifactione elucet, & plena ac cumulata ſatisfactio pro offenſa infinita, debeat eſſe infiniti valoris, ſolus Chriſtus Deus & homo, illam exhibere potuit, *Ipſe eſt propitiatio pro peccatis noſtris:* (u) Noſtræ tamen ſatisfactiones vim & meritum ſatisfactionis Chriſti, non modo non injuriant, aut aliqua ex parte diminuunt, ut garriunt

(u) 1. Joan: c. 2.

riunt Novatores, ſed contra amplius demonſtrant ac commendant. Unde ſatisfactio poſtrema pars Sacramenti Pænitentiæ, non eſt tantum novæ vitæ cuſtodia, infirmitatis medicamentũ aliorumque exemplum, ſed etiam ad præteritorum peccatorum vindictam & compenſationem pænarum temporaliũ peccatis quo ad culpam dimiſſis debitarum. Varijs modis ea peragitur, potiſſimum tamen oratione, eleemoſyna & jejunio, tantaque debet eſſe, ut pro pænitentis facultate & diſpoſitionibus, correſpondeat reatui pænæ temporalis majori vel minori pro criminũ qualitate. Tametſi ergo non teneatur Sacerdos injungere pænas canonibus Eccleſiæ determinatas ac præſcriptas, tacite relaxatas habita ratione infirmitatis fidelium, *ne infirmus aliquis* ſcribit *Angelicus Doctor*, (*w*) *ex magnitudine pænæ deſperet, & a pænitentia totaliter recedat:* eorum nihilominus notiam habeat neceſſum, tum ut peccati gravitatem ad pondus Sanctuarij libret, tum ut oculis pænitentium ſubijciat

quibus

(*w*) in Supplem: q: 18. art: 4.

quibus ſint obnoxii pænis, etiam dimiſſa culpa.

CLXXX.

Florente in Eccleſia publica Pænitentia, nunquam illi ſubijciebantur, omnia penitus & ſingula peccata, ſed ſola canonica tametſi oculta, Jdololatria, nempe mæchia, & homicidium, non ſemper tamen cum eodem rigore; nam a tempore Apoſtolorum uſque ad *Montani* hæreſim II. ſæculo natam breve fuit penitentiæ ſtadium, ipſe Apoſtolus inceſtuoſum pænitentem, intra unius anni ſpatium Eccleſiæ reconciliari voluit. (*x*) A *Montano* ad *Novatum* ad medium circiter III. ſæculi ſeverius & prolixius, quo eriperetur locus incuſandi, ut ſolebant impoſtores hi, nimiam Catholicorum in concedenda lapſis venia facilitatem. A *Novatianis* ſeveriſſima cæpit circa penitentes diſciplina; cum enim hactenus nullum fuiſſet tempus lugendæ pænæ præſcriptum, ſed totum arbitrio Epiſcoporum ac prudentiæ commiſſum, creditur tunc inſtitutas ſolemnes pænitentium ſtationes, *Flentium* ſcilicet *Audi-*

entium

(*x*) 2. Corinth: 2.

entium, Subſtratorum, & Conſiſtentium, ab Epiſcopis, pro pænitentium interdum ſola conſiſtentia donatorum, fervore temperatas. Ab ijs autem pænitentiæ gradibus, a Sæculo IV. Clerici majores immunes erant: *Honorum duntaxat dignitate ſervata*, ait *Iſidor a Sacerdotibus & Levitis, Deo tantum teſtè, fiat* (pænitentia) *a cæteris vero adſtante coram DEO ſolemniter Sacerdote:* (y)

CLXXXI.

Sententia qua Sacerdos tanquam Judex a Chriſto delegatus peccatorem confeſſum, contritum & ſatisfacere paratum abſolvit a vinculis peccatorum, Forma Sacramenti Pænitentiæ eſt, ad cujus veritatem iſta duo ſufficiunt; *Abſolvo te:* Ex inſtitutione Chriſti adeo eſt indicativa, ut nec unquam fuerit, nec eſſe potuerit verbis deprecativis facta: unde minus ſincerè bene multi, natam dicunt, X. inter & XIII. ſæculum formæ indicativæ neceſſitatem. Tenentur Sacerdotes abſolutionem denegare, aut differrè confeſſis indiſpoſitis, nec ſanctum dare canibus, ſangui-

(y) l. 2. de offic: Eccl: c. 16.

ſanguinem teſtamenti polutum ducere, & tradere in manus peccatorum, ne ſubſint veridico Cypriani (z) judicio, exiſtimantis Eccleſiam minus paſſam eſſe a crudeliſſimis tyrannis, quam ab infidis Confeſſarijs: *emerſit* inquit *novum genus cladis, & quaſi parum perſecutionis procella ſævierit, acceſſit ad cumulum ſub miſericordiæ titulo malum fallens & blanda pernicies.* Hanc tamen criſim non incurrit, confeſſarius ille qui homini animam agenti, probo & catholico, abſque ullo ſigno probabili, ſive dubio de ejus diſpoſitione, ac deſiderio confitendi, abſolutionem impertitur, dummodo ei conſtet, eum Chriſtianam vixiſſe vitam.

CLXXXII.

Effectus Sacramenti Pænitentiæ proprius & Principalis, eſt peccatorum actualium remiſſio gratuita, ac pænæ æternæ; temporalis autem pro majori vel minori pænitentium diſpoſitione imminutio. At unum peccatum mortale abſque alio ordinaria Dei lege attenta non remittitur, nec ejus omnes reliquiæ penitus abſterguntur. Pecca-

ta verò

(z) Serm. de lapſis.

ta verò per ejuſmodi Sacramentum expiata, aliorum ſubſequentium virtute; certò nullatenus reviviſcunt quum id ſolis operibus bonis proprium eſſe alibi dixerimus: probabilius imo videtur nec quantum ad maculam & reatum, etiamſi in apoſtaſiam a fide, contemptum clavium quis inciderit, ejuſmodi peccata poſſe redire. *Sanat ergo* Pænitentia inquit *Auguſtin: contritos corde, ſanat confitentes, ſanat ſe ipſos punientes, in ſe verum judicium exercentes, ut poſſint eſſe plenè illius miſericordiam ſentientes.* (a) Jſthæc omnia de Sacramento pænitentiæ declarata nobis perſvadent, nuſquam illud poſſe validum eſſe, ſeu ex omnibus ſuis partibus integratum, & ſimul ſuo effectu fruſtratum, ſive informe.

CLXXXIII.

Noviſſimi & primi *Luther: Calvin:* eorumque fautores, Sacramentum exeuntium, Oleum infirmorum, unctionē ſacrati olei, ſeu *Extremam Unctionem,* contra ac perperam de ſede Sacramentorum deturbarunt, quibus Catholicū hoc Dogma pluribus ſolidiſſimis mo-

M numen

(a) Enar: in Pſal 146.

numentis, potissimum vero auctoritate Jacobi (*b*) palam indigitari posse non dubitamus. Materia illius est oleum olivarum benedictum ab Episcopo, vel a Sacerdote ex ejus commissione: benedictio tamen illa non est necessaria necessitate Sacramenti Extremæ Unctionis, sed necessitate præcepti Ecclesiastici. Circa corporis partes ungendas non una est, nec olim fuit Ecclesiarum praxis. In Orientalibus, frons, mentũ, genæ, manus, pedes, deliniebantur: In Occidentalibus VI currente Sæculo, etiam collum guttur, scapulæ, ac præsertim illa corporis pars, quæ vividiori doloris sensu cruciabatur: inde colligimus, esto VII. unctiones in Rituali Romano præscriptæ prætermitti non debeant, ad Sacramenti tamen substantiam potest una unctura sufficere.

CLXXXIV.

In oratione sacræ Unctioni connexa, *Forma* hujus Sacramenti consistit, quæ fide Magistra, quanquam in verbis deprecativis sit legitima, non tamen ita necessario, quin valide conferre-

(*b*) Capite 5.

ferretur Sacramentum sub verbis indicativis. Soli Episcopi & Præsbyteri, jure divino ministri sunt Unctionis Extremæ, quorum unus sufficit, nullo enim præcepto divino ad infirmum ungendum septem Sacerdotes requiruntur, quos Orientales ubi commode haberi possunt, nunc quoque inducunt. Omnis & solus fidelis ratione aliquando fruitus; mortali morbo laborans, proprium est ejusmodi Sacramenti subjectum, quapropter ritus Latinus, Græco ritui sanis Unctionem adhibenti præferendus videtur, utpote Authoritate scripturæ fultus, ac Traditione, cujus non est invenire initium. Effectus tandem primarius & principalis illius, est gratia habitualis, quatenus habet annexam remissionem finalem peccati venialis, & quandoque mortalis, sed per accidens.

CLXXXV.

Quandoquidem Novatorum genus Ecclesiæ perduelle, maxime ab odio Clericalis Ordinis, & nimia Laicorum, quorum favore crevit adsentatione exorsum, nihil miri quod con-

tendat omnes Christianos æqualiter Sacerdotes esse & Evangelij Ministros: affabre illud depingitur in veteribus Hæreticis: a *Tertuliano*, (c) *Ordinationes eorum* inquit *temerariæ, leves, inconstantes, nunc sæculo obstrictos, nunc apostatas nostros collocant, ut gloria eos obligent, quia veritate non possunt. Nusquam facilius proficitur, quam in castris rebellium, ubi ipsum esse illic promereri est. Itaque alius hodie Episcopus cras alius: hodie Presbyter, qui cras Laicus: nam & Laicis Sacerdotalia munera injungunt*. Inconcussum propugnamus Catholicæ Religionis dogma: *Ordinem* pro Sacra *Hierarchia* acceptum, in qua ex divina institutione, varij deputantur Ministri ad Sacra obeunda munia, a quolibet Laicorum hominum ordine distinctum esse, verum ac proprie dictum Novæ Legis Sacramentum.

CLXXXVI

Ab ipsis Religionis Christianæ cunabulis. semper Ecclesia Latina; (Græca namque a M. & amplius annis IV. tantum,) VII. numeravit Ordines, *Ostiaratum* nempe, *Lectoratum*, *Exorcistatum*

(c) lib: de præscript: c. 41.

tum, *Acolythatum Subdiaconatum*, *Diaconatum* & *Præsbyteratum*: *Episcopi* si quidem nomen olim commune Sacerdotibus primi & secundi Ordinis ex Epistola *Philippensium* eruit *Chrysostom*: (*d*) *Quid hoc sibi vult?* (quod Apostolus bene precetur Sanctis qui sunt Philippis & Diaconis, nulla facta Presbyterorum mentione,) *Itane unius civitatis plures erant Episcopi? nequaquam: sed hoc titulo designat Presbyteros, tunc enim temporis, adhuc vocabulum erat commune.* Usus tamen deinceps obtinuit, ut soli majores Sacerdotes appellarentur Episcopi idest speculatores, Antistites, idest ante Clericos stantes, iisq; præsidentes, Pontifices ac Ecclesiæ Principes apud *Ignatium M.* (*e*) Episcopatus ergo quo datur Ptesbytero Potestas conferendi Sacramenta Confirmationis & Ordinis, regendique Ecclesiam ipsi commissam, est ordo proprie dictus a Presbyteratu distinctus, ipsoque superior tum potestate Ordinis tum Jurisdictionis ex jure divino; quod nunquam *Hieronymus*, (quid quid adversus

(*d*) homil: 1. (*e*) Epist: ad Smyrn:

adverſus eum clament oſores noſtri) inficiatus eſt.

CLXXXVII.

Eſſentialis *materia* Epiſcopatus eſt ſala manuum impoſitio, a tribus Epiſcopis facta: *Forma* vero ſunt hæc verba impoſitioni manuum correſpondentia: *Accipe Spiritum Sanctum.* Cætera vero ad ſolam integritatem Ordinationis pertinere videntur, quâ mediantê juriſdictionē accipit Epiſcopus a Chriſto ſed non immediate. Vicarij Epiſcoporum, ideſt Chorepiſcopi inquit *Iſidorus* (*f*) *juxta quod Canones ipſi teſtantur inſtituti ſunt ad exemplum LXX. Seniorum, tanquam Sacerdotes, propter ſollicitudinem pauperum.* Horum aliqui conſecratione Epiſcopali inaugurati erant, vel quia a ſua ſede pulſi, vel quia ab hæreſi ad Eccleſiam Catholicam redibant: Alij autem, ſimplices Sacerdotes in pagis, vicis, & oppidis Epiſcoporum vices gerentes, quales apud nos reveremur Suffraganeos, Epiſcopalia munia obeuntes.

CLXXXVIII.

Presbyter ſecundum nominis etymolo-

(*f*) l. 2. de Offic: Eccl: c. 6.

mologiam ætatis nomen eſt, Seniorem ſonans, ab ijs qui ſcripſere poſt Aoſtolorum tempora paſſim ſumitur pro miniſtro Eccleſiæ cum dependentia Epiſcopi præſidente Sacerdos vocatur a Sacrificio, cui offerendo ſpecialiter conſecratur per manuum impoſitionem. Certiſſimum enim eſt ſolam manuum impoſitionem noſtra quoque tempeſtate eſſe apud Græcos materiam eſſentialem & adæquatam Presbyteratus. Unde cum ante annum milleſimum, traditio calicis cum vino, patenæ cum pane ſuperimpoſito non fuerit in uſu credibile admodum eſt, in Eccleſia Latina manus impoſitionem ordine ſecundam, materiam adæquatam dici debere, Ordinatus tamen quo caſu juxta Romani Pontificalis præſcriptū non conſecraretur, utrique Ceremoniæ in Ordinatione fieri ſolitæ, teneretur ſe ſe ſubjicere. Jdem nobis de materia Diaconatus ſermo: Forma horum majorum Ordinum ſunt verba imperativa: *Accipe Spiritum Sanctum &c.*

CLXXXIX.

Ordo Subdiaconatus ad majores

Ordines

Ordines a Patribus & Sacris Concilijs relatus, cum Ordinibus minoribus, institutionem suam accipit a Christo Domino. In Romana Ecclesia spoliati primitus incedebant Subdiaconi, nullis scilicet peculiaribus sacris vestibus induti sua exercebant munia, donec Romano cuidam Pontifici placuit, ut vestiti incederent. A Romana autem *ait Bona* (g) ad alias Occidentis Ecclesias eadem institutio propagata est, quâ occasionê cæpit hic Ordo a Minoribus separari, & Majoribus ac Sacris accenseri. Nam cum prius extra Sanctuarium conferri soleret, invaluit postea quorundam Episcoporum consvetudo, eum intra Missarum solemnia conferentium, & ita sensim Majoribus æquiparatus est. Tardius ergo, conclúdit *Martene* (h) inter Sacros Majores ordines Subdiaconatus annumerari cæpit, plane necdum exeune sæculo XI. Ea de causa: quamvis satis plausibilis sit, & etiam probabilis sententia Recentiorum, negantium Subdiaconatum ac IV. Minores, esse vere & proprie Sa-

cramenta

(g) l. 1. Rer: Liturgic: c. 25. (h) de antiq. Eccl: ritibus c. 8.

cramenta, nihilominus nostra affirmativa verosimilior ac probabilior est.

CLCX.

Prima tonsura verè & proprie loquendo ordo dici nequit, ut Canonistæ prætexunt, sed sola ad ordines suscipiendos preparatio, simplexque ad divini Cultus ministerium deputatio. Tonsurari, imo minoribus ac Majoribus Ordinibus valide initiari possunt pueri ante usum rationis, cum subiectum capax Sacræ Ordinationis, sit quisque homo viator, Baptismo donatus, non tamen mulieres, in quibus ea intentata irrita prorsus erit, ac nulla, quidquid secus *Montanistæ* alijque fatui muliebis sexus adulatores hæretici quidam senserint. Ordinario jure Ministri Sacramenti Ordinis sunt Episcopi. Minorum Ordinum collatio Abbatibus, (dummodo sint Sacerdotes, & Benedictionis munus ab Episcopo acceperint, vel saltem Apostolico Privilegio muniti sint ad hoc, ut quamvis non benedicti omnia præstare valeant, quæ fieri possunt ab Abbatibus benedictis,) reapse competit. De speciali autem Romani

mani

mani Pontificis gratia etiam Majores Ordines, Subdiaconatum & Diaconatum, (quod *Innocencius* VIII. concessit *Joanni Abbati* Cistertij) dispensare possunt.

CXCI.

Clericorum Majorum Cælibatum in Concilio Nicæno I. statutum, his profert *Socrates*: *Visum erat Episcopis novam legem in Ecclesiam inducere ut quicunque in Sacrum Ordinem allecti essent, idest Episcopi, Presbyteri, & Diaconi, ab uxorum quas cum Laici essent, matrimonij jure sibi sociaverant, concubitu abstinerent. Cumque hac re in medium proposita, singulorum sententiæ rogarentur, surgens in medio Episcoporum consessu, Paphnutius, vehementer vociferatus est: non esse imponendum grave hoc jugum, honorabiles nuptias, & thorum immaculatum esse dicens: &c. Eadem ex Socrate* mutuatus *Sozomenus*. Historia hæc sublestæ fidei est: Nam perpetuæ continentiæ lex qua Sacri Ministri tum apud Orientales tum apud Occidentales VI. primis sæculis obstringebantur Apostolica est, a *Nicæna synodo* (i) gravissimis

(i) Can: 3.

gravissimis de Causis præcepta, a *Siricio* Papa, alijsque Pontificibus, & subsequentium Conciliorum decretis roborata. Hujus disciplinæ legisque Sanctimoniam, uti & trium votorum Religiosam professionem lepidè satis impugnant hæterodoxi.

CXCII.

Effectus Ordinis est gratia habitualis, gratia Sacramentalis, & character. Stupendæ hujusce gratiæ Sacramentalis in primis Ecclesiæ Ministris cernebantur virtutes, dū per impositionē manuum simul cum gratia sanctificante dabatur Scripturarum scientia, intelligentia, aliaque charismata, tunc necessaria ad gentes convertendas, sed ubi crevit Fidelium numerus, desierunt ordinationis miracula, ut pote jam minime necessaria, *ne* inquit *August*: (*k*) *animus semper visibilia quæreret, & eorum consvetudine frigescret, genus humanum, quorum novitate flagravit*. Nedum vero in Ecclesia Catholica hoc Sacramentum susceptum characterē semper impressit, ac imprimit, sed etiam in Græca non unita, unde Episcopi Schisma-

(*k*) lib: de vera & falsa Relig: c. 25.

Schismatici, Simoniaci, Suspensi vel Excommunicati, valide ordinant licet ab ijs ordinati a receptorum Ordinū ministerio suspendantur.

CXCIII.

Matrimonium, etymologisat *Augustin:* (*l*) *ex hoc appellatum est, quod non ob aliud debeat fæmina nubere quam ut mater fiat.* Prout est naturæ officium, aptè definitur: *viri & mulieris maritalis conjunctio inter legitimas personas individuam vitæ consvetudinē retinens;* contractus est ex ipsa naturali lege originem ducens, a positiva dein confirmatus. Eam ob rem illud ex se bonum esse honestum ac licitum contra *Saturnianos Simonis* Magi discipulos, *Marcionitas*, *Manichæos*, aliosque ejusdē fæcis nebulones, cum Ecclesia adseveramus: *Vigilantij* illud Virginitati æquantis dedignantes errorem *Qui enim* ait Apostolus (*m*) *matrimonio jungit Virginem suam bene facit, qui non jungit, melius facit. Ad quæ verba Hieronym:* (*n*) *Tantum est* inquit inter nuptias & Virginitatem, quantum inter non peccare & bene facere, imo ut levius

(*l*) l. c: 9. cont: Faust: c. 26. (*m*) 1. ad Corint: 7. (*n*) l. contr: Jovian:

vius dicam, quantum inter bonum & melius.

CXCIV.

Eſſentiam Matrimonij ut eſt contractus naturalis & civilis *Julianus Pelagianus* repoſuit in carnali conjunctione, *Nihil aliud dicis eſſe nuptias* alloquitur eundem *Auguſtin:* (o) *quam corporum commixtionem.* Ad hanc ſententiam inclinaſſe videtur *Gratianus* (p) ante conſumationem verum eſſe matrimonium negans. Non deſunt è Schola Theologi eidem adſtipulati. Quos contra genuina veritas eſt: Matrimonium in facto eſſe, non conſtitui per uſum & commixtionem corporum, ſed per conjunctionem animorum ſeu nexum perpetuum, qui ex conſenſu virum inter & mulierem reſultat: ac per conſequens Caſtiſſimum Joſephum inter, & immaculatam ejus Sponſam, veri nominis extitit Matrimonium. *Hoc enim exemplo* (q) *ſubjungit Auguſtin: magnifice inſinuatur fidelibus conjugatis etiam ſervata pari conſenſu continentia, poſſe permanere, vocarique conjugium,*

(o) l. 5. c. 16. (p) Cap: Quos autem: (q) l. de conſenſ: Evangeliſt.

non permixto corporis sexu, sed custodito mentit affectu.

CXCV,

Quandoquidem Matrimonij institutio ac præceptum a statu Innocentæ eggressum, toti hominum communitati necessarium, legem naturæ ac Scriptã pertransierit ac hucusque persistat, num obligaret? si ad tam exiguum numerum reducerentur homines, ut nisi qui vivunt nupserint, timeri possit exitium humani generis? *Noli metuere* respondebat hanc hypothesim objicienti sibi *Joviniano Hieronymus, ne omnes Virgines fiant. Difficilis est Virginitas, & ideo raro quia difficilis.* Esto ergo institutionem suam Paradiso debeat Matrimonium, Sacramenti attamen dignitatem ac efficaciam, in sola Lege Evangelica ex institutione Christi nactũ est. *Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico (r) in Christo & Ecclesia.*

CXCVI.

Infidelium contractus matrimoniales dum resipiscunt, & per lavacrum regenerationis Ecclesiæ Christi incorporantur nequaquam Sacramentum fiunt

(r) ad Ephes. c. 1.

ũnt. Quando vero vir fidelis cum muliere infideli aut viciſſim, Matrimonio in facie Eccleſiæ conjunguntur, ex parte ſolius fidelis Sacramentum eſt, quum de ſui natura ac eſſentia contractus fidelis, non deficiat a ratione ſigni ſenſibilis, gratiam in ipſo operantis. Filij Familias abſque Parentum aut Tutorum conſenſu Matrimonium contrahentes graviter quidem peccant, at contractus eorum etiam reluctantibus Parentibus factus, ratus ac validus cenſendus eſt.

CXCVII.

Claſſicum certe ex doctrina Florentini cuique videtur: unumquodque Sacramentum *tribus perfici materia forma & intentione Miniſtri*, hæc quia ſilentio præteriit in præſenti Sacramento, tantum de ijs cotendere animis eruditos comperimus, quantum ſalva ſemper ejus ſubſtantia licet. Sua promant alij: Nobis noſtra ſunto; Materiam *remotam* Sacramenti Matrimonij ipſa contrahentium corpora: *proximã* mutuam dominij in illa traditionem; *Formam*, mutuũ nubentiũ conſenſum verbis

verbis de præſenti, aut nutibus expreſſu *Miniſtrum*, ipſos contrahenres eſſe ſuſtinemus non vero quod plerumque Recontioribus arridet, Socerdotem Parochum.

CXCVIII.

Polygamia, monogamiæ ex diametro oppoſita, tam ſtricta lege naturæ prohibita, inducitur a *Calvino*, ut veteres Patriarchas, violati hac in parte juris naturalis reos, traducere non vereatur, abſolvens tamen eos a crimine adulterij per Deum non imputati, ut pote qui erant de numero Electorum. Acriter invehuntur in ſprimum Polygamiſtam *Tertulianus*, (ſ) *Primus Lamech duabus maritatus, tres in unam effecit carnem. Hieronymus: Primus ſanguinarius & homicida unam carnem in duas diviſit uxores, homicidium & bygamiam, eadem catacliſmi delevit pæna.* Verum enim vero: eſto connubium unius viri cum pluribus ſimul uxoribus, lege naturali ac divina proſcriptum fuerit, Deo tamen in gratiam propagationis generis humani diſpenſante licitum erat in Lege Moſis & naturæ

(ſ) l. de exhort: caſtt: c. 5.

naturæ'. Lege Evangelij Christus ut Deus, Matrimonium ad primævam revocans conditionem, dispensationem veteribus datam revocans polygamiã illicitam fecit, ac plane irritam. Turpissime ergo errarunt *Pseudo-Theologastri, Luther: & Melanchton, Philippo Landgrovio Hassiæ* duas uno tempore habendi uxores veniam dantes. Bigamiam non damnat Ecclesia uti *Montanus, Tertulian, & Novatus: sed quomodo* inquit (*t*) *Hieron*: non damnantur istæ nuptiæ, ita nec prædicantur.

CXCIX.

Proprietatem Metrimonij primã quæ est unitas, altera consequitur ind ssolubilitas nempe. In Lege Mosis dirimebatur per libellum repudij ob duritiam cordis Judæis permissi. Nunc uno conjugum infidelium ad fidem converso, altero contumaciter in infidelitate persistente dirumpitur Deo dispensante in gratiam Religionis Christianæ. Inter fideles autem, per solemnem unius conjugum professionem in Religione approbata. Græculi cæcis Novatoribus ducatum præbent ex ijs Chri-

(*t*) in Apolog: ad Pomach:

ſti verbis (u) *Omnis qui dimiſerit uxorem ſuam excepta fornicationis cauſſa, facit eam mæchari*, inferendo Matrimonij vinculum adulterio dirimi: peſſima ſane conſecutio. *Nullius viri poſterioris mulier uxor eſſe incipit*, ait *Auguſt: niſi prioris eſſe deſierit, eſſe autem deſinet uxor prioris, ſi moriatur vir ejus, non ſi fornicetur.*

CC.

Quia duo iſta contractus civilis & Sacramentum, neceſſario diſtingvuntur in Matrimonio, conſequens eſt, a naturæ Reipublicæ & Eccleſiæ legibus, illud certis circumſcribi oportuiſſe limitibus (hos impedimenta vocamus) a quibus nullimode poſſunt exorbitare. Jtaque ſicut Eccleſiaſticæ poteſtatis eſt conſtituere impedimenta dirimentia, circa ea quæ ſunt in Matrimonio ſpiritualia, ita poteſtatis Civilis circa temporalia, atque adeo ambæ illæ poteſtates ſunt a Deo inſtitutæ & ordinatæ, ut nedum inter ſe non pugnent, quin mutuo ſe foveant & adjuvent. Poteſt ergo Eccleſia, quod procaciter oblatrat *Luther:* in conditis a ſe impedi-

montis

(u) Math: c. 5. de adult: conjung c. 5.

mentis diſpenſare ut conſanguinitatis inlinea collaterali, quæ alias uſque ad VII. gradum dirimebat Matrimoninm, nunc illud duntaxat dirimit uſque ad IV. gradum incluſive, ex *Concilio Lateranen:* (*w*) Jmo vero, definiente *Gregorio* IX. (*x*) *Vir qui a ſtipite quarto gradu, & mulier quæ ex alio latere diſtat quinto, licite poſſunt Matrimonialiter copulari*, nec indigent diſpenſatione.

In compillando noviſſimo hoc Sententiarum Libro, non Scotiſtica modo ſcrinia, aſt & aliorum expillavimus: ut Commentarium Hiſtoric: & Dogmatic: de Sacramentis in genere & in ſpecie Gaſparis Juvenin. Le Droit ſive Authorem Operis de Re Sacramentaria, Witaſſe, Morinum, Thomaſſinum, Conteſſonium Natalem Alexandrum, Antoine &c.

(*w*) Cap: non debet (*x*) Cap: Vir: l. 4. tit: 4.

D O M

Honor & Gloria.

Diſpu-

Disputabuntur publicè Varsaviæ, in Templo Seraphici Patris Francisci apud PP. Minores Conventuales. Instituentibus, & adsidentibus PP. Pancratio Kalitowicz ac Joanne Capistrano Dutkiewicz *Studij Regentibus satisfaciente objectis* P. Francisco Suchocki *Anno* 1761 *Mensis Junij Die* Hora